O b s a h

Místo pro Jonathana ! ..... str. 2

Bohumír Slavík : Verše ..... str. 3

Jan Ruml : Rozhovor s Ivanem Klímou ..... str. 4

Aleš Březina : Povídka, která se jmenuje 23.18 ..... str. 5

Petra Hejdánková : Verše ..... str. 6

Jan Patočka - život filosofa /-dk-/ ..... str. 7

Aleš Lederer : Rozhovor s Věrou Jirousovou str.11

Jan Ruml : Téměř tichá samota str.16

Vlasto ? /S V.Třešňákem seděl v hospodě Hofman/ str.16

Radim Palouš : Před 350 lety Komenský do exilu str.18

L. Kovax : Kasssel 77 ..... str.18

Informace str.20

Aleš Lederer : Recenze filmu str.21

Zbyněk Benýšek : Farářka str.22

Bajky Jana Hofmana ..... str. 4, 15

Přední stránku obálky navrhl Senta

M Í S T O P R O J O N A T H A N A !

Nadpis, po pravdě řečeno, má do původnosti daleko. Je tomu více než sto let, kdy Jonathan, "Američan každým coulem", kamarád pražských Pepíků a ruských Ivanů, vstoupil prostřednictvím Walta Whitmana do literatury a rozběhl se k prvnímu nároží, aby si s pokřikem vyďupal místo hned u kraje a mohl se rozhlédnout a zjistit, co že se to tu vlastně děje.

Tady se s ním setkal i Karel Čapek.

-Hola, místo pro Jonathana!-, pomáhá mu razit si cestu.

-Místo pro člověka, který chce vidět! Což nepřišel proto, aby se důkladně rozhlédl svýma očima, aby byl u toho, co se děje a mohl o tom "podat zprávu z hlediska viržinského"?-

Když se ti dva potkali, byl Whitman už dlouho mrtev. Ale hlavní hrdina žil. Přežil i Čapka a zřejmě je nesmrtelný. Netrpí hladem ani žízní, nedá se koupit ani podřezat. Jde po něm šlapat jako po praporu, můžete na něj plivnout, ale pak vytáhnete kapesník a utřete si vlastní klopu. A kdyby jste šli náhodou kolem nároží, zastavte se . Byl by to hřích, projít jen tak kolem. Jonathan je ten hned u kraje, co se strká s pořadateli. A ti vedle, to jsme my, kteří chceme být také u toho, podívat se svýma očima a podat o tom zprávu. A to je vlastně všechno.

Bohumír Slavík

Chvíle víly

Opodál Švaly metery stavebních strojů
Mohutné "Michigany" hrnuly písek
k vrcholkům hromad a studený vítr
zvedal vrstvy prachu jako
štiplavá oblaka nad rovinou

Jako ve snách jsem přešel
jednokolejnou trať a za náspem
mi pěkně hozené do potoka s tak
stojatou a vegetací zarostlou vodou
že připomínal spíš tůňku ,
dalo přejít do svobodné zóny

Zbytek lesa coby park oddělující
nás od města Dědečkové s vnoučky
Mladé maminky s kočárky
a děti na kolech
se občas dostali až ke mně

Já na břehu potoka na svobodné straně
Statné borovice,nízká lákavá tráva
Na modré obrazovce nebe neustále
se měnící plastiky mraků
Studený vítr a slunce i déšť

Jakási podivná včela dlouho a dlouho
hloubila štolu do prašné země
a malá trpělivá mucha seděla
bez hnutí pár milimetrů od ní
a čekala,až bude mít hotovo
Vážka přibzučela na vyhřátý kámen
a na pěkně s rezavými hřebíky
se smaragdově blyštěl zelený skokan
zatímco jakýsi tyciánově hnědý
volní hledavec si hrál s novinami
které někde věnoval potoku
v němž.klesly k mělkému dnu
nasáklé vodou

Leže na břiše,brada podepřená
pěstmi,pohled na nedaleké
ošklivé,ale civilní činžovní domy se
zaparkovanými auty

Leže na zádech,svítivé nebe
s černými vrcholky borovic,oblaka
Svítivě modrá a svítivě bílá

Chvíle,kdy máš pocit,že už už musí
odněkud z houštiny vystoupit
bájná víla z pohádek
Mladá,štíhlá,krásná,vlající
Moudrá,vlídná,rozpustilá,chápající
A mouchy a včely a vosy
a mrňáci bzučeli
Různě velcí mravenci vláčeli své zavazadla
a prošla kolem rodinka s párkem jezevčíků

Tu a tam vlaky převážely obměn
směry lidské tváře za okny
a já si polohlasem prozpěvoval
nezámé písničky a byl jsem
daleko z toho místa

Písničky jsem svěřil větru a
oblakům a víla nevystoupila
z houštin,aby mě potěšila
Jen za tratí Švaly "Michigany"
překvapivě vysokým tonem motorů
a já se jako ve snách
jako někde hrozně daleko
vracel po pěkně přes stojatou vodu
potoka,co připomínal tůňku
a místa,kde za teplých večerů
koncertují žáby
A tam někde,kousek ode mne
na druhé,vězeňské betonové straně
mě čekala nějaká práce
v tu chvíli úplně ukradená a neexistující
protože já byl pryč a maminky
tlačily kočárky k místům včelích chodbiček

/ Pardubice 2.8.1976 /

Předávání krásy

Vyrovnané v řadách
Poházené na hromadách
Spousty kříček
Předávání krásy
Tichá pošta
od mozku k mozku
dál a dál
Armáda potřeštěných
trubců společnosti
Semene
Oplodnit,oplodnit a pak
g i l o t i n a
a dál!
Těžké je při psaní myslet na budoucnost
Na tlení,na červy,na nová zrození
Na novou,stále stejnou smrt stále nových a nových
To potom tužka sama odmítne psát
když "K čemu to všechno?" ozve se
A smích a smích,slzy a slzy
Pak v slzách svatých schizofreniků
V řevu blahoslavených alkoholiků
zjeví se všechno
Dlouhé šedivé vlasy a dětské oči
Už nejen slova k slovu v rýmu
Přesnety
Představy jako svět se točí
ve stužkách cigaretového dýmu
Nahoru k obloze
jež na nás moří sluneční paprsky
a kapky jako mastné vlasy
pleskají
lesknou se kolem uší
Už ne jak voní květina v šerém stínu her
Už ne jak milenec tiše zpívá
o něžnosti a při tom stejně na vším je jen
jedna škvíra,Juliin klín,tam mezi stehny
ta nejkrásnější krajina,nadra v dlaních
Už ne
Teď přímo z nitra ne to hyne
Lží se to stává,dřív než dozvyslí
Odněkud z nevesmírna,znepochopitelna
z neuchopitelna
Předávání krásy,už zase ne tak
Zas jinak
A jak ?
Jak kulisa,jak playback,jako vodopád
zpívají mezi listy ptáci
Stoupá to kamsi,kamsi mizí zvuk
a ten se ztrácí ve vibraci
Náhle smrad hnoje / chasa zavýskla si / ...
...Předávání krásy...

/ Praha 26.5.1977 /

Fragment... / 2. /

Závěrečný pokřik nástrojů
Orchestr hraje svou naučenou t u Š
Uklánění,potlesk
a nebe chechtání
Opona jde dolů
Divadlo končí a nechci už hrát
Ruka stiskne kliku dveří
Odcházím do šatny,kíž se převlékají slova
Do země barev,slov,tonů a čar
Do kraje jiných tvarů
V dlani svírám knoflík
co mi dal kominík pro štěstí
Shazuji pestrý vypůjčený kabát
ve kterém jsem hrál něčí roli
Kopněte po mně kamenem
a hoďte po mně slibem
Bylo nám,ahm,fajn
a zejtra zase přijdem...

/ Praha 26.12.1976 /

NA OTÁZKY JANA RUMLA

ODPOVÍDÁ

IVAN KLÍMA

Kdyby dneska vycházel časopis mladé generace,co by měl podle Vašich představ ideálně obsahovat?

Řekl bych,že dnešní mladá generace se vlivem vnějších okolností bude svízelněji formovat než generace předchozí anebo než její vrstevníci v zemích s odlišnou kulturně politickou situací.

Naše situace je mírně řečeno "atypická".Vždyť třeba v literatuře došlo ke zjevné restrikce mezi tvůrci a všemi institucemi zabývajícími se literaturou,k jakési odluce literatury od státu.Na jedné straně existuje moc,která vládne vším: tiskárnami,papírem,penězi,desítkami nakladatelství,dokonce i zdravotním a důchodovým zabezpečením umělců - na druhé straně zůstali ti kteří nevlastní nic víc než schopnost tvořit.Tvoří /často vynikající díla/ zcela přehlíženi prvou stranou.Ta zase chrlí potištěný papír,udílí ceny dílům,která nikoho nezajímají,poskytují bezpočet stipendií,která nemohou napomoci nějaké tvorbě /tvorba vždycky potřebuje více svobodu než stipendia/, zato napomáhají korumpovat.

A teď si uvědomte,že mladí definují sami sebe mimo jiné i kritikou předcházející generace.Obvykle protestují proti literárnímu i občanskému konformismu,řemeslnictví či přímo živnostnicky pojatému podnikatelství svých uznávaných předchůdců.Kritikou koho se má definovat a konstituovat dnešní mladá generace? Její předchůdci jsou sami už svým postavením vůči moci nekonformní.Současná situace způsobila,že jako nejdůležitější se pociťují občanské posteje - literární odlišnosti se jeví podružněji a navíc splývají.Vždyť neexistují časopisy,kluby ani skupiny.Existují jen jednotlivé,až na výjimky kriticky nereflektované díla.

Tato situace má jistě i jakousi paradoxní přednost.Díváme-li se na mnohé z minulých literárních sporů po letech,zjistíme,že v nich bylo mnoho sil-láctví,že se pronesla spousta velkých a v podstatě bezobsažných slov - skutečné tvorby pak většinou zůstale méně.Dnešní mladá generace se bude muset definovat více vůči okolnímu světu než vůči literatuře.To může být pro ni výhoda.Nicméně by se měla věnovat i kritice.Tvorba přece nepřestala existovat ani v naší situaci - vznikají díla za hranicemi naší země a vznikají také u nás,i když kolují jen v rukopisech.Důležité by byla,aby si mladá literární generace uvědomovala své evropské souvislosti,aby přijala měřítka, která jsou dnes v kulturním světě běžná a nedala si vnutit pseudoměřítka těch,kteří by chtěli předělit kulturu tak jako předělili území zdmi či ostnatým drátem.

A ještě něco.Samozřejmě není jisté,že za současné situace někdo z těch, kteří si přisvojili právo rozhodovat o vší tvorbě,by přivítal takovou iniciativu.To není důležité.Rozhodující je odhodlání prolomit mlčení.Člověk se stává ze živočicha myslící bytostí nikoliv tím,že vychodí školy,naučí se číst a papouškovat definice,ale tím,že se pokusí sám formulovat svoje myšlenky,svoje pocity,své vidění světa.Není podstatné,jak skvělých výsledků při tom dosáhne.A ještě méně podstatné je,kolik diváků bude přihlížet jeho úsilí.Obvykle se zdůrazňuje,že opravdový umělec myslí při své tvorbě na své budoucí obecenstvo.Nechci se s tímhle názorem přít,chci je připomenout méně zdůrazňovaný rys tvůrčí práce: opravdový umělec bude tvořit,i kdyby žádné obecenstvo neměl,neboť tvorba odpovídá jeho nejvnitřnější potřebě,je formou jeho sebeuskutečnění.

Jako jeden z mnoha spisovatelů jste ztratil možnost vydávat knihy.Jaký vliv má tato skutečnost na Vaši tvorbu?

Pro přesnost bych měl uvést,že jsem ztratil pouze možnost vydávat knihy u nás doma.Neztratil jsem tedy zcela své čtenáře.Mé knihy se čtou v řadě zemí a v řadě zemí vidí lidi mé hry v divadle či v televizi.Mluvím o tom jen proto,že tedy nejsem v situaci člověka,který by promlouval do prázdna /pokud nejsme v takové situaci všichni,pokud z toho,že lidé kupujou anebo dokonce i čtou naše knihy,také plyne,že nám i naslouchají/.Ale ovšem člověk se vždy nejvíce ztotožňuje s lidmi nejbližšími,na jejich soudech i osudech mu nejvíc záleží.Je mi samozřejmě líto,že mnoho lidí,o nichž a pro něž vlastně píšu a kteří by,pokud vím,mé knihy číst chtěli,je číst nemůže prostě proto,že existují česky jenom v rukopise.

Taková situace,když trvá příliš dlouho,člověka pochopitelně naplní hněvem,a i když se chtěl kdysi zabývat něčím zcela jiným,začne uvažovat o občanských záležitostech a posléze za nejvyšší hodnotu začne považovat svobodu.Svobodu mluvit,svobodu tvořit,volit si svůj názor a sdělovat jej druhým.A protože v důsledku toho,co jsem nazval "odlukou",člověk už není vázán ohledy na ty,kteří ho mají vydávat,může tvořit svobodněji,než by asi svedl za jiných o něco "příznivějších" podmínek,jak je ještě pamatuji z doby,kdy jsem začínal.V tom smyslu mi skutečnost,že nesmím vydávat,pomohla.Osvobodila mě.

A nechybí Vám konfrontace se čtenářskou obcí?

To,co se nazývá styk se čtenářskou obcí,je dosti pomyslná záležitost. Jaký styk měl se čtenářskou obcí Franz Kafka? Vždyť většina jeho děl vyšla už dlouho po jeho smrti.Předčítal je většinou několika svým přátelům,na jejichž soudu mu nejvíce záleželo.

Ticho pro Franze Kafku

Pamatuji se na vlastní rozpačité pocity,když mi vyšla kniha.Co s ní? Číst ji znovu?Pár známých mi obvykle po několika týdnech /už jsem dávno psal něco jiného,co mi připadalo závažnější a lepší/ řeklo,že se jim kniha líbila. /Opak si většinou lidé nechají pro sebe/.Pár kritiků knihu pochválile anebo vyslovile své výhrady a mně se obvykle zdálo,že to podstatné,oč mi šlo,příliš nepochopili.A úspěch knihy?Tisícové náklady?To není konfrontace ani měřítko hodnoty,mezi úspěchem a hodnotou bývá až příliš časte nepřímoměrný vztah.

Problém spočívá v něčem jiném.Spisovatel je sám také součást čtenářské obce - a jako takový se musí cítit trvale ochuzován.Žije v ovzduší,z něhož má být vymycena kultura,přemýšlení,věcné spory,kritické uvažování,reflektování současných problémů,různost názorů a vzájemná komunikace,z něhož zvolna mizí krása a úcta k ní,úcta k hodnotám,k tradici,k tvorbě,k národní historii.Musí mlčet k veřejně šířeným nepravdám,musí naslouchat tomu,jak kemelí jeho rodný jazyk a matou nejzákladnější pojmy,musí mlčet, když je urážen on sám,jeho přátelé či velcí duchové jeho národa.A tak dále a tak dále.Nelze žít trvale na poušti,lze na ni jen nějaký čas živořit.

Myslíte si,že tohle cítí většina lidí?

Kdo dnes ví,co cítí většina lidí?Část lidí to vnímá zcela určitě.Samozřejmě na první pohled se zdá,že literatura anebo vůbec umění není lidem potřebné.Stejně jako filosofie a všechny duchovědy.Lidé potřebují peníze, aby si mohli koupit chleba,maso,byty,televizor a nutné množství energie.Tak se nepochybně jeví současný svět povrchnímu pohledu mísomusa.Zapomíná,že umění provází člověka od jeho prvopočátků,že bylo tedy výrazem jeho nejzákladnější potřeby,osmyslovale jeho bytí,pomáhalo ho vydělit ze živočišné říše.Kdybychom dokonce hledali,co je společné všem známým a jinak tak odlišným či dokonce protikladným kulturám,shledali bychom,že je to právě toto dsílí osmyslit život,přesáhnout v tvorbě své vlastní já.Společnost,která zatratí kulturu a nahradí ji jakousi konzumní náhražkou,směsí nasládlé konformity a kýčovité zábavy,se musí propadnout do nicoty, a dříve či později zanyne uprostřed svého /ostatně dosti sporného/ blahobytu.Jsem tedy přesvědčen,že tuhle situaci mnoho lidí vnímá -vědomě či podvědomě - a bude ji čelit.

SLAVÍK: V kleci je to přece jenom lepší.Nemusím se starat o žrádlo. Mohu se plně věnovat svému hlasu. Totiž - pokud pán nehodí na klec hadr.

VĚELA: Topím se v bazénu. Delší dobu. Jsem již v tom stádiu [illegible] bych i do osvobozující [illegible] členů [illegible]

→

Jak se díváte na postoje oficiálních českých spisovatelů?

O tom,co se dnes nazývá oficiální literaturou,jsem úmyslně pomlčel. Přiznám se,že tyto výtvory málo znám.Někdy mě zaujme nestoudnost,s níž se několik literárních funkcionářů vzájemně zahrnuje stále novými cenami a pectami,jsou vzácně upřímní v tom,čí jim jedině jde - to také myslím je na celém jejich snažení nejcennější.Jinak zě literature psaná pro celé hejno censorských posuzovatelů málo zajímá a pravděpodobně bude málo zajímat i mladou generaci.Vést spory s těmito díly by asi bylo ztrácením času i energie.

A ještě poslední otázku.Myslíte si,že umělec má větší společenskou odpovědnost než jiný občan?

Mám obavu,že tuhle otázku nesvedu odpovědět v několika větách.Samozřejmě: spisovatel jako člověk,který se svými názory,myšlenkami,se svým viděním světa vystupuje na veřejnost,má větší odpovědnost ve srovnání stím,kde nic takového nečiní.Ale zlobí mě,když lidé,kteří jsou echotní všechno odhlasovat,ke všemu mlčet,kdekoho odsoudit,kteří už dávno přijali uklidňující filosofii,že jsou příliš malí na to,aby mohli něco změnit,a že tedy nemá smysl,aby riskovali své celkem obstojné bydlo,se rozčilují,že ten a ten umělec zklamal a ten,že podepsal něco,co neměl morální právo podepsat.Proč by měl mít nárok lepší,statečnější,morálnější,poctivější a nezištnější umělce,než je on sám?

Jiný problém je,jak se s otázkou své občanské odpovědnosti vyrovná umělec sám.Umělec si nad jiné potřebuje zachovat integritu své osobnosti.Spisovatel musí hájit své vidění světa,své chápání věcí - to je,abych tak řekl,jeho profesionální potřeba,sine qua non pro jeho tvorbu.Umělec,který podléhá všem možným mocenským tlakům,který už dávno ztratil v různých úhybných a sportunních manévrech svoji osobnost a musí tedy podle potřeby objednavatelů tu schvalovat,tu odsuzovat,tu preklínat,tu adorovat,se brzy změní v řemeslníka či ještě hůře jen v kramomluvného sluhu.Co lze očekávat za dílo od člověka,který je kdykoliv ochoten odvolat co ještě nedávno s vášní prohlašoval?A který to navíc nečiní z nějakých vnitřních,ale jen z vnějších,jen z přespěchávajících důvodů?Zklamal-li někdo jako občan,obvykle zklame i jako spisovatel.V tom smyslu má umělec více odpovědnosti než většina jeho spoluobčanů.Pokud ovšem cítí odpovědnost ke své tvorbě.

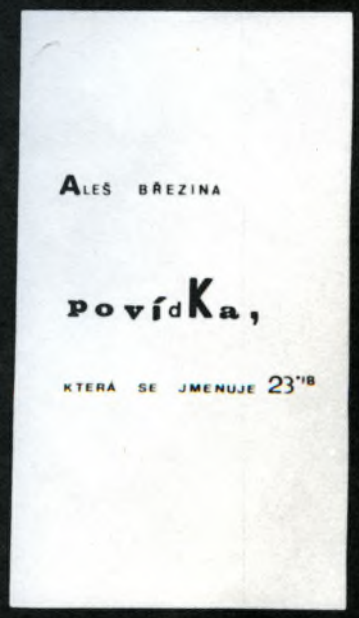

This song is for burning
Tato píseň je pro ty,co hoří v ohni
/L.Cohen: Don't pass me by - Nemiň mne/

Minul Orly kolem jedenácté večer.Na obloze se objevilo letadlo,rozsvítila reflektory a začalo klesat.Jel ve svém Peugeotu.Myslel na obchodní záležitosti,které dnes vyřídil.Nebyla v něm lásky ani zloby.Jen bolest v očích a zisk byly skutečné.Otočil knoflíkem autoradia.Melancholický hlas zpíval: "...We fellow new Jane of Arc..." Kdo te vlastně byla Johanka z Arcu.Začalo pršet.Neuměl tak dobře anglicky,aby rozuměl všemu.Jindy jezdila v tuto dobu tolik aut,ale dnes byla silnice prázdná. "Nikdy jsem tady nejel ve dne...dust of Jane of Arc...zastavím se na kávu - kde jen byla Johanka z Arcu - jsem příliš unaven."

Řízení šlo náhle k levé straně.Musel zastavit.Vyšel do deště.Teď se zpínit s výměnou kola.Zapálil si cigaretu.Zjistil,že má poslední.Přál si, aby cigareta nehořela tak rychle.Vypnul rádio.Vyšel ven a začal opravovat kolo.Najednou k jeho vozu přistoupila žena.Podíval se na ni.Byla jí kolem třicetí let.Přestalo pršet. "Teď už to nespravíte,pane." Jindy by ho to rozčílilo,ale teď odpověděl: "Jsem už hotov." "Klepete se zimou,"řekla. "Pojďte se ohřát." "Ne,musím být do rána v Lyonu." "Proč?" "Zítra musím..." "Vím,jste obchodní cestující." Dotáhl poslední šroub.Začal vše uklízet. "Nechtěla byste mi říci,kam jedete vy?" zeptal se a sedl do auta.Auto nešlo nastartovat. "Říkala jsem vám,že s tím už neodjedete." Začal se hrabat v zapalování. "Pojďte ke mně.""Kde bydlíte?" "Vidíte tamhleto červené světlo? Tak tam." Vyšli.On - muž kolem čtyřicítky.Ona - žena v letních šatech. Vzala ho za ruku. "V tuhle dobu jsem mohl být už v Lyonu." "Nepřeháníte?" Šli dál.Vypadali jako milenci.Sešli ze silnice.Šli po mokré louce k červenému světlu. "Žena bude čekat s večeří." "Šla si už lehnout,má tam někoho jiného." "Vymýšlíte si." "Sám dobře víte,že mám pravdu.Nejsem první,kdo Vám to řekl." "Vy pořád s tou vaší pravdou." "Vím,bojíte se jí." "Vy ne?" "Ne."

Nyní si všiml,že červené světlo,ke kterému se blížili,je plamen. "Vím, byl jste v Alžíru." "Jak to víte?" "To se pozná.Pak jste se oženil." "Ano, oženil jsem se." "Potřeboval jste peníze.Začal jste vydělávat.Stal jste se obchodním cestujícím.Usadili jste se v Lyonu.Několikrát jste byl v Italii. Jednou ve Španělsku.Příští měsíc máte jet do Londýna.""Ano,ale odkud tohle všechno víte?" "Váš zevnějšek musí být spořádaný.S autem jezdíte celkem dobře.Až na..." Nedomluvila.Přešli jakýsi most. "Všechno je s vámi naprosto v pořádku,jste dobrý občan,přestože jste zabíjel.Vaše obchody jsou nečestné. Na svých cestách nejste věrný své ženě a ona není věrná vám.Vím,máte pelehčující okolnosti.Máte rád hory a les.Máte svůj klub.Považujete se za romantika a idealistu." "Proč mne soudíte?" "Jste slušný člověk.Máte rád Aznavoura,ale nemáte už rád Ferrého." "I za to jsem souzen?" "Ne,to je polehčující okolnost.Aspoň jste v něčem pravdivý." "Děkuji." Přiblížili se k ohni. "Proč právě mně vyčítáte věci,které jsou normální.Kde vlastně jste?" "Protože právě takoví lidé přinesli polena na tuhle hranici." Žena vyndala z kabelky okovy.Jednu část mu připevnila na zápěstí,druhou sobě.Pomalu se blížil tento podivný pár k ohni. "Kdo jste?" "Copak jste mne nepoznal? Jsem Johanka z Arcu." "Ale proč já musím shořet s vámi? Měla jste svoji pravdu." "Ano,a te mne vysvobodila.Vy jste nikdy nestál za pravdou a když jste ji poznal,tak vás zatratila." Žena si stoupla doprostřed ohně. "Proč jsou dvě pravdy,jedna,která vysvobodí,a druhá,která zatratí?" "Nejsou dvě pravdy. Je pravda,která vychází z ducha a je pravda,která vychází z rozumu.Ale pouze jedna z nich je skutečná a pouze jedna vysvobozuje." Při těch slovech ho žena vtáhla do ohně. "Jste krutá." "Ne,jsem jen plná bolesti." Nemyslel už na ni.Bůh ví,proč se mu v hlavě zjevil tunel,který je uprostřed Lyonu.

Druhého dne ráno byl vidět u okraje silnice Paříž-Lyon ohořelý vrak Peugeotu.K večeru byl odklizen.V autě uhořel obchodní cestující z Lyonu.

PETRA HEJDÁNKOVÁ

nevybereš si
jsou dvě cesty
a obě zmšlné
nevybereš si

kdo z vás
vyšel jednou
s tíhou na rameni přivšednou
a celý stěklý
stál už na kraji
ten pochopí
jak trapně bere se pak zpět
ten jenž na chviličku tonul v naději

pokus o útěk
utéci jako malý kluk
všemu a všem
potkat se sám v sobě
a sám se sebou rozprávět
být jednou mimo
mimo čas a prostor

jsou chvíle kdy se člověk může jenom ptát
kam došel
a kam k čertu ještě míří
a kde by chtěl stát
uprostřed davu nebo na hoře
plakat nebo se bohapustě smát

nakonec ke dni tomu vprostřed dní
šár smíchu krůpěj slzy poslední
dopočtena a propočtena bude
až jednou snad dostanem se na okraj
těch našich promarněných čar
co v dlani tupě skrýváme
když nevíme jak dál
pak řeknem teď
a začnem ponejprv
a začnem tiše **štkát**

také vám vnutili onu roli ?
vyšli jste také bez ohlédnutí ?
všichni jsme příliš rychle chtěli pryč
jen už nebýt v pledové vodě matčiných obav
a teď se chceme vrátit
být znovu dětmi
a znovu čekat
a znovu plakat nad zlým vlkem
to nám už nikde nedovolí
ani děti
sesazení králové světa

JAN PATOČKA - ŽIVOT »FILOSOFA

Původní úrovní filosofie není čistá teorie, oblast abstrakce a ideality, lhostejné ke konkrétnímu lidskému životu. Jejím vlastním místem je právě tento život a pro něj filosofie znamená především určitou možnost, možnost jak žít. Neboť lidský život je podstatně zakotven ve svobodě, což zde znamená nikoli libovůli, ale právě to, že je vždy uskutečňováním jistých možností, které mu jsou otevřeny a které mu otevírají přístup ke světu. Podle Jana Patočky můžeme rozlišit tři základní možnosti lidského života a tím i tři pohyby životní, uskutečňující tyto možnosti. Prvním základním životním pohybem je ten, jímž získáváme svět, jímž v něm zakotvujeme; druhý je pohyb, kterým se ve světě udržujeme a třetí, lidsky nejdůležitější a nejvýznamnější, "který první dva vyvažuje a udržuje ve vznesu jako pouhou možnost a nikoli plnou realitu lidské existence" - pohyb sebezískání skrze sebeodevzdání. Tyto možnosti jsou základními proto, že teprve na jejich základě můžeme porozumět životním možnostem a pohybům částečným, jež máme před očima ve svém všedním životě.

Zajímá-li nás nyní především onen třetí základní životní pohyb, je to proto, že jedině on je uskutečněním té životní možnosti, která je možností žít v pravdě. Žít v pravdě o sobě a o svém postavení na světě, a to znamená otevřít se pravdě, aby se ukázala, odevzdat se jí a stát se jejím nástrojem a nikoli nástrojem uspokojování svých potřeb a zájmů. Právě tato možnost je původní dimenzí, do které patří filosofie jako zcela jedinečný způsob jejího uskutečnění.

Je-li nyní filosofie primárně možností života v pravdě, pak veškerá teorie, jakkoli abstraktní, čerpá všechen svůj smysl z této možnosti; je pochopitelná pouze jako součást filosofického života, jako jeho stupeň a vnitřně k němu poukazuje. Mimo tuto souvislost je nutně nástrojem uspokojení potřeb či prosazení zájmů a rozumí-li si jinak - je "falešným vědomím". Z toho také vyplývá, že svědectví o filosofii nám podává nejen filosofická teorie obsažená v dílech myslitele, ale i jeho život, dává-li nám ovšem možnost porozumění. Neboť obojí musí být v hlubokém vnitřním souzvuku. Nemíníme tím nijak popírat autonomii teorie či díla, jehož výklad či kritické hodnocení musí vycházet pouze z něho samotného. Spíše máme na mysli nárok kladený na filosofa, který je prostě vyjadřován tím, že filosof musí podle své filosofie žít. Nárok, bijící do očí každého, kde se někdy setkal s antickou nebo středověkou filosofií. A bije do očí proto, že ačkoli nikdy zcela z filosofie nevymizel, byl přece jenom v novověku otřesen a přestal být samozřejmostí. Tou ze naproti tomu stalo pojetí filosofie jako universální teoretické vědy, provedené podle vzoru geometrie. V tomto nároku však ve všech svých pokusech o realizaci daleko pokulhávala za matematickou přírodovědou /vycházející z těchže metafysických předpokladů jako novověká filosofie/, až ztratila veškerou společenskou autoritu a stala se symbolem planého teoretizování.

Z této slabiny pak mohli vytěžit svou pádnou kritiku "filosofové praxe", aniž se sami dovedli zbavit novověkého požadavku vědeckosti /vzorem se jim stala přírodní věda/ a aniž se tedy z novověkého kolotoče vymotali. Stali se spíše radikálními realizátory novověkých myšlenek, než těmi, kteří by z jejich obtíží vyšli. Myšlenka realizace teorie, která měla nastolit jednotu teorie a praxí - ideologie - je pro skutečné problémy učinila slepými. Realizovat teorii je přeci možno pouze tehdy, není-li již primárně v jednotě s praxí, není-li jejím organickým momentem. Tím je jen v rámci oné třetí základní životní možnosti; jinak se opět sama stává nástrojem uspokojování potřeb či prosazení zájmů /lhostejno zda třídních nebo osobních/. Teorie pak definitivně ztrácí svou autonomii.

Rovněž tak pozitivistické řešení, redukující filosofii do mezí vytčených poznatky moderních věd, nejenže novověkou problematiku nepřekračuje, ale přímo do ní se metodicky uzavírá. Nahrazujíc metafysiku přírodní vědou, přijímá zlčky ony metafysické předpoklady, na nichž je zbudována věda. Ty však pozitivismus nevidí a proto mu ani nepřekážejí. Brýle nejméně překážejí na nose.

x x x

Chceme se nyní pokusit porozumět životu Jana Patočky jako uskutečnění té životní možnosti, kterou je filosofie. Činíme tak proto, že on sám chápal filosofii jako životní možnost. Možnost, kterou se pokusil uskutečnit svým životem a dosvědčit svou smrtí. Zároveň chceme naznačit, že jeho filosofie je snahou překročit meze novověku, a to nikoli prostým odvratem od něho /což ani nelze/, ale jeho radikálním domyšlením.

x x x

ZKRACENY RUKOPIS - 1k

České filosofie počátku našeho století žila ve znamení pozitivismu. O jeho národní povahu se nejvíce zasloužil T.G.Masaryk /žák F.Brentana z dob jeho centovského zaměření/, který byl po řadu let jeho vůdčí osobností, a který svou vědeckou i mravní autoritou udával ráz českému duchovnímu životu. V centru Masarykovy pozornosti stály problémy "praktické filosofie" - etiky, náboženství a pod., k nimž si razil cestu prostředky tehdejší sociologie a dále problémy "filosofie českých dějin", jejichž zpracování se stalo základem jeho "filosofického činu" - založení československého státu.

Janu Patočkovi, který se narodil v Trutnově 1. června 1907, zprostředkoval kulturní atmosféru doby jeho otec, umělecky zaměřený klasický filolog, jenž se /ve volném smyslu/ považoval za Masarykova žáka. Byl pro svého syna "autoritou takřka neodvolatelnou" až do dospělosti a podporoval jeho živý zájem o literaturu a o výtvarné umění. Filosofie upoutala Patočkovu pozornost až v prvních letech studia na Karlově universitě. Jeho hlavním oborem však zpočátku byla filologie /snad pod vlivem otcovým/. K filosofii dospěl, jak sám říká, nikoli "z dobových zájmů, z naléhavosti aktuálních problémů, také však ne pouze ze spekulativní vlohy - bylo to spíše hledání jakéhosi duchovního centra pro život, které se pak časem prohlubovalo při setkávání s živějším proudením evropského myšlení".

V době Patočkova vstupu na vysokou školu v r. 1925 bylo velké období českého pozitivismu již u konce. Ačkoli tento směr ještě panoval ve většině disciplin, nutnost jeho překonání již stála před očima mladší generace českých filosofů jako naléhavý úkol. Většinou však byly jejich snahy dosti nejasné a jejich pokusy se z dnešního hlediska zdají být spíše útěkem od problémů než řešením. Významnou osobností té doby byl E. Rádl, Masarykův žák a zároveň ostrý kritik. K filosofii přišel z biologie a na studenty mocně působil svým originálním a pronikavým myšlením, ovlivněným filosofií Nietzsche a Schelera. Jeho filosofická iniciativa ovládala "bohatstvím myšlenkových motivů", které se ale vyznačovaly nedostatečným zpracováním a jistou dporností, což jejich autorovi dodávalo určitý ráz donkichotství. V Patočkovi Rádlovo myšlení posílilo pochopení filosofie jakožto životní orientace, avšak svými slabými stránkami zároveň varovalo před příliš snadným a ukvapeným řešením problémů.

V roce 1928 či 1929 odchází Patočka studovat filosofii do Paříže, kde poznává řadu významných myslitelů jako např. Gilsona, Brehiera, Koyré a další. Poznává styl filosofické práce, v Čechách tehdy nezvyklý, vycházející především z důkladného studia textů klasiků. Zároveň se snaží poznat soudobou francouzskou filosofii v co největší šíři a soustavně o ní referuje v tehdejším českém filosofickém časopise Česká mysl. Životně rozhodujícím je však pro Patočku setkání s Husserlovou fenomenologií. Účastní se Husserlových přednášek na Sorboně, známých později jako Pariser Vorträge.

Pobyt ve Francii přináší Patočkovi, podle jeho slov, dvě velká nová obohacení: "vědomí, že nepostečí prostě ""překonávat pozitivismus"", nýbrž že se musí najít navázání na velkou klasickou filosofickou tematiku, že běží o opakování /v kierkegaardovském smyslu/ filosofického pokusu o poslední otázky - a vědomí, že toto opakování ve fenomenologii a směrech jí ovlivněných je již v plném proudu..."

Po návratu domů zakončuje Patočka své studium na Karlově universitě obhajobou disertační práce "Pojem evidence" a je promován na doktora filosofie. Následující dvě léta 1932 a 1933 tráví jako stipendista na německých universitách. Nejprve v Berlíně, kde poslouchá N. Hartmanna, W. Jaegera a J. Kleina, kde má ale též příležitost seznámit se blíže s děním v moderní vědě, reprezentované jmény Plancka, Schrödingera, Heisenbergra, Reichenbacha a dalšími. Tam také vidí zblízka nástup nacismu, "ty povstalé masy, nesené novým pocitem naděje, obrácené ovšem nějak hrozivě nepřátelsky proti všemu, čím my jsme historicky a politicky žili..." Posléze Patočka Patočka odchází na universitu do Freiburgu. Jako stipendista navštěvuje přednášky a semináře Heideggerovy, avšak hlavním účelem jeho cesty je studium Husserlovy fenomenologie. S tou jej seznamuje jednak M. Husserl osobně /tehdy z politických důvodů již mimo universitu/ a jednak jeho žák E. Fink. Navazuje zde také řadu přátelských vztahů, z nichž některé přetrvají až do smrti.

Během studií se cíl Patočkova filosofického úsilí ujasnil a konkretizoval: "...překonání pozitivismu dovršit zapojením do velké tradice jedné filosofie, ovšem ne jako systému, nýbrž jako odvěké diskuse o základech prima philosophia, ovládnout za tím účelem hlavní osy této tradice a její nynější frontu...v podobě fenomenologie a jejích vnitřních rozdělení"

V domácím prostředí se Patočka s těmito filosofickými záměry cítil být dosti izolován. Nenalezl pochopení ani u své generace. Potřebu překonání pozitivismu pociťovala zajisté většina, ale východisko bylo viděno ve filosofii aktivity, "o níž nikdo nevěděl, jak ji konkrétně vybudovat". Obvykle se tomu rozumělo jako doporučování pěstovat politickou publicistiku, což mělo za následek mělkost a povrchnost, jež byla české filosofii přemálo prospěšné.

Z izolace Patočku vyvedl teprve E. Utitz, profesor z Halle, který se po nacistickém uchopení moci v Německu vrátil do Prahy. Byl jedním z hlavních iniciátorů vytvoření Pražského filosofického kroužku /Cercle philosophique de Prague/ v r. 1934, v němž seskupil pražské filosofy české, německé i židovské národnosti. Kroužek měl dva předsedy a dva sekretáře, pro německou část se stal předsedou Utitz, pro českou J.B. Kozák /Patočkův bývalý učitel na KU/, německým sekretářem byl Grube, českým Patočka. Pražský filosofický kroužek sehrál, i přes poměrně krátkou dobu své existence, významnou úlohu v českém filosofickém prostředí. Nejenže napomáhal překon vzrůstající rozpory mezi jednotlivými národnostmi, ale vytvořil také příznivou půdu pro utečence z nacistického Německa. Jední z nich byl také L.Landgrebe, který spolu s Patočkou zprostředkovával styk kroužku s Husserlem. Výsledkem byly Husserlovy přednášky v Praze r. 1935, jež se spolu s Vídeňskými přednáškami staly zárodkem posledního velkého díla zakladatele fenomenologie /Krisis der europäischen Wissenschaften und die transcendentale Phänomenologie/. Po Husserlově smrti byla do programu kroužku zahrnuta i záchrana jeho filosofické pozůstalosti. Podařilo se však realizovat pouze vydání spisu Erfahrung und Urtheil /jehož téměř celý náklad byl po obsazení Československa zkonfiskován/ a brožury smutečních proslovů k Husserlovu úmrtí. Další záměry zhatila válka.

Svou pedagogickou dráhu zahájil Patočka v roce 1934 jako středoškolský profesor a tím byl až do listopadu 1944, kdy byl totálně nasazen jako dělník - tunelář. Patočkova publikační činnost začíná v roce 1928 v časopise Česká mysl, v němž každoročně uveřejňuje řadu studií, referátů a recenzí, a jehož redaktorem se stává v r. 1937. Své první knižní dílo vydává v r. 1936 pod titulem "Přirozený svět jako filosofický problém", a to se stává podkladem pro jeho habilitaci na filosofické fakultě KU o rok později. Tento Patočkův spis, v němž nastiňuje svůj filosofický program, je zároveň prvním pokusem vůbec o zpracování problému přirozeného světa na bázi fenomenologie.

x x x

Problém přirozeného světa se jako filosofický problém vynořuje v pozitivistickém myšlení. Přirozený svět je světem našeho života, světem v němž se setkáváme s druhými lidmi, v němž se pohybujeme mezi věcmi, které pro nás mají či nemají smysl, v němž obstaráváme své záležitosti, světem, který prostě vidíme kolem sebe. Jakým je tento svět problémem? Pro moderního člověka je problémem již proto, že věda, která v jisté době na sebe vzala odpovědnost být jediným kompetentním prostředníkem při výkladu světa, mu jej představuje v podobě značně odlišné od té, s níž se ve svém životě setkává. "Skutečný"svět, o němž věda jedině hovoří, je světem matematických zákonitostí, atomů a elementárních částic; to, co kolem sebe vidíme, je pouhé zdání, subjektivní klam, kterého, chceme-li poznat pravdu, se musíme zříci ve prospěch objektivních údajů měřicích přístrojů. "Subjektivní" se tak stává titulem pro to, co je oborem zdání, nejistoty, libovůle - toho, čeho se musíme ve svém poznání v maximální míře vyvarovat. A tak činí věda i tehdy, mluví-li o člověku; jejím cílem jsou objektivní poznatky o objektu "člověk".

Patočka ve své knize zkoumá konstituci přirozeného světa a ukazuje,že tento svět má svou poměrně pevnou strukturu. "Lidský svět je vyznačen protikladem domova a cizoty,časovým rozměrem a zabarvením náladovým." Dále zkoumá ty subjektivní výkony,v nichž se poměr člověka k přirozenému světu utváří,zejména vnímání.Po ohledání základny přirozeného světa vyšetřuje aktivity subjektu,svobodné ve vlastním smyslu - myšlení a jazyk.Patočkovi jde o to,odhalit vlastní smysl vědeckého počínání,který věda nutně čerpá z přirozeného světa naší praxe,z něhož vychází a jehož je zpracováním.Věda "...nemůže provést naprostou abstrakci ode všeho lidsky relativního,a to z důvodu podstatného,že totiž tato tendence k odlidštění světa...je sama indikovám eminentně praktickou lidskou tendencí,totiž tendencí k pokud možno dokonalém ovládnutí skutečnosti...Idea technického zvládnutí je v samém základu moderního pojetí přírody...A tak se projevuje poznávu,že hypostazování přírodovědy je falešná metafysika,která se domnívá,že vychází od objektivních zákonitostí...ale neuvědomuje si,že smysl objektů...předpokládá subjektivní tendence,jež indikují směr a kriteria její práce".

Tak se Patočka snaží ukázat ve svém zpracování problému vztahu člověka a světa,že "...jednota světa není jednotou materiálu z něhož se skládá, nýbrž ducha,který jej vytváří a udržuje".Vlastní práci chápe Patočka jako první článek programu,"...který není preponován nakrátko.Hledí podat pouze jakousi orientaci v ideální prehistorii teoretické myšlenky; do její říše sami nevchází.Mezi těmito dvěma úvahami leží totiž jako střední člen úvaha o lidských dějinách...Teprve pak bude možný plný,konkrétní průkaz primátu naivního světa před vědeckým,až budeme moci podat nárys dějin teoretizování..."

První Patočkovo samostatné filosofické dílo se snažilo problematiku přirozeného světa řešit prostředky Husserlovy fenomenologie.Avšak již zde může spíšeji pohled vystopovat ozvuky myšlení Heideggerova,a to zejména v popisu fenomenu "bytí na světě",v analýzách původního vztahu k věcem a v problematice časové konstituce.Tento vztah k heideggerovské fenomenologii se později z vnitřních příčin bude prohlubovat a rozvíjet.

x x x

Filosofický program i konkrétní projekty Pražského filosofického kroužku i jeho zlepšující se mezinárodní postavení vzbuzovalo mnoho nadějí,všechny však zhatila válka.Na jejím začátku mocnosti "zachránily mír" podpisem Mnichovské dohody,v níž vydaly Československo,svou spojeneckou zemi, do rukou Hitlerovi.Pro český národ to znamenalo úplnou ztrátu politické sféry.Lidové nadšení,spojené s odhodláním hájit svou zemi proti mnohonásobně silnějšímu nepříteli,se mnichovským diktátem a jeho přijetím příliš "realisticky" vidoucími českými politiky obrátilo rázem v náladu poraženeckou,smíšenou s hořkým pocitem zrady.Tato nálada znamenala pro národ velké nebezpečí,nebezpečí jeho rozvratu zevnitř.Ve snaze čelit tomuto nebezpečí přichází řada významných kulturních činitelů s pozitivním programem,totiž postavit se proti nepříteli silou ducha.Obrátit pozornost a úsilí národa od politiky,která mu byla odňata,k tomu,co zvnějšku odňato být nemůže,ke vzdělanosti. "Vzdělanost místo politiky" je také podtitulem nově vzniklé edice,v níž Patočka v průběhu války publikuje tři útlé,ale myšlenkově bohaté studie: "Česká vzdělanost Evropě", "Dvojí rozum a příroda v německém osvícenství" a "Symbol země u K.H.Máchy".Přes tématickou odlišnost i přes časový odstup mezi nimi,jsou tyto studie součástí jednotného plánu.

První z nich, "Česká vzdělanost v Evropě",je zamyšlením nad evropským posláním českého ducha; ducha národa,jenž v husitství roznítil prvně evropskou revoluci proti hierarchickému pořádku a jenž v tomto zápase ztratil svou inteligenci,města i hospodářskou sílu.Znovu však povstává koncem 18.stol.,sice bez vnitřní kontinuity s předchozí existencí,ale opět s vědomím svého evropského poslání.Formuje se pod silným vlivem německého osvícenství. "Herderovský mesianismus...byl pro nás jako ruka,podaná z Evropy naší touze po vstupu do ní..." Přesto však se český kulturní život nestal pouhou odnoží německého. "I tam,kde myšlenky jsou Herderovy,touha a plán,jež z nich vznikly,jsou naše".V ideových zápasech první pol.19.stol. se záhy podařilo "...vytvořit kulturní typ českého člověka...v srdci hořícího láskou k těm vznešeným lidským úkolům,jež mají význam pro jeho skutečnost...Tak tu stojí česká vzdělanost ke konci,ale též po skončení osvobozovacího zápasu jako vzdělanost národa...jemuž jako osvobozujícímu se musila nejpochopitelnější a nejbližší se státi osvícenská ideologie...". Kulturní rozmach probíhá s vědomím odpovědnosti za život národa a opírá se o "...mravní realitu...".Po osvobození r.1918 však tato kultura stojí jakoby před ničím,mravní síly a odpovědnosti jí ubývá a následkem toho se nemůže ubránit tendencím k úpadku.To má za následek zpovrchnění života,vládu hesla a fráze,což zasahuje hlavně politický život národa. "Zde totiž nicota vnitřní se projevuje jako vláda malých soukromých zájmů,jako roztříštěnost...jako krátkozraké sobectví...".Proto se Patočka domnívá,že..."systém stranické demokracie,jak byl v republice zaveden,byl vůbec zhoubou,blamáží všeho politického vzdělání...". Umožnil,že politika se stala takřka druhem obchůdku a skutečné problémy /jako např.vztah k německé menšině/ zůstávaly neřešeny.Díky tomu mohly být protivníkem zneužity.

Z tohoto hlediska podrobuje Patočka ostré kritice český meziválečný kulturní život,poukazuje na jeho úpadkové tendence a vyzdvihuje pokusy tyto tendence překonat.V jeho tehdejším pojetí je duchovní život národa bojem proti úpadkovým tendencím.Na této kritice se snaží ukázat úkoly příští české vzdělanosti,úkoly konkrétní i obecné,jež spadají v jedno s úkoly vzdělanosti evropské.Jaké to jsou úkoly? Na to odpovídá úvaha,která tvoří myšlenkový rámec celé studie o evropské vzdělanosti a jež je prvotní podobou jeho filosofie evropských dějin.Evropská vzdělanost je viděna jako kontrapunkt tří hlavních motivů - antiky /stránka kontemplativní/,křesťanství /stránka mravně-náboženská/ a osvícenství /intelektuální,vědecko-technická/ Přes jejich vzájemné protiklady nesou všechny tyto složky společnou myšlenku,myšlenku všeplatnosti,všeobecnosti ducha.Představují trojí přístup k evropské idejí,která je jejich sjednocujícím principem.V našem národním životě se uplatnile především osvícenství,jež nejvíce určuje současnou epochu.Ve své hloubce znamená,že člověk pochopil niternost toho,co dává životu smysl,a že se osvobozuje od vnějškovosti. "V uchvácení tímto úkolem se zapomíná...na to,že úkol nemá smysl sám v sobě,nýbrž jen jako brána...".To má za následek ztrátu duchovního obsahu a proto je třeba nalézt opět cestu k ideji,a to umožní znovunalezení jednoty života jedince i společnosti.

Ve svých úvahách o filosofii dějin Patočka pokračuje i v dalších letech.Při tom dospívá k závěru /např.ve skice "O filosofii dějin"/,že filosofii dějin je nutno založit na vnitřní dějinnosti lidského života,který se odehrává na více úrovních,v nichž se udržuje,nebo do nichž upadá ve své snaze o dosažení "...myšlenkové jasnosti o cestě vlastní bytosti mezi mocnostmi života...".Zde se Patočka dostává do blízkosti Heideggerových myšlenek,avšak stále ještě v perspektivě Husserlovy fenomenologie.Zároveň si vypracovává půdu pro rozvinutí otázek "dějin teoretizování". "Dvojí rozum a příroda v německém osvícenství" je z tohoto hlediska pokusem o porozumění novověkému myšlení a zvláště po postavení Herderově v jeho kontextu. /V této době Patočka také přeložil jeho Ideje./

V novověku byl zproblematizován pojem rozumu vytvořený antikou a platící v evropském myšlení až do renezance.Tento pojem znamenal v podstatě nečasový pohled bezprostředně zachycující jsoucno,viděné v harmonické jednotě.Nové pojetí rozumu,spjaté se vznikem moderní vědy si napro tu za svůj základ bere jasnost a jednoduchost.Toto pojetí se na evropském západě chce stát v osvícenství prostředkem obnovy a nápravy světa,zatímco v německém myšlení ještě dlouho koexistuje spolu se starším pojmem rozumu.Tomu odpovídá i dvojí pojetí přírody,z nichž jedno vychází z Newtonovy matematické přírodovědy a druhé je pokračováním renezanční naturfilosofie.

Herderovo místo v novověkém myšlení vidí Patočka jednoznačně v osvícenství a nikoli v romantice,kam je mylně zařazován.Tyto osvícenské myšlenky měly určující význam pro pojetí národa otců českého národního obrození, jež od nich převzala tradice. "Přírodní" pojetí národa,zdůrazňující jako jeho hlavní projev a znak jazyk,sehrálo v moderních českých dějinách úlohu nejen pozitivní.Zpočátku toto pojetí podmiňuje národní obrodu a dodává sílu českým kulturním snahám,později však zabrání tomu,aby se uplatnilo pojetí Bolzanovo /etické a duchovní/,které se snažilo v jediném národě integrovat česky i německy mluvící živel.To poznamenalo i Masarykovu ideu samostatného státu,který proto,i přes svou hlubokou demokratičnost,byl velkou částí německé menšiny přijímán s nedůvěrou.

Tyto myšlenky Patočka sice formuloval až koncem šedesátých let ve svých studiích o filosofii českých dějin a ve svých pozdějších přednáškách k tomuto tématu, cestu k nim mu ale otevřely jeho válečné práce. Jejich smyslem nebyl pouze historický výklad, ale nalezení předpokladů pro hlubší reflexi o smyslu národní existence. Tak je tomu i v jeho studii Symbol země u K.H.Máchy, v níž se snaží ukázat konkrétně, jak český duch zpracovává a prohlubuje cizí myšlenkové podněty, aby jich posléze využil právě k porozumění smyslu své existence. Patočka se pokouší vyjádřit filosofii přítomnou v Máchově díle s porovnáváním jí s myšlenkovým světem německé romantiky. Na tom je patrné, jak dalece náš nejvýznamnější romantický básník cizí vlivy překračuje a jak v něm žije vlastní síla kulturně syntetická.

V máchovské studii dospěl Patočka do bezprostřední blízkosti Heideggerovy filosofie, a to díky rozboru básnické myšlenky Máchovy, k níž se v této souvislosti ještě vrátí v šedesátých letech. V práci "Čas, věčnost a časovost v Máchově díle" /sborník Sesilta slova Máchova, Praha 1967/ na této myšlence předvede Heideggerovo pojetí času a časovosti a ona se také stane potvrzujícím fenoménem reálnosti tohoto pojetí.

S uvědoměním si závažnosti Heideggerova pojetí fenomenologie vyvstává Patočkovi již na konci války problém vztahu k fenomenologii Husserlově v plné síle. Problém, je jehož řešením bude otálet ještě nejméně patnáct let /jednak vlivem vnějších okolností a jednak díky tomu, že k jeho řešení chce dospět promyšlením a domyšlením Husserlovské problematiky/ a na jehož pozadí se, v tomto období, bude pohybovat jeho uvažování. S tím souvisí také to, že se bude vyhýbat rozpracování současných filosofických témat, a svou pozornost zaměří k dějinám filosofie. Interpretace klasických textů se pak staly hlavním prostředím Patočkova filosofování a těm, kteří ho poznají v této době, se bude jevit jako "...celou svou duchovní a myšlenkovou konstitucí interpret, nikoli systematik..."/L.Hejdánek/.

Patočkovou činností za války byla především kulturní opozice proti nacistické okupaci. Není to ovšem jeho činnost jediná. Tak např. pomáhá rodinám zatčených a jako redaktor České mysli se odvažuje riskantního činu - zveřejňuje zprávu o smrti prof. Tvrdého, který zahynul v koncentračním táboře.

Po skončení války se Patočka plně věnuje úkolu obnovy českého vysokého školství. Přednáší na filosofické fakultě KU /později také na pedag. fakultě brněnské university/ a jeho výklady jsou věnovány antické filosofii./Viz vš. skripta: Přehledné dějiny filosofie, Předsokratovská filosofie, Sokrates, Platon, Aristoteles - Praha 1945, 1946, 1947, 1948, 1949/. Hlavním znakem těchto prací, odlišujícím je od dosavadních prací českých historiků filosofie, je hluboce filosoficky pojatá práce s texty a obsáhlá, takřka encyklopedická znalost literatury, vztahující se k daným tématům. Patočka zde vstupuje do živého rozhovoru s filosofickými klasiky, jejichž hlas v tomto dialogu zní neuvěřitelně současně. Dějiny filosofování se tak ukazují ne jako střídání filosofických systémů, které si navzájem nemají co říci, ale jako dělící se dějiny jedné filosofie, jež se představuje jako stále přítomná možnost žít život s nárokem pravdy. V těchto interpretacích se samozřejmě ohlašoval Heidegger spíše než Husserl.

Z předválečných mezinárodních kontaktů se Patočkovi podařilo v letech 1945 - 1948 obnovit jen nepatrný zlomek. Roku 1947 se stává foreign editor mezinárodního fenomenologického časopisu Philosophy and Philosophical Research. O rok dříve byl jmenován mimořádným členem Královské české společnosti nauk.

Léta 1945 - 1948 jsou obdobím nástupu komunistické strany k moci. Patočkův vztah k této straně určovalo především jeho filosofické zaměření k problému přirozeného světa, který měl řadu stejných bodů s problematikou praxe. To jej již ve třicátých letech přivedlo k tomu, aby se seznámil s Marxovou rannou filosofií a s filosofií Feuerbachovou./Landgrebe jej tehdy upozornil na první vydání spisů Marxova mládí a z této perspektivy Patočka také viděl marxismus/. Komunistické hnutí tehdy slibovalo sehrát obrodnou úlohu v národním životě a vyřešit situaci lidí, žijících na okraji společnosti. Od aktivní účasti v levicovém hnutí jej však asi odradila závazně dogmatická podoba tehdejšího marxismu, diktovaná Stalinem. To mělo za následek, že v roce 1950 byl nucen opustit univerzitu, nemohl publikovat po několik let a později jen se značným omezením. Zaměstnání nalezl v knihovně Masarykova ústavu a po jeho rozpuštění pracuje v různých pedagogických institutech až do roku 1958.

V této době se Patočka věnuje editorské a badatelské práci o díle J.A.Komenského, jež došla mezinárodního uznání. Dosavadní bádání viděla Komenského vychovatelství převážně v pohledu sensualistického empirismu zejména v souvislosti s jeho důrazem na názornost/, a jeho pedagogiku pojímalo příliš úzce a utilitaristicky, z čehož vyplývalo chápání jeho myšlenek, jako by bůhselo o zastaralou pedagogickou teorii. Patočka naproti tomu vyzdvihl jeho filosofický význam, aktuální tím, že Komenský je "...myslitelem konkrétních masivních zkušeností existence. A pokud tyto zkušenosti existují, dotevuje, je nám dnes lidsky blízký, bližší než...abstraktní racionalismus jejichž dílem bylo založení moderní přírodovědy". Teprve tam, kde se Komenský snaží svou myslitelskou zkušenost interpretovat dobovým prostředím, se s ním rozcházíme. Komenského myšlenka univerzální výchovy je pochopitelně zcela zjevně, znamená-li soubor prostředků k co nejracionálnější přípravě pro výkon povolání. "Svět je škola- to znamená: smysl lidského bytí i jeho navzájem si pomáhat poučováním, přípravou, příkladem, buzením pozornosti. To jsou ona utilita, onen užitek, který vyučující i vyučovaný navzájem poskytují". Takovémuto užitku na také sloužit vědění a nikoliv využití, v němž spatřuje své poslání moderní věda.

Studie o Komenském tvoří velmi významnou část Patočkova životního díla. Autor v nich znovu promýšlí jeho základní filosofemata, konfrontuje je s současnou filosofií a formuluje v nich vlastní filosoficko-pedagogické koncepty. Posléze tyto práce zařadí do vlastního celkového konceptu, který souhrnně s nimi vybavuje v polyfonii témat, [illegible] se [illegible], které s ním především důkladné bádání o dějinách pojetí pohybu, v němž sleduje jeho objektivizaci od prvotní podoby - životně-kosmického děje, až k podobě matematizovaného pohybu v moderní vědě. Výsledkem tohoto studia, provedeného v padesátých letech, je řada článků a posléze kniha "Aristoteles, jeho předchůdcy a dědicové", Praha 1964, která se stala podkladem ke získání doktora věd v roce 1967. Zde je na historii pojetí pohybu ukázáno, "...jak pohyb vzdorovaje /postupně objektivizaci- pozn. aut./ jak se rozdělí na nebeský a pozemský, pravidelný a nepravidelný, aby vzdorovat lépe, a jak i tehdy, když se již výslovně podnikají pokusy objektivizovat jej, stále podržuje celou řadu charakterů vysvětlitelných jen z primární souvislosti životního pohybu..."

Koncem padesátých let /1958/ Patočka odchází do filosofického ústavu ČSAV. Podnicen knihou francouzského myslitele Kojéve, obrací svou pozornost k filosofii Hegelově a na základě interpretace jeho estetických názorů /učení o minulém rázu umění/ rozvíjí vlastní filosofii umění. Jeho práce v tomto směru přinášejí plody nejen v samostatných studiích, ale i v Hegelově překladech /Fenomenologie ducha, Praha 1966; Estetika, Praha 1966 a údajně i nepublikovaný překlad Logiky/.

Hegelovské interpretace také otevírají novou úroveň prostředkův dialogu s marxismem, do nějž vstupuje bez nejmenší stopy hořkosti. Snaží se v něm českým marxistům, kteří v této době překonávají dogmatické stádium a objevují mladého Marxe, postavit před oči nárok, vyrovnat se s problémy současné evropské filosofie nikoli klasifikací do škatulky příslušného idealismu, ale jejich promyšlením. Na příkladu Merleau-Pontyho dále dokládá, "...že antropologické problémy, jako otázka primátu praxe...nejen dovolují, nýbrž vyžadují aplikaci fenomenologických metod..." Tím Patočka podněcuje zájem o fenomenologii, který se ovšem upíná spíše k "mladému" Heideggerovi a prokazuje neocenitelné služby českému marxismu /zejména tomu, který směřoval k ideologii osmašedesátého roku - jeho vliv lze však vystopovat i v té části oficiálního marxismu let sedmdesátých, která se snaží nejen memorovat, ale i myslet./

V šedesátých letech Patočka konečně přistupuje k řešení problému vztahu mezi Husserlovou a Heideggerovou fenomenologií. Domýšlí Husserlem započaté analýzy otázek času, subjektivní tělesnost, názoru obecnin, vnímání a dalších, při čemž se konfrontuje s výsledky, k nimž dospěla poválečná filosofie reprezentovaná jmény Landgrebeho, Finka, Biemela, Merleau-Pontyho, Sartra a M. Heideggera. Vyrovnává se i s ostatními proudy západního myšlení a s pomocí H.L.van Bredy /s nímž se spřátelil na začátku války při záchraně Husserlovy filosofické pozůstalosti/ obnovuje a rozvíjí své mezinárodní kontakty. Tak se v roce 1964 stává členem Institut International de Philosophie se sídlem v Paříži, účastní se četných mezinárodních setkání a přednáší na zahraničních univerzitách /např. v Lovani, v Mohuči a na dalších, v západních i ve východních zemích/.

Důležité svědectví o zaměření Patočkových fenomenologických úvah v této době poskytuje jeho "Úvod do Husserlovy fenomenologie". Aniž pouští ze zřetele celkovost výkladu nauky svého učitele, představuje jednotlivá témata ve světle současné kritiky a naznačuje jejich nové zpracování. Pokouší se zároveň integrovat do svých úvah Heideggrovy analýzy lidského pobytu na světě z údobí Sein und Zeit, zatímco pozdní práce tohoto myslitele považuje ještě v šedesátých letech za spekulaci, která "....upadla v nebezpečí v prázdnu zavěšené konstrukce..." Ty se stanou z jeho hlediska přijatelnými teprve tehdy, až si jeho nové zpracování problému přirozeného světa vyžádá radikalizované pojetí fenomenologie.

V roce 1965 Patočka publikuje v časopise Tvář pojednání "K přehistorii vědy o pohybu: svět, země, nebe a pohyb lidského života", které je prvním skromným pokusem o vlastní koncepci problému přirozeného světa. Poprvé se zde objevuje náčrt jeho "nauky o třech pohybech".

Rostoucí zájem o fenomenologii jak v řadách českých marxistů, tak především u mladé generace jej postavil do centra pozornosti odborných kruhů i širší kulturní veřejnosti. To umožnilo jeho návrat na filosofickou fakultu, kde od roku 1968 pořádal přednášky i semináře, věnované především fenomenologické problematice. Opět se zamýšlí nad Husserlovou fenomenologií, nyní ovšem již v kritickém smyslu Heideggerovskou problematiku představuje jako schopnou obstát tam, kde Husserlova zklamala a na přednáškách mimo fakultu se snaží přispět obnovenému zájmu o otázky smyslu českých dějin. V novém pohledu také domýšlí otázky, jimiž se zabýval v dřívějším letech, jako např. své interpretace Hegela, Komenského a pod. V těchto letech také navštěvuje další zahraniční university a ve zvýšené míře publikuje doma i v zahraničí. Po "neúspěchu" pražského jara zůstává ještě pár let na universitě až do roku 1972, kdy je nucen odejít - předčasně penzionován. V témže roce mu Vysoká škola technická v Cáchách uděluje titul dr.h.c., k jehož slavnostnímu předání dojde, po složitých diplomatických jednáních, v roce 1976 na vyslanectví NSR.

Odchod z university a znemožnění publikačních možností v Československu však neznamená konec jeho práce. Pokračuje v ní na pravidelných soukromých seminářích, na nichž se setkává s publikem svých žáků, s fenomenologií hlouběji seznámených. Zde rozvíjí především svou vlastní koncepci, do níž stále více začínají zapadat dříve provedené analýzy. Na základě nového pojetí fenomenologie Patočka znovu promýšlí problém přirozeného světa a ukazuje, že "...otevřené chování však, jsouc odkázáno na fenomeny, je časově - historické povahy: je vždy v pohybu přicházejícím z temna a ústícím do temna skrytosti, rozpadá se co do smyslu v různé pohyby částečné. Pouze jeden z nich je zaměřen na téma otevřenosti, zjevnost, odhalování a jeho tradice". Tak Patočka využívá "jak Heideggrovy radikalizace fenomenologií intencionality...tak Finkovy myšlenky, že ontologická analýza života musí v každém svém momentu být analýzou světa...Ontologii života lze rozšířit v ontologii světa, pochopíme-li život jako pohyb v původním smyslu slova". A protože běží o tělesný pohyb, přicházejí ke slovu i Husserlovy analýzy těla - subjektu,

demýtizované soudobými fenomenology.

Prohloubená a rozpracovaná "nauka o třech pohybech", které jsou pochopeny v aristotelovském duchu jako uskutečnění základních možností lidského života /při čemž "možnost" není umístěna do substrátu, jako je tomu u Aristotela/ vytváří předpoklad k novému založení věd o člověku a zejména k vytvoření nové filosofie dějin. Tento úkol sledují jeho "Kacířské eseje o filosofii dějin" /Praha 1975/, které výslovně usilují o to, podat alternativu k dosavadním koncepcím, zejména k těm panujícím, - nejen státům, ale latentně i myslím inteligence, jíž vedou ke kapitulaci. Ona třetí, základní, hlavní možnost života, jejímuž představení věnuje Patočka největší pozornost, je zároveň možností této civilizace, která se v naší době stává planetární. Otevírá se v otřesech prožitých ve válkách 20. století na obou stranách zákopů, v otřesech, jež zneklidňují život těm, kteří "to prožili" i tehdy, snaží-li se zapomenout. Otevírá se těm, kteří vypadávají ze života v zaneseností, fungujícího v "...uspokojování rozvíjejících se materiálních a kulturních potřeb..." - ideálu, na němž budují svou politiku moderní státní kolosy.

Tato základní lidská možnost vystoupila na dávitu evropských dějin jako možnost žít život ve světle pravdy, v lásce k ní, ve filosofii /FILOSOFIA= láska k moudrosti/. Svědectví o ní podávají i různá náboženství jako např. buddhismu, především křesťanství. V řecké filosofii byla pochopena jako "péče o duši" a v myšlence "filosofů králů" se měla stát základem harmonie života v "ideálním státě". Tato myšlenka duchovní moci či vlády ducha se stává základní myšlenkou evropské civilizace, nárokem, s nímž se musela každá státní moc vyrovnat a vůči němuž se musela ospravedlnit. Svůj nárok péče o duši však uplatňovala i v životě individuálním, v němž promlouvala v morálce, původně křesťanské. Teprve v novověku se projevil skrytý rozpor antické metafyziky, určitá jednostrannost v pojetí problému bytí, na vztahu, k němuž se v posledku ona hlavní možnost zakládá. Bytí, v jehož světle se jsoucí ukazuje, ustupuje do pozadí, skrývá se, zůstává neviditelné, a v metafyzice, která chce jsoucí jako jsoucí poznávat, uniká a je zapomenuto. A protože bytí je v úzkém vztahu ke smyslu, musí být v otřesu smyslu, který zrodil novověk, postaveno do centra bytost smyslem žijící, člověk. Ten je pochopen jako dárce smyslu, pán přírody, jejíž ovládnutí se stává jeho úkolem. Tím se však vůle stává tím, co je vládnoucím a život jejím projevem. Podrobit vše této vůli, vytvářející prostředek své moci v technice, se stává cílem a ona základní životní možnost ustupuje do pozadí. O tom, jak se Patočka domnívá, vypráví mýtus o Faustovi, který prodal svou duši ďáblu.

Filosofie v naší době stojí u konce oné metafyziky, na níž byla založena. Tento konec je jejím úkolem, jehož provádením dospěje opět k výslovnému porozumění sobě jako oné životní možnosti. To však v žádném smyslu neznamená, že tato možnost je je možností pouze pro filosofy, pro ty, kteří o ní pečují. Je možností obecně lidskou a jejím hlubokým vyjádřením je mýtus o dokonale pravdivém člověku, mýtus o bohočlověku, který Patočka shledává jak ve velkých Platonových mýtech o filosofovi- Sokratovi, tak ve vyprávění evangelia. Součástí tohoto mýtu je i konec člověka pravdivého, jeho smrt na kříži. "Pravda, slovo se stalo tělem: událost bytí, která si zvolila člověka za místo svého zjevení, našla svou plnost a v "plně pravdivém" člověku, žijícím cele v odevzdanosti, mimo péči o své zájmy...ve světle bytí...Nyní však musí být vystoupení takového člověka nezbytně pojato jako útok na to, co světem vládne, na soběporozumění, které se sobě vyhýbá a uzavírá; které se do tohoto uzavření, do daného, přítomného, do jeho organizace do jeho moci vložilo celou svou vládu nad světem a smysl svého počínání. Je v tom proto logika, vykládá-li bohočlověka jako konkurenta ve vládě nad světem- a přece ovšem i blud: neboť neběží...o záměnu osob v tomtéž stroji lidské společnosti, nýbrž o to, co bude člověku vládnout vůbec- zda jsoucno a jeho přesila, nebo pravda bytí...Bohočlověk tedy bude nezbytně zahuben: neboť je to jediný radikální způsob, jak "svět", který nevidí než jsoucno, se ho může zbavit. Zároveň však nezbytně vstává z mrtvých: neboť pravda, na kterou mířila smrtící zbraň, od níž chtěla odstranit nejhroznější představitelnou rukou, spojenou s konečnou smrtí, nemůže touto zbraní být zasažena, není to žádná věc, není to nic, co by bylo v dosahu ničivé ntrosvětské síly".

Jan Patočka zemřel dne 13. března 1977, jako mluvčí Charty 77- volného sdružení lidí, kteří se rozhodli usilovat o dodržování zákonů o lidských právech. Po jedenáctihodinovém výslechu policií se u něho projevily srdeční potíže, byl hospitalizován a následkem krvácení do mozku nastala smrt.

/zkrácený rukopis/ -dk-

Co s tím, že se podaří pár básní?

Rozhovor s Věrou Jirousovou

Zazvonil jsem. Po krátké pavlači proběhly drobné krůčky. Tak se otevřely dveře a za nimi se objevila Věra. Krátce jsme se pozdravili. Společně jsme proklouzli do předsíně bytu, kde jsem se v tichosti zul. Pes jsem prošel červenou kuchyní a vešel do pokoje se dvěma okny. Pod jedním z nich stály plynové kamna, na kterých ležela černá kočka. Ani se neprobudila.

Věra šla postavit vodu na čaj. Já si zatím prohlížel po pokoji rozvěšené obrázky malého Tobiáše. Bylo deset hodin v noci a on už spal. Když se Věra vrátila s čajem, začal se zvolna rodit rozhovor. Povídali jsme si až do čtyř do rána a Tobiáš nám k tomu dělal nenápadnou a pro mě hrozně milou kulisu. Po celou dobu slabounce chrupkal.

• Věro, pro začátek bych tě poprosil o takový stručný životopis. Pár dat a
• co s nimi souviselo. To úplně stačí ...

•25.2.44 v dělnické rodině. V letech 50-58 jsem vychodila obecnou školu. Potom jsem šla na elektrotechnickou průmyslovku silnoproudou. Tam jsem v roce 62 maturovala. Po roční povinné praxi jsem se hlásila na filosofickou fakultu - katedru dějin umění, kam jsem také byla přijata. V roce 1970 jsem promovala. Skončit jsem mohla v šedesátém osmém roce, ale dělala jsem ještě dva roky na diplomové práci.

• Promiň, že tě přerušuju - jaké jsi měla téma?

Básně a grafiky Bohuslava Reynka.

Taky jsem spolupracovala s revakcí časopisu. Výtvarná práce až do jeho zastavení v březnu 71. Jen tak mimochodem - dodnes nenahrazen. No a v letech 71-75 jsem byla zaměstnána v bibliografickém oddělení Ústavu pro teorii a dějiny umění ČSAV. Zhruba od roku 75 jsem v domácnosti se synem.

• Fajn. Tak to nejhorší máme za sebou. A teď proč jsem vlastně tady. Četl
• jsem některé tvé básně a zaujaly mne. Chtěl bych vědět, kdy jsi vlastně
• začala s psaním a co všechno jsi za ta léta napsala?

Těžko říct. Od roku 60, to mně bylo šestnáct, jsem si psala jako všechny holky toho věku deník. Mám z té doby celou knížku prós. Velmi imaginativní texty, samé snové příběhy. Byla jsem posedlá surrealismem. Zajímala mne atmosféra snů. V osmnácti letech jsem se z toho probrala a všechna ta surrealistická východiska mně najednou začala připadat pochybná. Jinak mám asi 150 básní, které tvoří jednu ucelenou sbírku.

• Publikovala jsi z toho někdy něco nebo sis o to alespoň pokoušela?

Nikdy jsem se vlastně sní nepokoušela. Za dvanáctedenním se jeden kamarád nadchl mými texty a odnesl je do Mladé fronty a tak se někdy snad i objevila jedna mé básnička v sobotní příloze.

V létě roku 65 jsem se seznámila v Petrkově s panem Reynkem. Věnoval mi nádhernou grafiku - Svatou Veroniku. Hrozně jsem se tenkrát styděla a pan Reynek měl zase ohromnou radost, že se mi líbí. /Já samozřejmě také, ale trochu jinak/. Když jsem se vrátila do Prahy, cítila jsem jako dluh, že se k tomu co píšu chovám tak lhostejně. A tak jsem mu poslala aspoň své básně. To jsem ještě jeho básně neznala a chtěla jsem, aby on ode mne něco četl. Poslala jsem mu vlastně první část dnešní sbírky - tehdy se to jmenovalo komnaty, zahrady a trůny. Panu Reynkovi se básně líbily, říkal, že je čte moc rád. Od té doby jsem mu vždycky posílala, co jsem napsala. Jinak mám věci po popírkách.

A v roce 1970 bych se snad o to publikování pokoušela, kdyby bývala existovala edice poezie v nakladatelství Vyšehrad. Jelikož byla zrušena, rozdávala jsem básně přátelům, o kterých jsem si myslela, že je budou zajímat. Kromě pana Reynka je chtělo číst ještě pár známých. Někteří je shledávali málo čitelnými, moc se jim nelíbily. Prý jsou těžké ke čtení.

Jednou dokonce přátelé - básníci z Olomouce uspořádali večer mých básní. Byla jsem překvapená, že se dají číst nahlas. Je to stále otevřené tázání a v každé básni je už nějak přítomna i odpověď. I když mně osobně připadají dost jasné, byla jsem nakonec udivena, že jsou i pro někoho jiného dostatečně čitelné a průzračné. Mnohdy jsem totiž shledala, že jsou považovány za manýristické, nesrozumitelné.

• Na čem v současné době pracuješ?

Mám stoh poznámek k próze, které hodlám v budoucnu zpracovat. Za podstatnější ale považuju být i v budoucnu na takovém místě, ke kterému přicházejí básně.

• Takže píšeš dost intenzivně ...

To se dá stěží říct - ráda bych. Když napíšu nějakou báseň, tak nikdy nevím, jestli není poslední. Měla jsem třeba období, kdy jsem vzdorovala tím spěchem, že jsem odmítala básně zapisovat. Těšilo mne si je psát pouze v duchu, ale měla jsem vnitřní zvyk zaznamenávat je.

• Z čeho vznikla tato nechuť?

Uvědomila jsem si, že nechci, aby je někdo někdy četl. Nikdy jsem je pak sní nezaznamenala. Tenze posiťuju nelibost, když vidím autory, ze kterých nepluje špetka naděje. Vždyť ta díla, které pak od nich vycházejí, nemají v sobě sní nějakou spásnou přítomnou naději. Jsou nevesele depresivní. Myslím, že takové dílo se nemají vůbec zdělovat. Takových svědectví je vždycky zdostatek. A jestliže se mně osobně nepodaří překonat toto období marnosti a

t r o j c e s t í

Vrací se si
Léto
Odejdu
Mezitím přijdeš
Nikoho nezastihnu za prahem
I ty poznáš
Klíč
Ale buď v rukou
Marnosti

1964

p o u t n í k

Ze snu vyvlékli jen stínu tvář
nad jinou stínou
do Eurnuz jak by vkročila ne vlastní vinou
Sen je Snem vystřídán
dokud neseyře vlastní Ničeho tvar
Zmar zetím Ulpívá kam jen
stín Lásky má vkročí

Až oči se točí v ticho zvrat
tajíce třeskutý návrat
v pád

1964

p á d e

•

zde spočinulo tvé má přání spát
bledě
má rukev v bledoucí tvé zřítelnici
nech nehýbu tvým hrobem je v oku jež rozvírá
níž závěje květů na křídlech obávají se snést

••

náhlý závit ticha obemkne boltec a protka jej tnou
poutník se lehce zdvihá aby vykročil
těsný je leněv jíně odvrácíš přiblížení

země je vzdálená a nebe se vzpíná dolů
úzký pruh bdění je křehký most

1965-66

depresse,pak je alespoň nehodlám zaznamenávat. Tak například jsem toho mínění, že analytická tvorba Párala, Kundery ai jen přispívá do onoho stavu, kdy člověk zjišťuje, že tady ta ubohost je. Jsou to díla, která pouze konstatují, aniž by k tomu přidávala cokoli ve smyslu naděje. Satisfakce pokleslosti ni ale připadá jako smorální.Je něco jiného hledat a rozpoznávat. Ale to je hledání a ptaní se po lidských místech. Autor, který jen vystaví obraz světa, zasadí do něho lidi a ukáže všechno, co z toho vyplývá, nutně dochází k pouhému konstatování statu quo. A to jsou právě věci, které jsou mi z duše odporné.

+ Inspiruješ se v ostatních uměních?

Pouze z umění se nezrodí nové umění. Pro mě není třeba hudba víc inspirační než literatura. Nechtěla bych tedy preferovat jedno před druhým. Pokud něco shledávám inspirativním,tak to jsou nanejvýš věci, které se vyznačují vztahem k celistvosti příbuzné s organickou strukturou. Taková vedení textu, taková rostlost básně, obrazů vyrůstajících ze vztahu k celistvosti si už je to projev hudební nebo výtvarný, stává se tím,z čeho se pro mě odvíjejí motivy. Inspirační jsou pro mě věci, které jsou té povahy, že je v nich až po nějakou mez dovedeno tázání po věci, které přivede člověka do rozhovoru s ní samou, aby se společně na té věci pracovalo. A to je v poezie hudby, básnictví i výtvarného umění. Věci, které jsou pevné, které mají definitivní ráz, se mi mohou líbit, ale neoslovují mne. Ostatně rozhovor s věcí vedeme nejen v umění, ale taky v životě.

+ Mohla bys mně teď říct, jak vůbec vypadá tvůj všední den?

Je smutné, že vypadá stejně jako sváteční den, ačkoliv vím o neděli.Mám hrozně málo času a sama ani nevím proč. Ráno vstávám,dopoledne chodím s Tobiášem ven a přitom nakoupím.Vracíme se v poledne k obědu.A odpoledne - teď v zimě jsme víc malovali,já se zabývala dočrachováním domácnosti. A večer, když Tobiáš po pohádce usne, začínám se zabývat svými věcmi. Čtu a píšu. Na jaře a v létě jsme ale víc venku; jezdíme ke kamarádům kolem Prahy. Jsme s Tobiášem už dost proslulá dvojka.

+ Já si vás obou prvně všiml u soudu, jak jste tam stáli o té hladovce. Je to samozřejmě dost problematické,nám jsem o tom hovořil s některými lidmi už nesčíslněkrát. Ale zdá se mi, že političnost dětí je tady nezdravě přehnaný jev. Nemíním teď konkrétně na tvůj případ a Tobiášem.Myslím tak globálně. Sám jsem byl úplně zděsen, když jsem jednou slyšel v rádiu relaci z mateřské školky k výročí VŘSR. Na otázku novináři,jestli děti vědí co je dnes za svátek, všechny svorně naučené odpovídaly: dnes je svátek Vladimíra Iljiče Lenina a Velké říjnové socialistické revoluce. Ještě ty šišlavé hlásky a ta dětská naivita - v tom bylo něco smutného až ironického.Prostě ten fenomén v naší společnosti zasvětit děti do politiky v co možná nejútlejším věku mně připadá trochu zrůdný. A ty bereš Tobiáše sebou na politický proces. Snad bychom ty děti od toho měli uchránit.

Rozumím. Ale kde by měl být jinde, než se mnou. Není to snad přirozené, že je dítě spolu s matkou? Já samozřejmě nevím, jestli Tobiáše nepřetěžuju, když mu říkám o věcech pravdu. Snažím se mu věci přiblížit asi tak, že když je král a prezident spravedlivej,pak honí zloděje. Když není,tak honí slušné lidi. Vždyť je to hanba, když jsou tu slušní lidé a intelektuálové stěženi jako darebáci, zloději a vyvrhelové.

+ Ty jsi 50.léta, dobu plnou lží, polopravd, destrukce charakterů a morálky, dobu tendenčně a demagogicky přefabrikovaných informací prožila jako dítě na základní škole.Jak se zpětně díváš na ta léta z hlediska sdělování ti skutečností tehdejších událostí v rámci školy a také domova?

Má zkušenost je taková, že mě moji rodiče vychovávali k tomu co tu bylo. Dnes vím,že tu byla spousta věcí, o nichž mi říkali pravdu, ale i mnoho jiných, na které jsem se neměla ptát. Já to respektovala. Avšak na mnoho věcí se ani ve škole neodpovídalo, škola nechávala prázdno. Tyto mezery jsem pak dohánělа četbou. Nečekala jsem až mi rodiče o všem řeknou. Týden po maturitě jsem utekla z domova, protože jsem cítila, že to pro mě nejpodstatnější mi rodiče neusají sdělit. Čekalo se, že budu žít tak, jak je v konvenci technicky orientované rodiny. To mně v osmnácti připadalo nežitelné. Dávali mně samozřejmě všecko zabezpečení, ale jen z toho se žít nedá. Dítě, kterému je poskytováno vše co je obvyklé poskytovat, přesto hledá především to, co chybí, co nemá. Otevřený životní prostor, otevřenost a skutečnou mravní autoritu. A to mi scházelo.

+ Dobře, ale mravní autorita není v životě to jediné. Oba jistě známe, že existenční otázka často převládá nad čistým charakterem,nad etickými zásadami,které si člověk předsevzal. Systém totiž nutí lidi k jednání proti jejich vlastní vůli. A já si třeba netroufám odsoudit ty, kteří se takovému nátlaku podvolí, prostě jako slabochy. Vždyť každý není jen autorita, netoť mravní. Jsou i lidé slabí a pouze odkázaní. I ti se musí v kritické situaci rozhodnout. A rozhodují se většinou ne-hrdinsky. Ale proto je nelze ještě škrtnout, odepsat. Není to tak jednoduché.

Jistě. Ale ti, kdo sebe vidí jako odkázané a jednají proti svému mravnímu přesvědčení, by si tedy měli uvědomit,že to co vlastně dostávají za svou slabost jsou výhody a že se pro tyhle konkrétní výhody zříkají podstatnější možnosti být spolu pravdivě. A potom si uvalím,že existuje naprostá nezbytnost pravdivosti, která je důležitým vkladem pro mladého člověka na prahu zrelosti. Je darem,který si lidé nedovedou dost dobře uvědomit. Když si totiž člověk v tomto věku lže, pak ví, že si lže, a to je nebezpečné, protože si zvyká lhát. A když se stane dospělým ve lži,zalže si nakonec cokoliv, až je pozdlu schopen věřit sám svým lžím. Ale ten dětský se jednoho dne stejně projeví. Nějakou pokleslostí - buď osobní nebo jinou. Jsem přesvědčena, že mladí lidé, kteří se odtnou v krizi, která je samozřejmě a nezbytná, musí

l o ž e

Kdybyste jednou přišel ke mně
kdybyste ke mně přišla vy
neboť nevím zcela kdo jsem

svěsili byste hlavy do ztracen
a přelibezné smyčky mudrování
by vás uhoupaly

Nepřijde nepřijde nikdy nikdo
cesta jde sama
rozdrásaná
úbožit hladší nad satén
znakové všeští podél stěn
Spáčí se nenouštějí berlí dvou pelestí
snad ochranní je rozestlaná
běloba
Sen

1964

l o u t k a

+

vůně padají zpět do zahrad
v tvých dlaních marně rozvernů
houpá svou hlavu pův
sriel sklonění hledí ti do očí a zrcadlí se v nich
leč lásce mé v odpověď smích dešťů led a sníh

++

vůně opálu padají do zahrad
v tvých dlaních marně rozvernů
pův setřásá duhu v zápěstí zatnuv popelavý spár
sriel sklonění hledí ti do očí a zrcadlí se v nich
leč lásce mé v odpověď led a sníh závějí žal

1966-67

z a k r á t k o

co by tu mohlo být co tu není
lesknoucí hnědé dřevo snad naplavené
peří vonné lehounce šplouchá snad bílé
stěny bludičky ráčímu zpěvu dané snad napospas
ne ve vězení dva poutníčci ne já snad hledají jiné břehy

a co je tu co tu není
chladnoucí sluneční zvířátko dnes leželo na podlaze
blázen na kopečku mi poslal zrcátko jakpak se utěšíš
holátko počtilé nic hezčího jen jiz povídali
nebesa bodou i zítra na všech místech stejně daleko od země
a tak je tu co tu není

1968

ř í j e n l i s t o p a d

zhloudila ovečka pláče že večer
louka ji zarouná rosou
co je daleko nevím už dlouho

netně marně rozmarně rozvernů vůně
její um přes kamení usnýkán
obláček strouhou modů a dlbán
rozloha pestré pustiny
ji nekonečně uchovává

oči světa spí zavřeny uprostřeď ráje
za okny vítr plaché stvoření naše
ozvěnou svět je zate leek zrcadla zahrady
jsou zhašeny zlaté svíčky a rudými plameny
noc nese stříbrné a modrými plamínky Filiáte

1970

především vidět dosvědčenou pravdivost. V těchto momentech hledání pravosti věci je skutečně veškerá budoucnost. Tehdy se žije právě z toho, že člověk tu pravdivost někde shledá - ať u blízkých, či v okolí nebo vůbec ve světě.

Já vím, že jsou taky lidi, kteří jsou pouze odkázaní. Ale odkázanost byla vždycky a není předpokladu, aby nebyla. Proto jsou otcové, kteří najdou odvahu žít pravdivě spolu s těmi,kteří vzali za samozřejmost mluvit o všem, tedy i o tom,o čem se mlčí, vyhazováni z práce. Jejich ženy se pak většinou snaží zaměstnání udržet a jsou svorně se svým mužem a pomáhají mu.To pokládám za celkem dobrý způsob, že se to aspoň takhle vyvinulo.

+ Správně jsi podotkla, že muži jsou tu vyhazováni z práce. Tak se děje už + pěknou řadku let. Mnoho z nich pracovalo také v kulturní oblasti a tudíž + je postihl i zákaz publikování. S tím ovšem souvisí řada věcí. Především + ti známí najednou byli vymazáni z povrchu světa. Jako by nikdy neexisto- + vali, ani jejich dílo. A tak se na kulturním poli objevila řada nových + lidí. A mě by právě zajímalo, jak daleco sleduješ tu současnou oficiální + kulturu.

Nepatrně. A ti,kteří dnes začínají,začínají snad odnikud? Časem se jistě ukáže, k čemu se vlastně vztahují a kam míří.

+ Říkáš nepatrně. To platí i pro výstavy a knihy?

Současné výstavy převážně uměleckých řemesel nemám ctižádost sledovat.

A knihy? Nevím, co by mělo být na současné oficiálně vydávané literatuře zajímavého. Skutečně originální kniha z naší dnešní situace nemůže projít edičním sítem žádného nakladatelství. Také ale nevím proč stát tři hodiny na Hrabala, když si to mohu daleko dřív přečíst v samizdatu.

+ To je jistě pravda a navíc také v úplné podobě.Ale kolik lidí si ho tak- + to přečte?

To bys nevěřil jakou rychlostí tyhle knihy,co je lidi chtějí číst, kolují. A jakou řadou se množí. Kniha tak nabývá vážnosti, kterou v gutenbergovském věku ztratila.

+ Snad máš pravdu, ale tady nejde jen o ty co chtějí, ale také o ty ostat- + ní, kteří třeba ani nevědí, že nějaký samizdat existuje. A proto se dí- + vejme raději trochu realisticky. Samizdat je podle mě dostupný pořád jen + určitému okruhu "vyvolených". Ani sebevětší pílí občané nemůže dosá- + hnout - samozřejmě při vší úctě - tolika tisícových nákladů, jaké mají + oficiální nakladatelství. A tak jsou pulty knikkupectví zasvalovány čím + dál tím víc knihami,které nikdo nečte. No a teď si vem: kdo dnes stojí o + to přečíst si Kozáka a ty další, kteří prakticky nedovedou dělat nic + jiného, než reedice svých knih? Nikdo je nekupuje, nikdo je nečte,, ale + jim to nevadí.Udělují si aspoň vzájemně ceny /asi ztřachy/. Tomu já říkám + dokonalá kulturní politika. A to, že navíc nutí kvalitní spisovatele k + veřejným prohlášením, to je jenom další jejich decakl. No a Hrabal tuhle + jejich velkorysou normalizační nabídku jaksi přijal /v podstatě však po- + nižující, protože toto náš socialismus vyžeduje/. Zda zvolil správně, to + je věc vícesmé individuálního postoje. Ovšem významu Hrabalova odvolání + je věc už velice diskutabilní. Dodnes se také o tom vedou spory. Zatím + výsledkem jím zvolené cesty je vydání jedné knihy,což ovšem - podle mého + názoru - je pozitivní krok v naší oficiální literatuře.Hrabal tak získal + veřejný statut, čímž má do jisté míry otevřenou cestu k dalšímu vydávání + svých rukopisů. Dokonce prorazil na divadelní scénu,má schválenou filmo- + vou povídku. Tím se naplňuje nejen přání Hrabalovo mít své čtenáře, ale + také přání statisíců čtenářů mít zase svého Hrabala.

K Hrabalovi bych chtěla říct snad tolik: psal vždycky z toho, co bylo a ne o tom, co je. To dnešní, co dnes žijeme, o tom velice málo mluví, nebo nechce mluvit. K tomu většinou mlčí. Ale tohle mlčení o něčem a mluvení o jiném je přinejmenším smutné. Důstojnost a vážnost stáří jako by dnes byla zapomenuta. Člověk se nejspíš setkává se stářím rozpadlým a zmalichermělým, se stářím zdevastované lidskosti. Má neoslňuje virtuozita písní. A Hrabal tak virtuózně píše. Nevím sice o lepším pianistovi, ale to pro mne není ta nejpodstatnější ctnost. Znám lidi, kteří hrajou třeba ne líp, ale něco lepšího. Tak to je tedy jedna stránka věci. No a na druhé straně, a to je myslím podstatnější, si Hrabal jaksi tím, že přijal oficiální pozici, sotva uvědomil, co opouští. Že se zřekl těch lidí, kteří nesmějí psát a vydávat oficiálně. Nemůže se chlácholit iluzí, že on je něco výjimečného, že v jeho případě je to možné. Ani on tady nežije na žádném výjimečném místě. Každý si zváží, jakých kompromisů je schopen. Ale věřit,že dílo jej ospravedlní, by byla iluze. Navíc v době, kdy je celé umění jaksi v otázce, pokoušet se jím ospravedlňovat a zároveň se neptat, čím se vlastně ospravedlňuje, to je tedy sporné věc. Není totiž na tom nic přirozeného,že člověk píše, že ho tiskne, že ho lidé můžou číst. Jestli je přirozené, že jsou spisovatelé a čtenáři, pak tato situace momentálně přirozená není, tudíž se na to nemůže nikdo ani odvolávat. Myslím, že spisovatel se na své čtenáře nemůže odvolávat.

+ A uvažovala jsi také o své pozici?

Samozřejmě. Já osobně za této situace opravdu nechci, i když by to nebylo možná obtížné,myslím obsahem mých básní, oficiálně publikovat. Právě tak je pravda, že nemohu i nechci publikovat. Samozřejmě bych chtěla, ale to by muselo být mnohé změněno. Pokud ti lidé, kterých si vážím, nemají sebesenší možnost podílet se na celkovém obrazu současné literatury a uvést do něho taky knihu nového autora, potom je celkem samozřejmé, že není o co stát. Vždycky to takhle bylo a veškerým pannám.

Dneska určují ediční plány dřednici a ne spisovatelé.

+ Jaký žánr literatury tak vůbec máš ráda?

V poslední době mi věci, které jsou autobiografické. Víc než Stendhalovy romány mě zajímají jeho deníky. Víc než Solženicynovy knihy jeho svědectví. Víc než to, co je literatura, mě zajímá to co je povahy existenciální.

b e z k o n c e

ta chvilka před setmělím
temnomodrého nebe
kdy slunce už není
ani v červánkách
mi připomněla tebe

úzkostí šedých šikmo skloněných ploch
střech domů jako zdí vyspravených sklem
uzavřeni a v snění dlouhou ulicí
k obzoru kam napříč jdem navzájem
opuštěni prostorem
je v tobě řekni nebo není / sen /
otevřen vidlici příštího spánku
i pramenu dvojího bdění nebo jsi jen tak
podoben podoben šedé ploše stěn
šikmo vzepřené nebi střeše domu
nakloněn tomu být vystaven sklem
navzájem opuštěn a jenom sebevíc
v blízkém kroužení ramen vah
pro nic níž převážen a zdola vzhůru
pak v zdánlivém skrze lesklý brek přibit
přinucen bez konce po svém
hloubit svůj strach
vidím za oknem jak
- sotva mýlka -
už do tmy si říkáš

ta chvilka před setměním
temnomodrého nebe
kdy slunce už není
ani v červánkách
mi připomněla tebe

1970-71

p í s e ň z e s p a n í

pod stromem v zahrádce
bílý a rudý vlčí mák
brzy už přijdeš domů domů
je to tak?

v korunách stromů se hemží
ptáčnice s horkou dužinou
vratce se vrátím domů domů
do šera snáší topol tmou

dvou věží průsvitné děti
chladí si křídla o mých
letí měsíce slunečním svitem
na sever na jih

domů domů

ulice města cesty
míří opačně v povětří hbitém
tomu smíru spor lačně strení
napříč štěstí

1971

Z čeho roste a jaké je její místo ve světě. Jedno bez druhého se mi zdá nedplné. Z obojího teprve mohu plně rozumět jeho slovům. Dílo, které zůstává, samo k porozumění není. Tři čtyři věty autora k dílu bývají podstatnější, než celé studie napsané o něm zvnějšku.

+ Máš svého oblíbeného autora?

To je obtížná otázka. Vždycky asi budu považovat za nejmilejšího autora Novalise, i když pravděpodobně nikdy nebudu schopna říct, proč právě jeho nejvíc. Snad pro všechno to, co v něm je ne-vyslovně. Pro všechno to, co je tam přítomno jen jako paměť původu. V Novalisovi je všecko zřejmě pouhou stopou toho, co je v něm nevyslovně. Pak mám moc ráda Becketta, a také Sinavského. O Dostojevském asi ani mluvit nebudu, to je samozřejmé.

+ A Kafku?

Kafku čtu ráda, ale Dostojevského raději. Ale to je všechno samozřejmé.

+ A z našich autorů?

Máchu, Weinera, Hrynka a Egona Bondyho.

+ Povídáme stále o literatuře. Já bych to teď stočil malinko vedle - do
+ oblasti umění. Chtěl bych se tě zeptat, co vlastně dělá těch 8 let, co
+ máš od promoce, v oboru kunsthistorie?

To je právě ono. Vystudovala jsem sice kunsthistorii,ale zároveň jsem si uvědomila, že dělat vědeckou práci si může dovolit muž, protože je z velké části podporován ženou. A navíc se domnívám, že k práci v humanitním oboru nejsou lidé vůbec vystrojeni ani po vysoké škole. Je k tomu zapotřebí daleko víc,než poskytuje školské vzdělání. No a copak si tohle všechno může dovolit osoba, která vaří, nakupuje a ještě se stará o dítě /což je má velké potěšení/? Kolik by den měl mít hodin? Vyžaduje to, aby se člověk zřekl dítěte nebo alespoň starání se o něj.To ale nehodlám. To je věc na pováženou. Já například nemám příliš důvěru vydávat dítě předškolní společné výchově. Já vím - všichni říkají, že se dětem ve školce líbí. Dětem se ale líbí všude - v lese jako na zaplivaném dvorku,kde pak často bývají, prostě kdekoli. Také si uvědomuji, že ten čas, kdy jsou děti pohromadě, hraje pro ně velkou roli. Ale já třeba beru Tobiáše tam, kde jsou malé děti. A navíc jsem mu k dispozici kdykoli a ke každému rozhovoru. A to je myslím podstatné, aby tu právě tato věc byla. Může se kdykoliv ptát a já mu každou odpověď ráda poskytuju. Tohle pro mě nemůže být vykompenzované žádnou tisícovkou. A šít tak, jak je tady zvykem? Netoužím po tom.

Děti ve školce jsou sice mnohem adaptabilnější, ale taky nemocnější. Není v nich tolik spontánnosti, málo je rozvíjena hravost,teď, samostatné myšlení. Teď ale není nějak zvlášť v obecném zájmu nechávat rozvíjet individuality.

A abych odpověděla na tvou otázku - obor kunsthistorie u nás vychází z pozitivistického založení z počátku století. Současné filosofické myšlení v něm není vůbec rozpracováno. Od té doby, co jsem skončila školu zabývám se především shledáváním jeho filosofických předpokladů.Cítím nezbytnost nového založení tohoto oboru, který by byl skutečně v kontextu současného myšlení.

+ Závěrem bych se tě, Věro, zeptal na pár věcí z tvého soukromí. Stanovila
+ sis pro sebe nějaké pevné zásady, které musíš vždy a za jakýchkoli okol-
+ností dodržovat?

Konkrétní zásady si nedělám. Jinak jsem asi té zásady,že to co je, co je přítomné zrovna k nahlédnutí, že to není to poslední. A že je to plné a celistvé navíc vždy obsaženo až v širším kontextu.Tudíž se snažím hledat vždy širší kontext, než ten, který je momentálně nahlédnutelný. K tomuto celku, nejen dějinnému se pokouším vztahovat z toho,co je přítomné. Ponechávám tedy vždy prostor příštímu rozhovoru, proměně zrovna tak dopředu jako nazpátek. Tedy tam, kde právě jsme, kde jsme skutečně, to není celé, to není naším celistvým obrazem. Je to pouze místo skrze něž se k celku nějak vztahujeme. Asi takhle: bude-li nás tady zajímat, co je evropské, pak zůstaneme Evropou. Když ne, pak tento evropský ráz ztratíme. A tradici zapomeneme.
Žádná věc není definitivně pojmenovatelná daná. To, že mohu být jen na jednom místě totiž vůbec není ochuzení.

+ Měla jsi v poslední době /nebo letech/ z něčeho vyjímečnou, zcela výraz-
+ nou radost?

Tak to jistě. Jednak z mnoha setkání v roce 77 - setkání ve společné věci. Měla jsem velkou radost, když Plastici hráli svých 100 bodů, když byl propuštěn Ivan Jirous a vznikla antologie k jeho propuštění a zároveň k pětatřicátinám Jirky Němce. Z té antologie je zřejmé,že ti osmnáctiletí se zdejším vzděláním jsou ohromní básníci. V jejich textech rozpoznávám podstatné tázání po věcech současného světa. Mám opravdovou radost,že smysl tázání zůstává uchován,třebaže současné tendence vzdělanosti nejen zdejší dávají větší možnost myšlení, které se podobá dnešnímu obrazu vždy, než tázání v pravém slova smyslu humanitnímu.

+ Zmínila sem o Ivanu Jirousovi. Říká se o něm, že je duší undergroundu.
+ Má za to, že také patříš mezi představitele tohoto všemožně potlačova-
+ ného kulturního proudu. Mě by ale zajímal tvůj vztah k undergroundu a
+ vůbec jeho bližší určení, či přesnější vymezení.

To, čemu se tady říká underground nebo pražský underground, je vlastně

***

nebe a hvězdy jsou každý den nad hlavou
moře a zem se přou hádankou laskavou
kde je ta přesná mez ?
kde je ten okraj břehu ?
kde jsi má lásko dnes
poznat tě nedovedu

nebe a hvězdy jsou každý den nad hlavou
moře a zem se přou hádankou laskavou
kde je ta přesná mez ?
kde je ten okraj břehu ?
kde jsi má lásko dnes
žhavé klubíčko v srdcu

1971

r a d o s t n á h k u

komu teď říkat slyším komu?
stínám prázdného domu
v košíčku myším stínám

měsíc couvá slunce roste
zůstaň svítání hoste
vítáním zrod se z vody přijď
po mostě prosby k prosté mlce
na jahody

slunce couvá měsíc roste
přijď vítaný hoste
svítání prosté prosbou k mlce
pro jahody skloň se
moste sklenutý skonem vody

tebe už vidím v tobě
spojené dlaně obě
prázdné co není v nich
snáší se tiše na ně
před sebou dvojí bdělé
stopy liché a sudé domů
v lomu smích na vodě se topí
ne na zemi kde spánek skrývá
skrze plameny jitřní hojí
bělost pokrytou semeni

1971-73

jednou z linií zdejší druhé, neoficiální kultury. Spojujícím momentem undergroundu je hudba Plastic People. Kdysi jsem pro ně napsala několik málo textů. Nemyslím, že moje básně, které bývají zařazeny ve sbornících undergroundu, jsou zcela sourodé s tímto životním pocitem. Za podstatnější považuji to,že nás sbližuje hudba Plastiků.To,co tato hudba činí,je víc, než co by mohl kdokoliv z nás sám realizovat. Je to smysl pro společenství, pro s p o l u - pro to, být spolu každý ve své jedinečnosti. První kultura je především intolerence a ideologie a omezování. Druhá kultura spolu s undergroundem, těmi nejmladšími, co se začínají hledat, je především tolerantní. Pro tento společný životní pocit a postoj je nejpodstatnější to,co veškerou svou aktivitou dělá a říká: piš, zpívej nebo maluj jak dnes umíš, dělej to pravdivě a spolu s námi. Je to tvorba těch, co jsou na cestě.

+ Říkáš - tvorba těch, co jsou na cestě. A když se tě teď zeptám, jaké máš
+ ty životní plány a vůbec po čem tak nejvíc toužíš a jaké vidíš pro sebe
+ perspektivy, co mi řekneš?

To by mě samotnou zajímalo. Já nejspíš asi nevím. Marně se snažím představit si, co to je, co by se dalo říct jednou větou. Někdy toužím být rok sama, což mi připadá jako nedostižný sen.

Větší část je toho, co mám ještě udělat, než co mám za sebou. Moje zázemí je chatrné. Pár článků a básní. Nic víc. A co s tím, že se podaří pár básní? To není skromnost, ale já sama si od toho mohu slibovat nejvíc.

Iluze o perspektivách jsem si nikdy nedělala, proto si je nemusím ani bořit. Svoboda v tom existenciálním smyslu je pro mne téma, které jsem zatím moc dobře neprozkoumala. Nikdy jsem ale na svobodě, na nezávislosti a na těchhle věcech nijak zvlášť netrvala. Lidi dneska daleko víc podléhají pocitu, že je jim svobody málo. Tak si nějak strašně považují, aby sebou sami disponovali a nakonec snad jedině rozhodují o svém volném čase. Mně tohleto disponování sebou samým nepřipadá jako něco mimořádně nezbytného. Být dnes pánem sebe sama mně přijde dost absurdní. Jak vůbec může někdo nějak zvlášť trvat na disponování sebou samým v té anonymitě davu? Pro mne je daleko důležitější věc svobodné volby. Tady se každý rozhoduje sám za sebe. Volí tu cestu, kterou jde a která ho také vede. V tom smyslu je každá volba svobodná, ale s disponováním sebou nemá nic společného. Takže taková cesta je vlastně perspektivou.

+ Předposlední otázka: Jsi věřící?

Ztěží na to umím odpovědět. V mých básních není nic takhle výslovně.Možná až v několika posledních. Myslím, že jsou lidé věřící a lidi víru hledající. Ale já nevím mezi které přesně patřím.

+ A poslední: Máš chuť říct něco těm, co čtou tvoje básně?

Těžko co, Nejsem uvyklá něco zvlášť o něčem říkat.Spíš se ptát. Snad něco u příležitosti mých básní: Copak to není iluze, přesné tázání? Jaká naděje nás opravňuje domnívat se, že čím bude přesněji položena otázka, tím snad bude větší pravděpodobnost odpovědi,které bychom mohli porozumětA toto zhledávám nanejvýš vratkým. Ale není to tak docela: Přesné tázání vystihuje a přesně vytyčuje své místo, místo tázajícího. Vystavuje ho pravdě. A toto místo si přeji, aby nezůstalo skryto.

A možná, že za podstatnější než vyznání víry považuji detu ke slovu. K zluvenému živému slovu a k tomu,jak se děje. Na druhé straně pak zase cítím, že psaným slovem se bezpečněji vztahujeme k nějakému většímu celku.

Březen, 1978 Aleš L e d e r e r

c o j e t o

je tvarem barvou vůní
oblé a růžzlaté tsou
chutná hořce sladce
tak bezeslov je také darem
do levé misky prázdné dlaně
září chladným slunečním ohněm

kdy promluví okraj mlčení
než obluda na podlaze vstane
poledne k jevitu ještě se ohlédne
krůtce tpěvem uvnitř pak obojím
usmívá se a pláče pro ně
jako po něm

1971

+++

co bude zítra
dnes už není
v něm slovem tělo
modrá hlavohruď
tak kámen na kameni
je v světě poslední
místo kam odletělo v létě dni
dně zimomřivé potřesení

had na dlouhé chodbě
ve skle jazykem stěnu
rozdělí tvář hvězd ať vidí
zde chudobou přemoženu chválu
hermelín králů ve slunci
srst naděje dá nedělí

byl podél řeky návrat domů
kořist oslovit byl lovce cíl
na stopě ohně v trávě jiskry
sriel v mlze sestoupil
po tkání vodní po pramenu
hbitě se sestra skrývá všemu

křik dotk se křídla
je nalezena
pro pestrá data zpěvu
spí s mužem žena

kde na dpatí vln a stromu
mlčení darem jménu
tomu co přichází
svět říká
zapomenu

1973-75

ZAJÍC: Jsem s přibývajícími roky stále vyplašenější. Žiji ve strachu. Proč vlastně před těmi lovci utíkám? Vždyť ani nevím, co mi chtějí.
Zeptám se jich.
Třeba mi přinesou štěstí a klid.

MOUCHA: Bolí mě nohy. Brouzdala jsem se ve výkalech déle než obvykle. Byla to rozkoš. Velmi intenzivní. To jsem se vyžila!
Teď jsem ale unavena. Tak unavena ... musím si sednout.
Na mucholapku.

RYBA: Dvacet let jsem vlastně na suchu! A moře je tak daleko.
N e b l b n ě t e s t o u h a d i c í , chtěla bych leknout.

Po proudu? Proti proudu? Vono je to vlastně jedno. Všude čekají rybáři s bídným červem na udici.
Klesám ke dnu. Do b a h n í š k a !

KVOČNA: Chtěla bych krásně zpívat. Ale jak na to?
Vypiju vajíčko.

HRABOŠ: Kam se hrabu?
N a N Š !!!

PES: Proč se cítím hůř než můj pán?
Protože mám lepší čich.

TELE: Deset let čumím na nová vrata! Že už nejsou nová?Že nejsem tele, ale vůl?

ŽELVA: V krunýři je bezpečno. Ale jak se mám napít a nevystrčit přitom hlavu?

OREL: Vidím daleko! Ale nejasně. Vlastně v té dálce nevidím vůbec nic.

JAN RUML TÉMĚŘ TICHÁ SAMOTA

Můj svět je kotelna, kde jsem a pracuji, aby lidé měli teplo. Musel někde jiný přijít za mne na to, že je jinak zahřívat neumím. Můj vesmír je klenba, kam se usazují jiskry jako hvězdy podle přání, mou bolestí bolest očí v řežavém uhlí, do kterého vkládám vidlice, abych je vytahoval rozžhavené do běla a poléval vodou. To je moje radost. Úzký kanálek je mně potokem a slída slídou. Vykračuji pak ve svátečních dnech podél potoka až tam, co hučí vichřice, nechávám se unášet vzhůru, sedám u splavu a kouřím cigarety, které se sykotem mizí v hlubině.
Odpadem, který se plazí jak hrozným místností, kde uléhám po práci, je slyšet éter, hlas promíšený s hudbou, zhuštěný prostor, v němž žije také člověk. Jak se mně nemají zdát sny tak šílené, že křičím a potom se křečovitě držím trubky nad hlavou jako mámy.
Viděl jsem, jak oheň olizuje písmena. Přece však vím málo, a tak má samota je téměř tichá. Vlévám do sebe místo piva litry mléka, abych se bránil neskutečnu, bezbolestným krásným snům, které dovede můj kotel vyrobit z uhlí a vzduchu, pak podléhám a zdají se mně sny jako před léty, kdy plyn voníci smrtí obepínaly keře šeříku, kdy jsem stál na odrezových plošinách do nebe, pod sebou nádraží, zdají se mně věci, jenže v menším, protože teď sedím na malých železných schodech a můj malý kotel vyrábí rajský vzduch, který nevoní tak okázale jako smrt.
Květiny otáčejí své hlavy po louce rezavé vodou z prasklých radiátorů, sestupuji se stupínku, vystupuji z tramvaje a zdá se mi, že jsem svobodný. Pohledy a písničky narážejí na stěnu a vracejí se až k nám. To je voláme a s neklidem hledíme vzhůru. Kamarád kupuje karafiáty a pak mně píše lístek, že nepřišla. Mám je na stole a zatím večeřím na dórském sloupu, jenže nevím jak vypadá. Volali na nějakou dívku, aby šla domů, a když padám dolů, je to ona, na kterou myslím. A potom sním doopravdy, tak jako jsem snil, když jsem panu Seifertovi v přítmí místnosti za blikajících světélek řídícího panelu, sním jako ve tmě odsekávané maltézským křížem, mementem před šalebností stejnosti, vrovováním před dívkou s rozpraskanými rty, co tam byla se mnou. Vznáším se nad knihami plnými zvělenek a citů, otevřený a rozdrážděný jejich prachem, vidím údolí štěstí, které zaniká, když sehnuté vypelují poslední trávu, aby lidé mohli pít. Aby Kristus mohl pít. Zatím se dívá na lidi, jak odcházejí s pokorným očima, vždyť po holých kopcích se prohání vichr a zastavení na křížové cestě jsou útulkem pro poutníky, křížová cesta se stromy okolo kapliček, se stromy stínajícími jako když pláčou děti, držíme se za ruce, už jsme vstali, protože jiní přicházejí, zkamenělé utrpení, řeka oblázků.
Jedno prostupuje druhé nebo se míjí, teď nevím, není čas myslet, rodí se oceán přání a naděje.

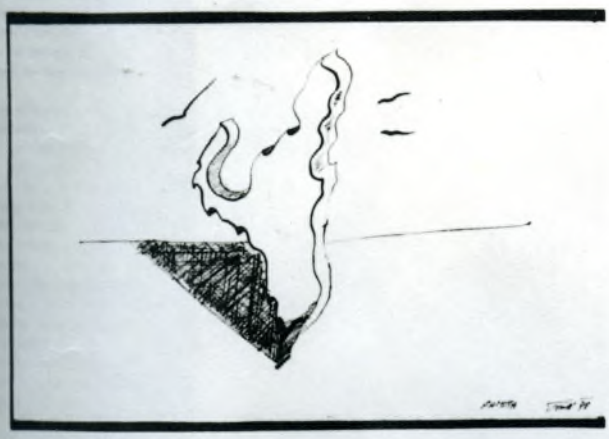

Vracím se až tam, kde se písně odrážejí zpátky, abychom je neslyšeli, trochu voláme, že se nám špatně dýchá a vlastně jsme blaženi uprostřed rajské zahrady, skleníku zapomnění, jsme v peí jeskyni v Itálii, kam sjíždíme po dlažebních kostkách, opilé orchideje, opilí lidé, hrajeme si s ohněm, voláme den, zdravíme vojáky, veselé vánoce, knihovna s Platónem, hudba z respíria. Opilí svět. Je šťastný okrse mne, protože já jsem šťastný, jako šťastná slza, která stéká po mé tváři a sebe nechává v ní.
Příliš lehce se zvedám ze země, hledím do ohně a jdu snít pod hrozným, který mlčí. Každý díl na stupnici je kousek noci, každý vzlyk dětského spánku zpřítomění. Než se hrozným rozesní velikou člověčí symfonií, ustaluje se vše do klidu. Všechno je připraveno. Nápráce skončila a uléhám ke spánku, jenž nezná nic. Abych byl připravený. Když lidé oddychují, když odpočívají, když se milují, když se berví, když se myjí ze dne, když den odhazují noci.
Dávám teplo, piji mléko a mlčím. Těším se na železné schody a pak se usmívám. Dobrý den

VLASTO ?

Jsem ročník 1950. Z Karlína !
Kdosi mne tehdy odložil na práh domu před byt dvojice, který jsem po čase začal říkat "děde a babi".
Idilku sem a tam popisuju ve svých "románkách". Ne a idylka skončila příchodem pání ve věci dědické daně.
Zdědil jsem rozbitou televizi, hůl, tahací harmoniku a poloprázdnou krabičku cigaret Start.
V té době jsem pracoval ve zkráceném pracovním úvazku na kamenném zábradlí Karlova mostu. Idylka skončila obsílkou od národního výboru ve věci "žebrota".
Pokusil jsem se tedy žebrat oficiálně. U Pražského kulturního střediska jsem se podrobil kvalifikačním přehrávkám. Podrobil jsem se úspěšně. A tak asi do roku 74 jsem byl podrobený "umělec".

TEHDY ?

Tehdy jsem se snažil popisovat písničkama to, co jsem viděl kolem sebe a tušil v sobě.
Odvod, žiletky a žíly, blázinec, skupace ....
To dělám nakonec dodnes. Jinými slovy a jinak.
Ale pomalu s tím končím. Mám strach, že bych se opakoval. Zpakuju to.

TEĎ ?

Teď zkouším experimentovat. Psací stůl plný baněk a lahviček s nejrůznějšími chemikáliemi a slovy.
Co bys řek pornograficky písničce? Písničce hororu? Písničce výstavě? Písničce detektivce? Písničce filmu?
Představ si 36 políček kinofilmu. Písnička ORWO 27 dinů. Negativní písnička. Ten film jsi měl založenej půl roku v aparátu. Maškal jsi při nejrůznějších příležitostech. Po půl roce, když jsi exponoval i poslední políčka, jsi film namotal do vyvolávacího tanku a marinoval vývojkou a ustalovačem. Usušenej film sis prohlédnul proti světlu.
Ten příběh na nás! Těch příběhů!
Vedle zubících se svatebčanů kráčí na sousedním políčku průvod dětí s lampiony, jdou směrem k třetímu dílku filmu. Na desku stolu plného

mne těmito dveřmi jsem sotva před rokem vkulil do areálu nemocnice. Asi tak dvě hodiny po půlnoci.
Rozespalý a rozcuchaný doktor otevřel dveře ordinace a hned je za sebou přibouchl. Zahlédl jsem vevnitř mladičkou sestřičku. Seděla na lůžku pokrytém bílým, lesklým plátnem a spěšně si přes prádlo natahovala punčochy a zívala.
- Asi výron, nebo co ... -, řekl jsem a ukázal holkou na pravou nohu.
Doktor mi vynadal, jak to, že jdu s výronem do nemocnice. Na to jsem mu odpovědět neuměl. Pak mi poradil, že když už si nohu vymknu, ať tak učiním ve dne. To jsem také nijak nekomentoval, jen jsem očima zabrousil k plakátu, na němž se dva lidé v bílých pláštích se starostlivým výrazem sklánějí nad vyjevenou pětiletou holčičkou. Pod tím byl velkými písmeny vyveden nápis "Pokroková metody zdravotnictví ve SSSR ...".
- Jak se vám to stalo ? -
Teď teprve jsem mohl odpovědět pečlivě připravenou a nastudovanou lež.
- Na chodníku. -

/Nemohl jsem, možná mohl, vypravovat tu pravdivou verzi.
Byli, nebyli tři pilní studenti, Dlouhý, Široký a Bystrozraký. A ti mne pozvali, šeptem a ne po telefonu, na chatu jednoho z nich.
- Přijeď s kytarou -.
V chajdě si už do dlaní dýchalo dvacet jejich kamarádů a řádek. Všichni mne šeptem pozdravili, usadili doprostřed místnosti na hospodskou židli a sami se rozesadili do půlkruhu kolem. Já si sturlými prsty naladil téměř všechny struny na kytaře a šeptem jim vypravil dvě hodiny na tema jak to vidím já. Od úst mi šla para, stoupala ke stropu, kde se srážela do kapiček a mísila s kapičkami těch sedících přede mnou. Po každé písni, když sedící šeptem zatleskali, ukáply tři, čtyři kapičky na zem. Jako by chata plakala.
Po posledním tichém potlesku jsme jí osušili oči a zamkli. Tak to bývá. Hustým pochodem jsme dorazili na náves nejbližší vesnice. Z oken hostince vytékalo světlo a teplo.
- Dvacet grogů - !
- Jezuskote ! -, řekl hostinský a zmizel v kuchyni připravit těch dvacet námořnických. K jídlu jsem dostal buřty s cibulí a s pusou plnou cibule odpovídal na otázky a klad´svoje.
Až do chvíle, kdy vtrhli do lokálu s velkými beterkami v rukou.
Jeden z mých statečných posluchačů, Bystrozraký, mi pošeptal, že toho v koženém kabátě zná, že je "pěknej previt".
- No, to je hezký ...! -, přiznal jsem se.
- K nekru ! Pojďte mi někdo pomoct s těma grogama !! -, ozval se z kuchyňky hlas pana hostinského.
Vyskočil jsem od nedojedeného špekáčku.
- Byť už jdu ! Snad nemusí být hned tak zle ! -, řekl jsem naoko rozladěně a co nejpomaleji prošel kolem "pěkného previta" a zmizel v kuchyni.
- Tudy -, zašeptal hostinský a mrkl na mne. - Děkuji -.
Okna vedle na dvorek, ze dvorku přes zeď na zahrádku a tam vrátky na náves. Přešel jsem ji, vyhýbal se osvětleným místům, ve tmě jsem zmítral po zdech vesnických stavení až ... až jsem šlápl do prázdna a pomaloučku padal do třímetrové jámy. Dole jsem se pokusil postavit, ale nešlo to. Šeptem jsem zaklel a sedl si, záda opřel o stěnu jámy.
- Do prdele - !
Byl to takový uštěptaný den. Tak jako je uštěptaných posledních deset let../

-Na chodníku, nějak jsem špatně šlápl -, řekl jsem podruhé a podíval se na nohu. Doktor se na ni podíval také, sestřička vyšla ze dveří ordinace a podívala se na ni rovněž. Učesaná a usměvavá.
- Tak pojďte dál -, řekla, pustila mne do ordinace a usadila na bílém lůžku. Bylo ještě teplé. - Tak se zujte -, usmála se. Docela ráda bych byl chirurg a držel s ní nějakou tu noční službu, začínalo to svůdně: tak se zujte. Na tuto eventualitu jsem byl připraven. Nohu jsem si pořádně umyl až ke kolenu a opatrně, sykaje bolestí jsem ji oblékl do nové,voňavé froté ponožky.Tu jsem teď z natekléhe nártu sloupl a pochlubil se zdravotníkům svou pravážkou obávanou.Jako panenka.
-Hm-,zachmuřil se doktor a prehnětl mi ji pohybem,jako když řezník e zabíjačce mísí buclatými prstíky prejt.
-Lehněte si sem...-,ukázal na cosi,o čem jsem se domníval,že je tu pecí stůl.Byl te rentgen,-Nehýbat se!-
Dvakrát portrétoval mou vydrbanou,svěží nožičku.
Znovu mne uvelebili na bílém kanapátku a teď to přišlo!
-Zujte si i druhou botu,porovnáme obě nohy!-
A te neměli dělat!Zdráhal jsem se,ale...Sestřička se přestala usmívat a určitě,kdybych nasteupil jako chirurg na jejím oddělení,šla by zakat do uranových dolů...

Úryvek z rozsáhlejší práce Vlastimila T Ř E Š Ň Á K A nazvané:
Jeden den,který otřásl mnou.
napsané:1978

S Vlastimilem Třešňákem seděl v hospodě Hofman

1978

ovace, lahví vína ... a hned vedle na tebe hrozí šedesátiletý metař v oranžové vestě ...
A tak bych mohl pokračovat až do posledního, šestatřicátého dílku. A z toho udělat písničku. Pokus, lahky na stole, Bunzenův hořák, lihový kahan a lakmusové papírky.
Písničky, který jsem psal dřív, to je sádrový trpaslík na zahradě. A já bych rád vedle něj postavil stavení. Přístřešek, kde by se každý mohl schovat před deštěm a větrem. Takové aktivní čekárna na lepší počasí.

INSPIRACE ?

Podívej se po hospodě. Třeba támhle ten chlapík. To je přeci prokázrovaný Hamlet. Vyhozenej Hamlet. Teď chudák dělá Harpagóna. A ten Hamlet, co ho nahradil, ten už má taky na kahánku. Ptá se totiž, jak se na správného Hamleta sluší, Být či nebýt. Ten rovněž zmizí v propadlišti a z existenčních důvodů přijme roli Kecala. A fronta čekatelů na dánské království postoupí o krok.
Ta je krásný tyjátr!
Jen to trochu kazí prevazíště, různý ty propadliště a kulisáci. Abych to přeci jen trochu vysvětlil. Mé staré písničky, sádrový trpaslík, to byly recenze na nejrůznější představení.
Jedno jsi právě viděl. Jenže chci s kritikou skončit. Chci se stát dramatikem.

ČAS ?

Mám cykly jako ženská. Jeden den to, druhý ono. Potřp, maluju, píšu, hraju a přemýšlím - blbě.
Sotva jedno procento /možná jen promilí/ převedu do obrázku, textu. Potřeboval bych kopnout do týlu.
Ale nijak z toho nesmutním. Zaťukat na dřevo.

SPLEEN ?

Prací prostředek? Co je to ?
Ne ! A pokud jsem nějak v prdeli, tak finančně. /Půjč mi korunu./ Ale spleen, to ne ! Maximálně hodinu denně, než votevřou ve výčepu.

UMĚLECKÝ SPOLKY ?

Co je to, prací prostředek ?
Nikdá jsem nebyl. Vůbec mne to neláká. Leda, že by mne takový umělecký prací spolek zvolil pokladníkem. Vlastimil de Freudant.
Hrával jsem spolu se dvěma Romy - cikánama.Jaj, to byl umělecký spolek ! Hraní nás tak bavilo, že jsme dokonce občas zkoušeli.
Měli krásná jména, mí umělečtí společníci Korman a Sadžor. Složil jsem také tehdá písničku v cikánštině.
Sporadicky, jako dycky, jsme hráli v triu asi rok. Pak to skončilo. Neužívili jsme se. A cikán není behém, i když je behém.
Jeden z nich hraje šmíru v kavárně, druhej nosí uhlí.
S nima byla vopravdu báječná spolupráce. Lepší nemůže bejt.
Snad tak ještě s dvěma cikánama.

TAKŽE CO JSI ?

Takže co jsem ?
Aktivní střední útočník s třináctkou na dresu. Obmítám střídat. Nerad hraju v obraně. Jsem bruslař samouk. Na trenérovi nezáleží, stejně nedbám jeho rad. Přihrávám přes dvě čáry. Klamu tělem.
Nekázaně se uvolňuju.
To vše na truc mužům v proukovaných tričkách, na truc jejich kyčlálkám a trestným lavicím. Nejde se společného skanírování tribun - góóól.!

RADIM PALOUŠ

PŘED 350 LETY KOMENSKÝ DO EXILU »«

Roku 1627 a 1628 císař přikázal : buď se konformujete s vládnoucí mocí nebo opustíš zemi. Komenský se už tehdy skrývel před pronásledováním v Čechách. Roku 1628 odchází do polského Lešna. Nevěří však, že by to tak mohlo zůstat. Musí se sjednat náprava. Vždyť přece je "všechno naopak, všecko různo, protože všechen řád, všechna správa, všecka ušlechtilost naše rozmetána sem a tam" /Česká didaktika/. Komenský počítá s brzkým návratem svým a své církve Českých bratří a píše převážně česky. Čím více se v průběhu třicetileté války jeho naděje rozplývaly, čím více je jeho vlast ničena na majetku, lidech a na duchu, tím bližší je mu jeho resignace, ale rozhodnutí, obrátit se se svým nápravným usilováním z českých zemí k celému světu. Teď teprve se stává exulantem - dříve "jen" tělesně, teď i svým duchovním dílem je nucen emigrovat - a píše převážně latinsky. Jeho usilování však ztrácí konkrétní politickou určenost - s novými nadějemi se chytá možnosti nabýt tuto realitu v Anglii - anglický parlament ho zve, aby předložil své vzdělávací plány. Jen krátce trvá tato nabídka, jak už to v politickém světě chodí; čas trhne oponou a v půl roce je po nabídkách, takže Komenský je znovu "v exilu", znovu bezdomovcem, bez konkrétní politické půdy. České země se utápějí v moři bed, nájezdů, epidemií, konfiskací, pronásledování. Zatímco Komenský usiluje o pomoc ze Švédska a jedná celkem úspěšně se švédskými diplomaty, bojují čeští studenti na Karlově mostě proti Švédům / a my to dodnes oslavujeme a chodíme se na svou politickou naivitu dívat na Petřín, kde je ona památná bitva symbolicky umístěna v souvislosti s bludištěm. Marná sláva, konec nadějím, mír z roku 1648 udělal tečku. Cuius regio, eius religio, bratří se nevrátí, zde sedí mocné imperium s jedinou vyvolenou ideologií. Komenskému, hlavě Českých bratří, umírá jeho matka - církev před očima. Nezastírá si to. Je to konec. Píše proto její kšaft. Jeden z mála dokumentů na světě, kde se smrt vlastní církve přijímá bez iluzí a reptání, ale s odhodláním ve věci samé vytrvat až do konce. Komenský se ke sklonku svého života věnuje velkému dílu, Všeobecné poradě o nápravě věcí lidských, v níž ústřední úlohu má výchova v každém věku. Ještě jednou se Komenský s celou svou nadějí obrátí ke konkrétnímu politickému poli: v uherském Blatném potoku skládá naděje v knížete Rakoczího. Ten má být oním realizátorem, který Komenského nápravný systém přivede na svět. Přirozeně, že tyto naděje jsou opět marné. Avšak ani stařičký Komenský, na něhož dopadaly po celý život rána ze ranou /mimochodem: ještě za pobytu v Čechách mu na mor zemřela žena a obě děti; roku 1656 mu při lešenském požáru shořela velké množství jeho rukopisů/ není zlomeným kverulantem: zesná, že jeho nejvlastnější idea, totiž náprava zmatenosti v lidských záležitostech prostřednictvím výchovy, je rozvrhem jaksi příliš zdlouhavým, že by bylo zapotřebí - obzvláště vzhledem k chiliastickým vyhledům, totiž k stále očekávanému brzkému konci světa - receptu na rychleji působící prostředek. Tím se mu zdá být obrat od priority výchovy k prioritě politiky - a píše Clamores Eliae, tj. výstražné výkřiky Eliáše; obrací se na všechny možné potentáty a koncipuje nový, politický obrat světa. To však nejsou všechny stránky jeho exilu. Leibniz rok po Komenského smrti napsal: "Nadejte, Komenský, čas, kdy zástupy šlechetných budou ctít, cos vykonal sám, chtít i tvých nadějí." Celá staletí - v obecném přesvědčení i v pedagogice- byl Komenský považován především za vynálezce v oboru ars docendi, v oboru prostředků výuky /on sám se v tomto ohledu necítí bez viny, když o svých raných didaktických spisech napsal, že příliš akcentoval líbivé, mnohým se zamlouvající věci vedlejší/. Avšak hlavní vinu na dlouhověkém exilu Komenského z filosofie má ztráta jeho nejhlubšího a nejobsáhlejšího spisu, totiž oné Porady, která byla objevena až před druhou světovou válkou. Komenský se u nás dosud zařazuje do dějin filosofie jaksi z patriotických důvodů, abychom i my měli podíl... Dosud jsou u nás málo známa Patočkova objevná pojednání o filosofickém významu Komenského, jako o velice důležitém antipodu cartesiánské filosofie, který by měl být obzvláště dnes, kdy se filosofie hnula k překročení onoho osudného východiska "cogito, ergo sum", předmětem studia a inspirace, a tedy by se měla zeširoka otevřít vrata k návratu Komenského z tohoto exilu posmrtného.

Z Ernsta Denise, francouzského historika, zabývajícího se našimi dějinami, se v souvislosti s Komenským citují tři věty. První: "Když zemřel roku 1670, zdálo se, že snebou odnáší duši oněch starých Čech, jichž věčnou ctí a slávou bude, že první prohlásili práva svědomí..." Denis má na mysli Husa a husitství. Buďme stříslivi: ta duše starých Čech se týká nikoliv všech Čechů, ale jen několika statečných a samostatných. I druhou větu bereme s rezervou: "Miliony lidí se osvěžily jeho slovy". Tak miliony nikoliv, protože čitankové oslavy Komenského jsou k ničemu, ba spíše na škodu. Ti málokteří, kteří prý Komenského chápali, mu rozuměli, jak se ukázalo především díky zmíněnému exilu posmrtnému, falešně. Zato k poslední větě ani nezukneme: "A on stojí v první řadě oněch božích bojovníků, jejichž utrpením mírnila se na zemi mravní bída a zášť."

Kassel 77: DOKUMENTA 6
otázky funkce umění v 70-tých letech

Autor následující dvahy v Kasselu nebyl. Zůstal tedy odkázaný na několik kritik, které o Dokumentě 6 četl, na zmínky o faktech, které mohou být podkladem pro východiska, a na komentáře, které mohou být základem pro polemiku. Nemá proto smysl psát znovučenou recenzi o Dokumentě 6, ani poskytovat informace získané už z druhé anebo třetí ruky. Smysl ale má napsat dvahu tak, jak je nadepsané v titulku a pokusit se ji konfrontovat s některými zkušenostmi z kasselské výstavy. A jedno je snad možné o Dokumentě 6 v každém případě uvést: totiž těch několik bodů, na kterých se shodli všichni kritici.

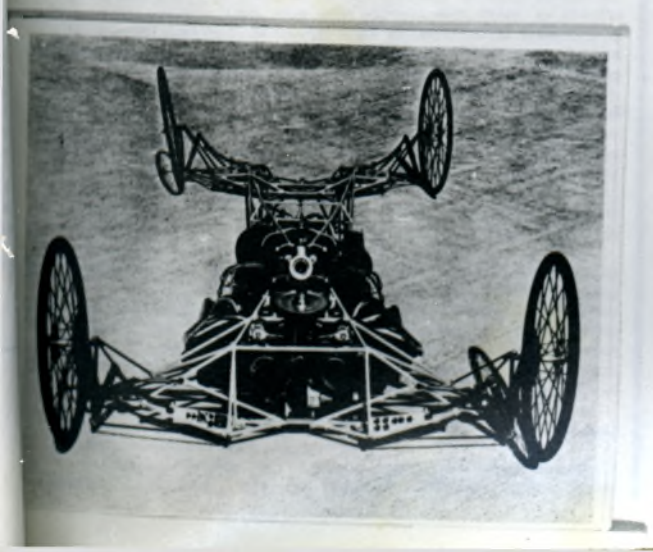

Kasselská výstava tradičně již pojímaná jako retrospektivní výstava toho nejreprezentativnějšího, co se ve světovém umění za poslední období vytvořilo, se konala naposledy v roce 1972 a tehdy se především soustřeďovala na zachycení dynamického kvasu konce 60-tých let. Loňská Dokumenta 6 se stala zatím nejglobálnějším hodnocením vývoje umění v 70-tých letech. A právě v nejvšeobecnějším hodnocení trendů tohoto vývoje se kritiky shodují

- že totiž u umění 70-tých let je možné po extrovertních koncepcích let 60-tých hledat snahu o introvertní, podle některých dokonce autobiografické črty
- že v 70-tých letech není žádná avantgarda, že snad až na prudký rozvoj videotechniky nevznikl ani jeden výrazně originální trend, ani nový typ umění
- že a výstava v Kasselu to potvrdila - 70-tá leta jsou jakýmsi zkonso lidovaným obdobím, ve kterém se z chaosu a revolty zrozené avantgardy předcházejících dvou desetiletí přehodnocují a harmonizují
- a že tedy Kassel 77 byl bohatou a různorodou přehlídkou, ale zároveň přehlídkou věcí víceméně už známých a tudíž je třeba jeho význam hledat v novém pojetí starých tendencí, které se - slovy jedněch staly intimnějšími - slovy druhých akademičtějšími.

Je ale možné, že avantgarda 60-tých let, směřující k rozpadu starých modelů myšlení, byla stakem s tak širokým zásahem, že rozbila důkladně vše, co ještě tvořilo jakousi bariéru a novým generacím tvůrců už prostě nezůstalo nic k negování. Všechno se stalo možným a z toho bylo vyzískáno maximum. Může být ještě něco nového? -ptá se Božena Kowalská v časopise Sztuka a jí položenou otázku je možné použít jako motto při zkoumání krize, ve které se část současného umění ocitla. Především jeho extrovertní část.

Koncepce extrovertního umění bez ohledu na jeho charakter si totiž ve XX. století vytvořila víceméně nediskutovanou funkci - a to funkci kritické diagnózy daného stavu společnosti aktivitou zaměřenou k permanentní kulturní revoluci, a cílem vystupňovat krizi jak společenského vědomí, tak i vědomí jednotlivce. Této funkci také podřizovalo změny ve vlastním charakteru; těžkopádnější koncepce umění jako "informace" /triumf názoru a myšlenky/ byla v dramatické zápase avantgard - zápase, který v některých zemích trvá dodnes - nahrazená koncepcí umění jako "inspirace" /triumf intuice a pocitu/. Nicméně základní funkce tohoto druhu umění /jednoduše řečeno vytvářet kritické zrcadlo době svého vzniku - tedy funkce, která se od 18-tého století stává dominantní/ zůstala beze změny. Samozřejmě ne vše, co se nazývalo uměním, splňovalo tuto funkci; ale to je v těchto souvislostech vedlejší. Skutečná avantgarda byla tvořena aktivitou, ve které byla kritická složka vždy určujícím faktorem; metody, kterými ji demonstrovali - šok, provokace, skandál - staly se legendami a tradicí pro každé nastupující extrovertně orientované hnutí; od dadaistů a futuristů až k punku. Potřeba šoku dala extrovertní prvek i některým původně introvertně zaměřeným směrům, jako např. surrealismu.

Společnost, která se v podmínkách buržoazní demokracie bránila represí založenou na principech represivní tolerance, použila všechny prostředky, aby nový umělecký směr integrovala. Udělala z něho senzaci,módní a snobskou záležitost a povrchností nových přívrženců jej zkorumpovala a tak v průběhu krátkého času avantgardu etablovala. Proto nastupující nové směry sahaly k více provokujícím a extravagentnějším výrazovým formám v naději, že překročí míru a že jich společnost už nebude moci integrovat. Co se však stalo? Opět použiji slov Boženy Kowalské: Proti čemu se může umělec ještě bouřit, když každé umění, každá forma je už a priori akceptovaná a nepodaří se již nikým pohnout, když toto umění už jen uspokojuje a těší ...

Umělci na Dokumentě 6 nabídli několik variant řešení tohoto problému. Už v dvodě poznamenejme,že se vyhli tomu nejkřečovitějšímu z nich, totiž ještě extrémnějším výrazovým formám, jak se to dnes již projevuje v rockové hudbě a některých ukázkách avantgardního divadla a filmu. Výtvarní umělci jakoby si byli vědomi, že neexistuje umění, které by současný establishment nebyl schopný integrovat; konečně snaha po totálnosti Benovým popsáním vesmíru prevádějícím dosáhla svou krajní hranici; tím i heslo jako: umění je to, co vytváří umělec; uměním je to, co umělec nazve uměním - už není možné dovést dál. Mytologie,ve které umělec zaujímá centrální místo se proto převedla do méně totálních, ale konkrétnějších akcí: série performances, ve kterých ustoupil hravý duch happeningů perfektně stylizovanému rituálu nebo slavnosti. To je jeden způsob, jak se vyhnout kritické funkci: vytvářet v ton méně šťastném případě obřady a prvky mystiky a magické tajemnosti-pompézní slavnosti a vysoko estetizujícím působením, jako byl např. Svátek Lédy; performance Antonia Miraldy z Barcelony; efektní procesí, ve kterém dominovaly makety černých labutí; podvečer při jezeře a pouštěním černých balónů; - v tom šťastnějším případě potom akce ve stylu lidových veselic, slezt,kde jde čistě /"čistě", ne "pouze"/ o kendenzaci radosti, dobrého pocitu, uvolnění. Tento druh performances souvisí s koncepcí pozitivního umění, které se vzdá jakékoliv kritické funkce a bude se snažit zprostředkovat výlučně radikální vystoupení z konvencí, odstranit vzájemný strach a zábrany a zprostředkovat situace, ve kterých jsou lidé k sobě uctivé a otevření, ve kterých prožívají intenzivní pocit vzájemné blízkosti - jak se vyjádřil Grotowski, organizátor celé řady tzv. svátků /świąt/. Tady jde ale také o problém zániku artefaktu, za jaký je považován happening, event. i performance, a jeho nahrazení akcemi výrazně terapeutického charakteru. Je ovšem možné,že syntéza artefaktu a terapie bude /pokliže už není/ jednou z nejdůležitějších kapitol nového umění.Výrazná byla též snaha o demonstraci čistě estetických hodnot, které poznamenala většinu environments a objektů. Je to např. jinak zajímavá Jizba Hanse Petra Reutera,místnost ve tvaru U vykládaná modrými kachličkami, anebo makety neexistujícího města Anny a Patrika Poirierova.

Další kategorii tvoří estetické shows, holografické barevné efekty apod. Jak se píše v jednom z komentářů, lidé s nadšením pozorovali kroužící laserové hvězdy, které přístroje vyrážely přímo na místě, a složité kinetické efekty vytvářené prostřednictvím tzv. Centerbeam,snad 60m dlouhé konstrukce vytvořené skupinou z Massachusetts. Siesta tedy pokračovala. Trepnější ale bylo, že pokračovala i při objektech, které si aspoň navenek zachovávaly symboliku a poetiku díla, které má upozorňovat na pravý stav věcí: např. objekt Kanaďana George Trakase: dva mosty - první 224m dlouhý ze železa, který vydával pod nohami přecházejících šustivý zvuk, druhý dřevěný 122m dlouhý, a jenž jsou oba v místě, kde se protínají, zničené výbuchem dynamitu a tak je možné vidět pouze kusy kovu a třísek. Tedy příznačná symbolika antagonismu dvou různých koncepcí.Vysvětlovat není třeba. Co se však stalo? Nechce hovořit reportáž: Bylo by potřeba vidět ty pestrobarevné, různými jazyky hovořící davy, s jakou dětskou radostí pozorovaly světelno-barevné efekty a jak - od mládeže až po starce - vesele mašírovali po šustícím železném mostě Trakasa, snažíc se udržovat rovnováhu ...

Jak Trakasův objekt vyznal jako zábava,tak i jiná kritická díla podlehly nesmělé integraci. Environment Achima Freyera Německé životní prostředí musel nutně v tomto médiu ztratit své ostří,Douglas Davisův video-důkaz odcizení konfrontací obyvatelstva Kasselu a Caracasu se neobešel bez podpory establishentu a zeď z knih omítnutá malbou vyznělá v nejlepším případě jako akademicky varující objekt. Snad ještě vzpomenu akci, která se odehrála v den otevření Dokumenty 6; má všechny znaky kontrakulturního happeningu ve stylu Allena Kaprowa. Jednalo se o rozhození 4 a půl milionů marek, jejichž rub obsahoval výzvu JiPiSartra, aby mladí odvrhli celou dosavadní kulturu /mimochodem -Kaprow se sám Dokumenty zúčastnil video-programem Tempo změn/. Jak však už bylo zmíněno "tento typ akcí, navenek otevřna po kontestaci, má dnes úplně jiný význam. Není v nich negace, protest, ani gesto odtrhnutí se od tradice. Je to pouze potřeba vyavobodit se zpod tlaku konvencí, z otroství daného organizací současného života, hledání možnosti pro neutilitární činnost, oblastí osvobozených od manipulace."

Je samozřejmě polemické,nakolik tu šlo o potřebu vyavobodit se zpod tlaku konvencí a nakolik o pseudokontestátorské gesto; v každém případě ale poznámka o snaze vytvářet neutilitární činnost je zajímavá.

Tato tendence byla totiž na Dokumentě 6 aplikovaná více a někdy docela zajímavými způsoby. Část expozicí nazvaná "utopický design" přinesla celou řadu nebilé neschopných pohybu,absurdních strojů a nepoužitelných mechanismů, které byly ironické a humorné zároveň, demonstrujících svou antiutilitární poezii. A tomto výtvorům fantazie nechyběl ani onen křečovitý nádech nostalgie, když v moderní konstrukci našlo místo i kolo předpotopního vozidla, anebo kleskón z počátku století. Pravá nesmyslnost těchto potratů našeho přetechnizovaného věku, připomínající některé dadaistické koláže, způsobila, že z objektů na Dokumentě 6 snad právě utopický design působil nejživotnější a nejméně uměle a akademicky.

K neutilitárním objektům je třeba ještě přičíst také některé exponáty z oddělení: Přesný knihy - knihy nečitelné,bez vytištěného textu, a jednou čarou jdoucí přes všechny strany, a prázdnými listy a barevnými okraji,které jako kdyby měly ilustrovat McLuhanovu teorii o zániku jednoho systému komunikace.

Pokusil jsem se tedy uvést nárt situace ve výtvarném umění 70-tých let, jak jej prezentovala výstava v Kasselu a jak jsem Dokumentu 6 pochopil z těch nesmných materiálů, které jsem měl k dispozici. Když teď tento nárt porovnám s problémem, který byl vytýčený v nadpise, dospívám k názoru,že se kritická funkce umění /pojetí umění jako permanentně znepokojujícího faktoru a katalyzátoru rozporu mezi vědomím a falešným vědomím a mezi vědomím a bytím/ dostala do krize. Znovu se potvrdilo, že v podmínkách represivní tolerance může umění jen těžko formovat vědomí směrem ke kritičnosti a revoltě /což pochopitelně neplatí pro země s totalitním režimem, a monopolem na informace,uniformovanou oficiální kulturou a s intolerantním vztahem k subkulturám/. Kritická funkce umění se tu nepřirozeně mění na cosi, v čem převládá v jednom případě estetizující faktor; v druhém případě to,čemu se říká preventivní ventil pro případné společenské frustrace a co toto umění staví svou funkcí do jedné řady s prvotřídními televizními shows; na tyto pozice vstupují někteří umělci s jemnou rafinovaností a jejich popularizátoři ospravedlnivě hovoří o hedonismu naší éry; jiní s letargickým pokrčením ramen, další jsou na ně doslova vtlačeni a někteří si je ani neuvědomují. Zatím se zdá být nejčestnějším východiskem ta část umělecké aktivity, která soustřeďuje svou pozornost na akce, tedy na dění,ve kterém se už stírá hranice mezi životem a uměleckou tvorbou. Pokud toto dění není laděné v duchu Svátku Lédy, je schopné navodit situaci, která, rovněž jako některé živoční události, může ještě působit aktivizačně ve vědomí zúčastněných; třeba jen vybrat prostředí méně výlučné a "umělecké" než byl Kassel; zkušenosti desítek pouličních divadel to potvrzují. Je pravda, že i zde má katalyzační účinek své hranice a je pouze otázkou času, kdy bude moci být společností naplno paralyzován. Větší naděje - a vlastně jediné, co se extrovertně orientovaného umění týká - vidím v možnosti zprostředkovávat člověku autentické pocity uvolnění a solidarity, zbavovat jej pocitů stresu, viny, předsudků, zábran a odcizení. Tady se od umělce - dříve či později - bude žádat, aby opustil svou aureolu, vzdal se svého mýtu, překonal pocit vyjímečnosti a nadřazenosti a s prostotou a otevřeností přistoupil k práci,která nestrpí manýry a efektní mystifikace.

Kritiky, které jsem o Dokumentě 6 četl, všeobecně psaly o introvertním charakteru expozice. Bezpochyby je to jeden ze způsobů, jak objasnit absenci základní funkce extrovertního umění; je to také jedno z východisek pro umělce prohlásit svou tvorbu za introvertní a tím ji vládělit objektivním kritériím. Nechci však bagatelizovat - opravdu si myslím, že mnohé exponáty vycházely z principů introvertní koncepce umění; že to byly za nic se neangažující pokusy o autovýpověď,podléhající jedině kritériu upřímnosti. Posuzoval jsem však zmíněná díla podle kritérií extrovertní koncepce bez ohledu na to, jaký charakter jim umělec přisoudil, protože jejich způsob komunikace byl komunikací extrovertně koncipovaného umění. Se vším,co k tomu přináleží: manipulování konzumentem, buď už prostřednictvím samotného artefaktu - jeho sugestivností, jeho efektivností - anebo samotným mýtem umělce, který se v dnešním pojetí umění pro masy téměř prorokem - zvěstovatelem. Skutečně extrovertní umění je anebo bude to, které se ve své komunikaci vzdá působivých exhibicí a speciálních výstavních síní,které se vzdá jakýchkoliv elitářských tendencí a mýtů o talentu a svou tvorbu bude chápat pouze jako individuální příspěvek k naplnění - po kolikáté už? - Lautreamontové věty o tom, že poezii by měli psát všichni a ne jeden. A především vyřeší základní problém komunikace umění,vyplývající z nerovnoprávního postavení konzumenta a tvůrce,ve kterém první - když ne slepě, přinejmenším tedy s omezenou kritičností přijímá všechno to,co mu servíruje ten druhý, umělec, dědic pestré směsy desítek legend a falešných interpretací, ze kterých je nejméně patetická ta, že on musí vědět přece jen víc než my, protože na to má školy.

Základem introvertní koncepce umění - podle mého názoru - je to, že proces tvorby je primární a výsledný artefakt je v podstatě zanedbatelný. Proces tvorby potom podléhá kritériím, které jsou u každého umělce individuální; myslím si ale, že by měly v první řadě umožňovat komunikaci samu se sebou, být procesem, který je možno nazvat trochu krkolomně auto-art-terapií. Opět jde o eliminaci zábran, předsudků, komplexů. Artefakt, který při tomto procesu vznikne - když tedy vůbec vznikne - se stává více dokumentem procesu, než čímkoliv jiným. V této souvislosti vzpomenu dva kasselské koncepty: první je možné klasifikovat jako provokující ilustraci k problému zániku starého pojetí artefaktu. Jde o čin Waltera de Maria, který dal před muzeem FRIDERICIANUM zapustit do země kolmo ke středu planety kilometr dlouhou ocelovou tyč. Po skončení této nákladné akce, vyžadující komplikovanou techniku, nezůstalo na povrchu země prakticky nic. Artefaktem - anebo "vystaveným" objektem byla jen deska o nevelkém průměru.

Druhý koncept pokládám za nejhodnotnější záležitost celé Dokumenty 6.

Jochen Gerz z Paříže podnikl 8.000km dlouhou cestu přes Moskvu, Novosibirsk,Bajkal až po Chabarovsk a zpět. Cesta trvala 16 dní a Gerz ji strávil izolovaný v samostatném vagóně, bez jakéhokoliv styku s okolím. Během cesty četl díla Diderota a Xaviera de Maistre, který roku 1774 podnikl podobný experiment zamčený ve svém kabinetě. Poznámkami k přečteným dílům zaplnil Gerz tři sešity. Kromě toho každý den otiskl stopu svého chodidla do břidlicové destičky. Po návratu do Paříže sešity zničil a v Kasselu vystavil pouze sérii břidlicových tabulek společně s dalšími praktickými dokumenty /cestovní řád atd./ své cesty.

Když si koncept rozeberu pomocí hledisek, které jsem používal, zjistím:

- že si samozřejmě nikdo z nás nemyslí,že autor chtěl tabulkami vytvořit objekt, jak by to chápal ještě pop-art

- že tedy autorovi šlo o něco jiného, o dokument cesty, kterou podnikl z důvodů, které se nikdo nedozvěděl a které pro nás ani nejsou důležité; možná z fanfaronství, možná z potřeby být sám, z potřeby ponořit se do klasické filosofie - ale to nám může být jedno

- že tento dokument je v podstatě bizarní: nemusí být důkazem, jakým by byl film, reportáž; a nemá pro nás ani hodnotu toho, čemu se říká přenášení poznání, jakým by bylo např. zveřejnění poznámek

- že právě díky tomu je omezená /i když ne odstraněná/ možnost manipulace konzumentem, protože autorovo dílo se nesnaží být expanzivní, originální a nepůsobí ani jako otvírač, ani jako vyvývač mozku; není návodem ani směrovkou na cestě k dokonalosti; zisk, osobní zisk autora zůstává v jeho soukromém vlastnictví a to je - ať to ani jakkoli paradoxně - v dnešní době křečovitých závislostí důležitější a cennější, než pozvátné odevzdávání poznatků a zkušeností.

Myslím, že tak nějak podobně začínají dějiny nového umění.

/přeloženo ze slovenštiny/

L. KOVAX

JAZZOVÁ SEKCE SCHUZOVALA. Ke konci března obdrželi členové Jazzové sekce Svazu hudebníků ČSR výzvu, která svým duchem tak trochu připomínala nácu, na co se zále už zřejmě dávno zapomenout.... V souladu se stanovami nařizuje všechny členy JS na sraz, kde bude vyjádřen naše odmítavé stanovisko k rozhodnutí administrativy Svazu hudebníků, které má vést ke zrušení jednotné Jazzové sekce, k zabavení majetku Jazzové sekce, k odebrání části 31000 Kčs z peněžky Jazzové sekce, kterou Svaz hudebníků-pražská pobočka požaduje na úhradu svých předlohových akcí a k dalším rébím. V důsledku toheto, by po osmi letech přestal vycházet bulletin JAZZ, neuskutečnily by se v květnu Pražské jazzové dny, koncerty, klubové večery, Inter Jazz servis, zájezdy, kina atd. Zanikla by jediná celostátní a centrální organizace v ČSR, kterou jste léta pomáhali budovat. Proto výsledkem sřezu bude vy jádření nedůvěry k výboru Svazu hudebníků, požadavek na odstoupení tohoto výboru, rozeslání informací a skutečném stavu věcí nadřízeným orgánům apod..." Tečka, konec citátu. Následující informace kdy, kde a jak a další rozumné pokyny.

V neděli 3.4. 1978 v 10,00 hod. dopoledne se na chodníku před sálem Mojovky v Drese na Vinohradské třídě tlačí nějaký stovek lidí, většině uměleckých ustanovení, po Podestěl z řad zaujilých členů Jazzové sekce. Některé z nich konzistivě promlouvají k davu o lešení a dav trvá, zírá, naslouchá, přibývá, hrne se dovnitř a kolem jezdí tramvaje a auta; rozplácnuté nosy na sklech a vymlouvá oči - sto, dvěstě, třista lidí na ulici, průměrná délka vlasů třicet centimetrů,...Co se to, proboha vás, děje...? A řeťáky evaněji...

Projití kordonem bdělých organizátorů srazu, znamenalo nechat se dvakrát evidovat, pak si sepálit, vypít tonik a čekat, kdy to začne.

Lepší aktivistka mi dala do ruky čistý list papíru na případné dotazy nebo diskusní příspěvky a "Informační pro členy Jazzové sekce", jejíž cílem se podstatně lišilo od původní nekompromisní výzvy...

"Milení přátelé", začíná informace pro členy JS, "na společné schůzce členů předsednictva Svazu hudebníků o výboru Jazzové sekce dne 29.března 1978 byly vytvořeny ještě lepší podmínky pro další rozvoj a stabilizaci naší činnosti, při zachování demokratické organizační struktury. Dále byly podepsány dokumenty, které otvírají cestu pro šíření a rozvoj jazzové hudby v podmínkách Svazu hudebníků..."

Po přečtení hlavních aktérů jsem byl nutně donucen uvnitř, abych uslyšel povetel: Milan Dvořák, Karel Šrp, vytvarník Sekce Školník, pár dalších představitelů Jazzové sekce a hostující tým - pět předních zástupců Svazu hudebníků ČSR v čele s předsedou, který ovšem neřekl ani slovo a tajemníkem Krvinem Janovským, jinak, jak se později ukázalo, hlavním iluzním tohoto mužstva.

V zahajovacím proslůvku předseda Jazzové sekce Milan Dvořák přenesl zdvořilou, emluvnou a diplomatickou řeč, kterou byle rádost poslouchat. Mimo jiné seznámil stovky sedících se členů Sekce se skutečností, že výzva, která dala podnět k tomuto spontánnímu srazu, byla politováníhodným omylem, vzniklým z blíže nevysvětleného nedorozumění a že se proto celé její znění i platnost tímto ruší a členové ji mají odevzdat, čili neznat ji, nečíst ji, nemít ji, zapomenout na ni, jako by nikdy nebyla.

Poté vystoupil na řečnickou tribunu tajemník ÚV Svazu hudebníků ČSR Krvin Janovský. Z jeho přednesenálně přeneseného projevu vyplynule, že Jazzové sekce sice má, jakožto právnická osoba, právo spolčovací a svolávací, ale přece jenom by měla Svazu hudebníků ČSR sdělit předem své úmysly, aby nedechávala k podobným nečekaným a nedirigovaným srazům. Pan Janovský přiznal, že výzva Jazzové sekce byla přece jenom motivována snahou určitých sil ve Svazu hudebníků tou i mimo náj zlikvidovat Jazzovou sekci jako takovou /řečeno samozřejmě jinými slovy/. Tyto snahy se však prý podařilo utlumit /ani zmínka o stovkách dopisů, podpisů a apelů členů i nečlenů Sekce a o existenčním významu právě tohoto "politováníhodného" srazu, /dešlo k určitým změnám v předsednictvu Svazu a celý tento sraz se proto stal zcela zbytečným a, bububu, jak se mohl Svaz zachovat tak, nikoby, bububu, neměl pochopení... Po tomto projevu, při kterém měl člověk pocit, že je ve škole /tak ve třetí třídě/, a před lavicemi běsní inspektor kvůli špatně smazané tabuli, vystoupil na tribunu znovu předseda Jazzové sekce Milan Dvořák se zprávou o činnosti Jazzové sekce, která obsahovala převážně informace technického a statistického charakteru. V paměti utkvěla nevíma, že ve výboru Svazu hudebníků ČSR bude zastoupeno více členů Jazzové sekce než doposud.

Celkový dojem z dosavadního průběhu schůze byl asi tak, že se JS vlastně prvnímu smlouvá, teoují po smířlivosti, a dělouje Svazu hudebníků za citlivý přístup k jejímu politováníhodnému škrtnutí. Z publikum čouto zazníval potlesk z emic, i když by možná na místě byly mnohdy spíše slzy. To platí zejména pro řeč Krvina Janovského.

Náladu pozvedl teprve Karel Srp, který svojí Informací o Pražských jazzových dnech /květen 1978/ uvedl shrubu tak, že důkuje všem, kteří vyslyšeli výzvu a napsali nebo se dostavili v tak hojném počtu na ustavující schůzku a ujistil všechny přítomné, že Jazzová sekce ze své cesty a od svých záměrů nechce ani ustoupí ani pří!!!

Následující potlesk už nebyl ani trochu ironický a obecenstvo se probudilo. Karel Srp pak informoval shromáždění členy Sekce o předpokládaném programu blížících se Pražských jazzových dnů.

Následovala diskuse, ve které zcela nekonvenčním způsobem vystoupil pan Školník. Nehledaných slovy, vůbec, bez frází a předstírání hovořil o nepříliš ideální situaci v technickém zabezpečení vydávání tiskovin Jazzové sekce Bulletin apod. a vyzval kohokoli z řad členů ke spolupráci. Na spoustu písemných dotazů smutné odpovídal Karel Srp. Upřímně řečeno, lidé se ptali na věci, které se těšíke daly zodpovědět humorně. Nedostatek zájmu v tiskárnách, lhostejnost nebo pedezíravost k záměrům Sekce, znemožňování realizace těchto záměrů z různých příčin a různými místy vydávání vlastních desek, přerušení koncertů - viz např. zlikvidování činnosti "Jazzového centra" v Karlínské besedě, svaní předních zahraničních skupin a solistů - v plánu byla např. skupina Tangerine Dream, a tak dále/. V náznacích tady člověk poznal, čehe všeho by Jazzová sekce byla nebo chtěla být schopna.

Pár dotazů "na těle" zodpověděl také pan Janovský. Jeho formulace však většinou znesnadnily pochopit, co chtěl vlastně říci. Když jiné nám sdělil, že plánovaný sjezd Svazu hudebníků byl již potřetí odložen - dvakrát pre problémy uvnitř Svazu a potřetí kvůli tomu, že stanovy Svazu, které mají být pozměněny, by se případně mohly křížit se znením připravovaného nového hudebního zákona. Dotaz na znění tohoto zákona pan Janovský zodpověděl genericky, a to zhruba tak, že jeli ke nás jistá nejvíce zajímá otázka honorářů, vězme, že v této věci se až doposud řídíme zastaralým zákonem z roku 1946 ...!

Na dotaz, co je to zač Sekce mladé hudby odpověděl pan Janovský zasvěceně, že tam "patří i esterní, to znamená nejen bítové hudba...".

Otázku, proč mají být zájmeci o členství v Jazzové sekci současně také členy Svazu hudebníků, když je členství v něm nikde netouží a proč je tedy Sekce podřízenou součástí a ne samostatnou organizací, se pokusil zodpovědět předseda Sekce Milan Dvořák. Omezil se však jen na informaci o historii vzniku Sekce a o tom, že Svaz je vlastně jejím tatínkem....

Závěr utkání, který patřil opět Milanu Dvořákovi, přinesl přece jenom i jeho podýkování všem shromážděným za jejich účast a konstatování, že tato schůze měla velký význam pro další existenci a činnost Jazzové sekce /proslýchá se, že prý Jazzová sekce bude ještě nějaký čas existovat/. K následujícímu potlesku se čtyřmi plácnutími přispěl i tajemník Svazu hudebníků ČSR pan Janovský.

Až na pár amatérských fotografů nebyl přítomen nikde, kde by měl oficiálně informovat veřejnost o tomto srazu. Sdělovací prostředky nepřejevily zájem, a tak, uklánějí, že nebudem vůbec v televizi, jsme se pokojně rozešli do svých domovů k nedělnímu obědu.

-ba-

PRÁZNÉ MINISTERSKÉ KŘESLO. Kopeen září probíhá každoročně v Gdańsku festival polských celovečerních filmů. I v letošním roce se jako jindy do tohoto přístavního města sjela celá řada kritiků a filmových tvůrců. Festival navštívil mezi jinými také náměstek ministra kultury Wilchelmi. Podle všeobecného mínění polské kulturní veřejnosti byl Wilchelmi osoba, která de facto řídila celé kulturní dění v Polsku. O tehdejším ministru Tejchmovi se nemluvilo, že byl pouze formálně dosazeným mužem do ministerského křesla bez větších pravomocí.

Již podle zastoupení oficiálních osobností a odborníků na festivalu je zřejmé, že nešlo pouze o jakousi festivalovou tradici, ale o závažné setkání, které může do značné míry ovlivnit na příští léta strukturu vývoje filmového umění v Polsku.

Jádro gdaňského setkání tvořily diskuse a polemiky. Každý den po projekcích přicházeli ke slovu filmoví tvůrci a kritici. Hodnotili shlédnuté díla, diskutovali o tendencích světové a hlavně pak dosáhl filmové tvorby, navrhovali nové programové koncepce polského filmu.

Diskusi zahájil filmový kritik J. Toeplitz. Ve svém referátu upozornil velice ostrou kritikou na negativní důsledky praktik současného vedení strany v kulturní oblasti - zejména v oblasti filmového umění. Každé své slovo směroval především na centrální postavu ministerstva kultury a to přímo na náměstka Wilchelmiho. Toeplitz hovořil zcela otevřeně o chybách a v zásadě pak nenahraditelných škodách, které vznikly za poslední léta v oblasti filmu osobními zásahy přítomného náměstka ministra kultury. Jednak upozornil na zastavení přednostní výstavby moderních filmových ateliérů spáchané právě z iniciativy Wilchelmiho. V důsledku toho totiž značně poklesla filmová produkce /hlavně v porovnání se světovým vývojem/, jelikož ateliéry již nebohly kapacitně pojmout trend rozsáhlé filmové výroby. Poté poukázal na další nebezpečný zásah Wilchelmiho, kterým zastavil export nejlepších polských filmů. Dále Toeplitz hovořil o pěti významných polských filmech, které byly znesnáněno natočit opět z čistě osobní zvůle Wilchelmiho. V závěru svého diskusního příspěvku se ještě kmitl o smutná zastavení nedávnégi vynikajícího filmu režiséra A. Żuławského z důvodu překročení plánovaná sumy o jeden milion zlotých.

To této ostré a zdrcující kritice si vzal slovo sám napadený náměstek Wilchelmi. Přijel Toeplitzem vhozenou rukavici. Svým vystoupením však neskklidil valný dopěch. Wilchelmi ve své řeči doslova hrubě nadával na adresu Toeplitze. Na závěr vybídl ke slovu generálního ředitele polského filmu. Ani jeho referát se nesetkal s kladnou odezvou. Naopak. Generální ředitel požadoval úplnou centralizaci výroby filmů /tzn. od schvalování filmových scénářů až po jejich povolování k natáčení jediným centrálním orgánem/, což působilo v této nálaďě s doslova vypjaté stsnořéře jako zjevná provokace.

Diskuse se dostala do varu. Následovala další kritická vystoupení postatních důležitých festivalu. Zcela logicky vyústěním filmového kolokvia v Gdańsku pak bylo, že filmoví tvůrci jednotně a naprosto jednoznačně odmítli názory Wilchelmiho i generálního ředitele polského filmu. Poté se rozhodli sepsat resoluci, jejíž text odevzdali ministru Tejchmovi. Tejchm však v kontextu událostí odmítl nadále vést úřad ministerstva a abdikoval na svou funkci ministra kultury. Předpokládalo se, že na jeho místo nastoupí Wilchelmi. Ovšem nestalo se tak, neboť na tento posun ve vedení okamžitě zareagoval také Svaz dramatických umělců. Jeho členové totiž odmítli vystoupili s vlastní rezolucí, ve které mj. uvedli, že s ústupem Wilchelmiho. Tím byl Wilchelmi jako první kandidát na křeslo ministra kultury v podstatě bez šance. Nastala situace kulturního bezvládí, která trvala již přes čtvrt roku. A další kandidát stále nebyl znám. Navíc na pravidelné lince Sofia - Varšava havarovalo 16. března letadlo bulharské společnosti Balkan. Mezi 66 cestujícími zahynul také náměstek ministra kultury PLR Wilchelmi.

Kdo tedy obsadí prázdné křeslo? Odpovědí se kulturní veřejnost dokala teprve až v druhé polovině dubna, kdy konečně po dlouhých dohodách a několikerém odmítnutí nastoupil do funkce ministra kultury dosavadní novinář Jan Mietkowski. 55-ti letý šéfredaktor vysílání III. programu polského rozhlasu, který v poslední době zastával funkce zástupce předsedy Výboru pro rozhlasové a televizní vysílání a od

prosince roku 74 předsedy Svazu novinářů. Je kandidátem ÚV KSČ. Krátce před nastoupením do ministerské funkce byl charakterizován jedním z kolegů těchto slovy: "Jen mu nemůžeš dát velkou kancelář, protože než by přešel z jednoho konce na druhý, zešedivel by názor." Jinak je svou dosavadní činností řazen k tzv. umírněné levici. V následujících letech bude tedy moci přesvědčivou umírněnost dostatečně prokázat. Nedoufejme ve zklamání.

NIC NENÍ ZTRACENO. Během nevyjasněné situace kolem budoucího ministra kultury probíhaly po celém Polsku také volby do předsednictva Svazu spisovatelů, resp. v krajských částech do jejich krajských výborů. Tím mělo být zvoleno nové předsednictvo Svazu a jeho nový předseda. Voleb se účastnili pouze ti spisovatelé, kteří jsou členové Svazu, což v polském případě znamená jedno a totéž. Jak vypadala samotná procedura voleb? Předem byla stanovena oficiální kandidátka, kterou mohl každý člen svým hlasem podpořit. Zároveň však mohl kdokoli ze členů Svazu, který měl k navržením kandidátům výhrady, navrhnout svého nového kandidáta podle vlastního výběru a uvážení. Jen jednou podmínkou byla tato možnost vázána: Každý nový kandidát, aby měl potřebné odpodstatnění a váhu při konečném sčítání hlasů, musel být podpořen dalšími, aspoň deseti hlasy členů Svazu spisovatelů. Touto omezenou alternativou byla tedy zachována určitá demokratičnost voleb. Jak ovšem dokazují výsledky, demokratické volby se zatím stále ještě "nevyplácejí". V mnoha krajích totiž docházelo k velice paradoxním výsledkům /raději snad použít slova "konečně normálním" nebo "regulérním" místo "paradoxním"/. Tím se stalo, že například dva "v pořádku" spisovatelé, Hołuj a Wachejek, kteří byli už předem jmenováni až do předsednictva, nakonec neprošli ani prvním kolem krajských voleb. Navíc třeba v Krakově nebyl z oficiální kandidátky zvolen vůbec nikdo. V hlavním městě zvítězil kompromis. Přesto ale bylo do varšavského výboru zvoleno několik spisovatelů z oficiální opozice nebo alespoň mající kritický vztah k současné kulturně-politické situaci.

Mezi nově navrženými kandidáty se objevili i celá řada těch, co třeba podepsali tzv. Dopis 62 Jiřímekovi, vystupující se odmítavým tonem k událostem v roce 76 v Radomi. Na kandidátkách se tedy skvěla jména jako např. poznaňského básníka K. Barańczaka, nebo známé a proslulé postavy polské literatury J. Andrzejewského - nyní obou členů Výboru veřejné sebeobrany /Komitet samoobrony społecznej; dříve vystupující pod názvem KOR - Komitet obrony robotników - Výbor na obranu dělníků/, pracující skupina na stejné bázi jako naše Charta 77.

Jak ale vypadá konečný stav voleb? Do čela Svazu polských spisovatelů byl znovu zvolen dosavadní předseda Iwaszkiewicz, člověk vysoce kulturovaný, dobrý spisovatel a zároveň také muž nekonečných kompromisů, jenž je schopen cestovat třeba rovnou z Moskvy do Vatikánu. Podívejme se ještě na předsednictvo. Do něho bylo zvoleno pouze 9 členů strany, ostatní tvoří spisovatelé nezangažovaní nebo přímo s oposicí - mezi nimi i někteří členové Výboru veřejné sebeobrany. To nemůže to ani možná neuvěřitelná. Těžko si asi dovede představit třeba Václava Havla společně s Pavlem Kohoutem v čtyřčlenném předsednictvu Svazu českých spisovatelů. Proto nás Polsko zklátává v mnoha ohledech velkým vzorem. Nemá však snad oplakávat vlastní tradice a tím získávat krátký po krátku opět půdu pod nohama. Česká literatura samostatně neexistuje /nejsme neoficiální/. To ale neznamená, že je vše ztraceno. Právě naopak!

- 1.11 -

NALEZ DO ŠPÍNY, NESNAŽ JI!

V nedávné době přišel do našich kin nový sovětský válečný film Vzestup. Jeho realizátorka, režisérka Larisa Šepitková jej zpracovala podle povídkové předlohy Vasilije Bykova Sotnikov a právem můžeme říct, že velmi dospěle.

Sotva co vymlouvat českému divákovi, když odmítá shlédnout jakýkoli sovětský válečný film. Po léta se díval na dílka možná snad poctivá, ale přece jen příliš patetická a zároveň až moc schématická. Naučil se vidět kvantum jednostranného hrdinství, množství snadných vítězství a nespočet kladných postav. Tím se dostával do atmosféry záměrně a očividně vnucované iluze. Divákovi scházela obyčejná lidskost, plastičnost lidského jednání a charakteru /divák přece zná nejlépe sám sebe, proto těžko uvěří nadlidským výkonům a hrdinstvím jen proto, že ti jemu předkládaní jsou ale "sovětští lidé"./

Přesto bych chtěl pár slovy poodhrnout oponu dělící apatické oko filmového diváka od zmíněné kategorie filmové tvorby.

Již mnohokrát jsme se přesvědčili, že nelze vedkerou sovětskou filmovou tvorbu házet do jednoho pytle a jednoznačně odepisovat. I zde vznikají hodnotná a někdy až vrcholné díla - a troufám si použít toho výrazu - světové kinematografie. Vždyť nemusíme pro takové snímky chodit daleko. Tarkovského Andrej Rublev, Mittova Svíť, svíť má hvězdo, Šukšinův Váš syn a bratr, ležící trochu ve stínu zpopularizované, ale taktéž vynikající Červené kaliny, a další filmy jsou nám přece důkazem, že v sovětské kinematografii dobré a nejen dobré, ale vynikající díla existují.

Proč ale nejednou upozorňuji na film Vzestup? Co je na něm tak převratného? O co vlastně ve filmu jde?

Jednak tedy na filmu nic tak převratného není. Snad že postrádá onen charakteristický rys schematismu, kterým je jednání sovětských lidí v zemní situaci /kdy jde jak se říká o vše, tedy o krk/ vykreslováno absolutní bezchybností. Proto diváka upoutává určitou autentičností a pocitem věrohodnosti. Navíc jej provokuje k spoluúčasti, k spolurozhodování. Režisérka Larisa Šepitková o svém filmu např. říká: "Náš film vtahuje diváka do okruhu událostí, nutí jej nejenom spoluprožívat, ale v myšlenkách se i podílet na ději, zobrazeném na plátně. Tak vzniká iluze, že právě ~~mne~~ chytili, že ~~mne~~ budou vyslýchat a mučit, že já ~~sám~~ se musím rozhodnout, co mám dělat. To vše drží diváka ve stálém napětí a působí mu i jisté utrpení. Vzestup je totiž určen okoralým duším. A očištění nemocné duše vždycky bolí."

Nyní, když už jsme povídali o filmu tolik nekonkrétního, stálo by za to zmínit se se stručností o samotném ději.

Je to komorní příběh dvou partyzánů, kteří při zajišťování potravin pro oddíl padnou do zajetí sovětské policie, která vlastně pracuje pro německé okupanty. Na tomto momentu se pak rozvíjí následující děj filmu, charakterově dozrávání hrdinů, které se začíná projevovat postojem u výslechu. První z nich, Sotnikov, volí odmítavé, nekompromisní stanovisko. Odmítá cokoli vypovídět, protože "tím bych zradil nejen sebe, ale všechny ostatní, kteří spolu se mnou bojují za spravedlivou věc." Druhý vyšetřovatel - kolaborant Portnov jej však nutí psychologickým nátlakem, aby vyzradil, chce-li si zachovat to jediné co mu ještě zbývá - život, holou existenci: "Co ti to pomůže, že se teď zachováš hrdinsky a nic neprozradíš. Nekonečně ty, povídá jiný a my pak rozhlásíme, čes nám to povídal ty. A zdůrazňuje jako nejubožejší pes. A smrt představuje konec, definitivní konec všeho. Vyber si, máš pouze dvě cesty." Sotnikov mu ne to odpovídá: "Je jen jedna cesta! Jen jedna.... Nezradit svou vlast a ty, kteří ti důvěřují." Potom se policejního vyšetřovatele zeptá: "Co ty jsi za člověka? Co ty jsi za zrůdu? Jak můžeš zloužit nepříteli proti vlastním lidem?"

Sotnikov je zoufalý, ale nic neprozradí. Po něm je vzat k výslechu jeho kolega Rybak, do té doby tvrdý chlap, jenž si ví v každé situaci radu. Při výslechu však bez sebemenšího fyzického násilí vypoví všechno. Nakonec je mu vyšetřovatelem nabídnuta možnost spolupráce v policii. "Rozmyslí si!" říká na závěr výslechu Portnov.

A čas pomalu pracuje, v hlavách i srdcích předem odsouzených. Rybak se při návratu do cely snaží Sotnikova přesvědčit k jím zvolené cestě, že by se na oko dal k policii, tím by si zachránili život a mohli utéct a tak se dostali zpět ke svému oddílu. Sotnikov mu však tuto cestu nenchvaluje a na nabídnutou alternativu odpovídá jedinou větou, která má svým dopadem obecnou platnost ve všech dobách a ve všech kritických situacích: "Kolja, nelez do špíny, nesnaž ji!" Ale Rybakovo vědomí je už v této chvíli nahrazeno vidinou zachování holé existence do té míry, že Sotnikovův čistý a morální postoj není schopen přijmout, navíc že samotného Sotnikova přímo nenávidí, protože tím on charakterově prohrává a na zvolené cestě k morální zkáze nechce být sám. Proto vždy všichni, kteří jednou vlezli do špíny a nejsou s to nalézt cestu ven, nenávidí ty morálně čisté a ponižují jejich cestu údajnou přílišnou jednoduchostí, namísto aby hledali důvody vešteré své nenávisti ve vlastních slabostech. Ti "čistí" jsou tu pro ně věčným momentem, připomínkou jejich slabostí a závěrečné zrady, zrcadlem hodnotného života, se kterým ti druzí vždy jen koketovali, ale nikdy jej nežili.

K oběma partyzánům pak přibydou do cely ještě vesnický starosta, u kterého si byli pro potraviny, Démčicha, matka třech dětí, u které se skrývali a byli nalezeni a malá holčička - Židovka Basja. Druhého dne ráno jsou všichni odvedáni na popravu. Na nádvoří tábora před celou pak ještě Sotnikov šádá o milost pro ostatní tím, že bere všechnu vinu na sebe. Jeho prosba je však zamítnuta. A v tomto momentě dozrávají drgmata nad otázkou života a smrti i v hlavách ostatních odsouzených. Démčicha se zhroutí a prosí o slitování. Starosta se jí snaží morálně povzbudit. A když už mají odsouzení odejít na popravu, projeví se Rybak. V poslední chvíli připomíná Portnovovi nabídku o spolupráci v policii. Prosí Portnova o přijetí. Portnov mu vyhoví a tím je Rybek "osvobozen". Jeho prvním úkolem je odvést svého bývalého kolegu Sotnikova na popravu. Scéna vrcholí při popravě, kdy je Rybak dokonce nucen podtržením špalku povšesit svého kamaráda. Když jsou všichni čtyři popraveni, směřuje Rybakův pohled na opuštěnou oprátku. Křest tedy má Rybak za sebou, do tábora se vrací jako Jidáš. Během cesty si uvědomí, čeho se vlastně dopustil a snaží se v táboře obšít na vlastním opasku. Aby však byla jeho morální zkáza dokonána, sebevražda se mu nezdaří. Poté se ocitá na opuštěném nádvoří s otevřenou branou a tudíž i s možností útěku. V této chvíli si teprve Rybak uvědomuje bezvýchodnost své pozice,

FARÁŘKA

ZBYNĚK BENÝŠEK

I.

Začínalo září a Farářka poletovala po korunách stromů; podařilo se mi zahlédnout její průhledná,zelenkavá křídla v poslední době snad třikrát,víckrát ne.
Zate denodenně jsem v kuchyni při fasování přídělu jídla potkával Fuku Psychologa - Ořralu; postával opřený ve dveřích mezi jídelnou pro zdravotnický personál a zapařenou kuchyní.U nohy mu stál dvoukolák a Fuka čekal,až mu ho kuchařky naloží knedlíkem a masem,které pak vozil pacientům na Pavilon Blázince.
Nikdy v tu chvíli nezapomněl říct:
"Stejně chlemastají pětkrát denně,tak můžou počkat!" - a šli jsme si sednout na lavičku pod stromy.
Hrál jsem ze země zrnka písku a házel je přes cestu na zelený trávník.
"Jaképak dodržování času,je to Blázinec!" omluvil se ještě jednou sám sobě Fuka Psycholog.
Nabral jsem hrst písku,praštil tím vším za nás a zeptal se,co je s Farářkou, že ji není vidět.
"Pořád chce kamsi do her a má prý podivné sny,tak je pod dohledem."
"A dál???"
"Včera si sehnala někde žiletku a na záchodě si podřezala ruce,pak vyběhla na chodbu,která vede k zadnímu východu z Pavilonu a chtěla utéct!"
"No a dál???" ptal jsem se Fuky Psychologa a házel zrnka písku přes cestu na trávník.
"Všude cákala krev,u východu ji chytila Vrchní sestra,zazvonila na Podlékaře,ten jí dal pár facek,na pokoji jí ovázali ruce,svázali nohy,nacpali do ní uklidňující prášky a připomenuli,aby se učila,jak jí nařídili!" vychrlil ze sebe Fuka Ořrala.
"A já mám dojem,že jsem ji včera viděl mihnout se mezi stromy tam u jezírka!" řekl jsem,nabral hrst písku a pomalu jsem písek prosíval mezi prsty.
"Tam sedává každý den v tu volnou hodinu mezi léčbou uměním a večerním programem v televizi,sedí a hází kamínky do vody." povídal Fuka Psycholog a patou ryl do písku kosočtverec.
"A dál???"
"Nic...jdu jim dovézt knedlíky a maso!" vzal Fuka dvoukolák a utekl od svých kosočtverců.
Zaklonil jsem hlavu a podíval se nahoru na slunce.Zdálo se mi,že co chvíli prolétá mezi stromy Farářka,ale pokaždé,když jsem zavřel a hned zase rychle otevřel oči,uviděl jsem jenom větve,jak se kymácejí ve větru nad Blázincem.
Protože jsem měl jako zaměstnanec Blázince - pracoval jsem tam jako skladník svršků pacientů - částečnou volnost,utíkal jsem občas z areálu miniaturními bočními vrátky,které zůstávaly odemčeny od ranní jitřenky až po večerku.
Pacientům nebyla tato škvíra prakticky nic platná,protože každý jejich krok byl průběžně kontrolován Sestřími.
Boční vrátka měla ještě jednu zvláštnost;na horním okraji nerostly ostny, takže se dal po večerce přelézt.Jinak na celém,kilometry dlouhém plotě rostly dlouhé bodliny.

Prošel jsem vrátky a kolem svítivé,barevné benzinky jsem došel k nízkému plotku a k širokým vratům,které si mohl kdykoliv kdekoliv otevřít.Odsunul jsem dřevěnou závoru a vešel na rozlehlé staveniště s jeřáby,bagry,kapkami po dešti a bez pracovníků,protože bylo po pracovní době.
V šedém a připláclém baráku z vlnitého eternitu bydlel a pracoval kamarád Noční Hlídač.
Chodbou uprostřed baráku jsem došel ke dveřím číslo sedmnáct a zaťukal.
Klíčovou dírkou jsem viděl,jak se rozsvítilo,a jak se kamarád Noční Hlídač šourá otevřít mně svoje sedmnácté dveře.
Když otevřel a poznal mě,ukázal na prací stůl,na kterém se válel kalendář a jízdní řád.
"Tam na,pod stolem je víno,otevři ho a napij se,já jdu ještě spát!"
Lehl si na sanitácká nosítka,odvrátil se od světla a spal dál.Ze šuplíku jsem vytáhl fialovou pastelku a tou jsem protlačil špunt dovnitř láhve s vínem.Nalil jsem si plnou hořčičnou sklenku,zhasnul světla a sedl si na židli k oknu.
Jenom jsem se trošku napil vína,hned začala za oknem svoje večerní rejdy Tesknota.Opřel jsem nohy o rám okna,poslouchal ticho,jak fve a pozoroval Tesknotu,jak se pase na trávníku,k večeři si dala barevné a rezavé uzávěry od limonád a smrad z potu,který zůstal ve vzduchu po pracovnících.Kamarád Noční Hlídač chrápal a Farářka,ta večeřela v Pavilonu Blázince buddhismus s učebnicí hebrejštiny,dušenou mrkev s pověřeným hovězím...Tesknota párkrát zaťukala na okno,tancovala po trávníku v minisukních a vystrkovala na mne opálená stehna.
Automatickým zařízením se rozsvítila světla kolem celého chráněného objektu staveniště,Tesknota se na mne polekaně podívala přes okno,rozhodila ruce s drápky a zmizela do stínů.
Teprve teď jsem se odvážil na ni zařvat:
"Ty kurvo opálená,táhni,táhni!!!"
Kamarád Noční Hlídač se probudil,sednul si na lehátko pro nemocné,zasmál se, ale uviděl můj vážný obličej,tak se rychle napil vína.
"Nemáš hlad?" zeptal se,stoupnul si do rohu místnosti a zkřížil nohu přes nohu.
"Farářka se podřezala!" vysvětlil jsem mu a rukou mávl,že hlad nemám.
"Ta buchta v bílých šatech z hospody Na rohu?" znova se zeptal kamarád Noční Hlídač a začal tahat pomalovaná plátna,natažená na rámech,která měl nastrkaná za skříní.
"Budeme malovat!" vytáhl poslední prázdné,bíle natřené plátno,vzal konec dvejlinky a zastrčil ji do elektrické zásuvky.Dva výbojkové reflektory se rozzářily fialovým světlem a kamarád Noční Hlídač je nasměroval na stěnu těsně nad sanitáckým lehátkem,kam postavil bílé plátno.
"Krucinál,Farářka není žádná buchta,vole!!!" rozkřičel jsem se na celou místnost.
"Namalujeme zemi,vzduch,vodu a oheň!" rozhodl kamarád Noční Hlídač,chvíli se hrabal v kufříku s barvami a pak mi podal dvě tuby s různými modřemi.
"Sklop si plátno,tuby nechej zavřené a mačkej...to bude voda!"
Poslechl jsem a začal zuřivě mačkat tubičky s olejovými barvami,folie praskla a barva se vyhrnula na plátno.
"Chédé,hele,voda,voda teče...mačkej!!!" plácal kamarád Noční Hlídač rukama uprostřed místnosti a lil do sebe víno.Pak zvážněl:
"Dost vody...vem si láhev a uhni!" rozkázal,já jsem ustoupil do rohu,kamarád Noční Hlídač odměřil střed místnosti a umístil tam plátno,vzal dva výbojkové reflektory a nasměroval je na střed plátna,kde se pevalovaly chuchvalce dvou modří.
"Nezdá se ti,že střed Vesmíru je tady?" nadzvedl vážně obočí.
"Myslíš zrovna teď,nebo věčně?" popadl jsem k plátnu,abych na to lépe viděl.
"Myslím v tuto vteřinku,za chvíli střed pustím a ten se okamžitě přesune miliardy kilometrů jinam,v setině bude fuč!"
Našpulil jsem v sebeobraně rty a představil jsem si tě,Farářko,jak poletuješ kolem korun stromů,třepeš průsvitnými,zelenkavými křídly a víříš prach v areálu Blázince.
"A teď oheň!" řekl kamarád Noční Hlídač a začal vymačkávat citronovou a ohňovou žluť kolem chuchvalce modří.
"Tak nevím,jestli není škoda barev...mačkat barvy bez ladu a skladu..."
"Dělám co dělám,tak pst!" řekl kamarád Noční Hlídač správně,domačkal žluť a zamyšleně se díval na vodu a oheň na plátně.
"Co chceš dělat?" otřel si ruce do kalhot.
"Pojďme do hospody!" navrhl jsem.
Okamžitě zhasl výbojkové reflektory,sedl si ke stolu a na kus papíru napsal: JSEM NA OBCHŮZCE!!!NOČNÍ HLÍDAČ.
"Jdeme!" zastrčil zprávu e obchůzce za dveře a zamkl.
"Ke Kulečníkům!"
"Je...ale to byl bezvadný obraz,co jsme namalovali,světový princip,voda a oheň,ženská a chlap...to musím dodělat,světový princip!"
Začínale se mi to líbit,Farářko!

Celou cestu do hospody U Kulečníků jsme mlčeli a kopali do kamenů na staveništi.
Jak však kamarád Noční Hlídač uviděl světýlka hospody,rozběhl se a nechal mě pomalu dojít samotného.
Když jsem docházel k hospodě,okolí se na krátkou chvíli rozzářilo,jako by spadl z nebe blesk a v modravé záři jsem tě uviděl,Farářko,jak nalétáváš do zdi hospody,hlavou narážíš na štít nad dveřmi a sesuneš a zmizíš mává zelenkavými křídly...trvalo to mně než vteřinu a znovu byla tma,jenom slabá, špinavá světla oken a neonek nad vchodem.
Kamarád Noční Hlídač stál u výčepu,v jedné ruce držel zabolený litr vína a v druhé půldeci kořalky.Malíčkem ukázal na mou půldeci,která stála na pultě,spodním okrajem svého půldeci se dotkl horního okraje mého a vylil kořalku do krku.
Natočil jsem si čisté vody a předěnou kořalku jsem pil jako víno.Kamarád Noční Hlídač popošel ke kulečníkovému stolu a tam pokřikoval na hráče.
"Koule do koule,ale to nestačí,ta koule ještě do další koule,světový princip,kramběl,světový princip!"
Hráči mazali tágy a světový princip je nezajímal.
"Co bude dál?" zeptal jsem se kamaráda Nočního Hlídače,když jsem dopil svoji kořalku.
"Půjdem sednout na staveniště a budeme chytat planetární pocit!" tajemně a tiše mi šeptal a rukou lapal vzduch,a tak znázorňoval chytání planetárního pocitu.
Znovu jsme vyšli do tmy a kamarád Noční Hlídač ukázal prstem napřed na stříbrný měsíc a pak na západ,kde nad obzorem svítil žlutočervenohnědočervenomodrý přechod.
"Hurráá za planetárním pocitem!!!" zahulákal,až se staveniště polekalo a několik krásných Nočnicek s dlouhými vlasy se schovalo do svých přístřeší ve sklepech rozestavěných panelák.
"Sedneme do okna tohoto baráku." řekl potichu a ukázal na zrezivěnou železnou betonovou kostru budoucí budovy.
"Bude to obchodní dům pro sedumdesát tisíc kupujících za minutu s velkovýtahy a na střeše bude bazén." informoval mě a povytahoval obočí.Kouknu ohn jsem viděl,jak zvědavě Nočnicky vylézají ze svých úkrytů ven,šukl jsem do kamaráda Nočního Hlídače,aby byl ticho,Nočnicky ano pozazvaly úsměvem a roztančily se po staveništi,až jim vlály dlouhé vlasy,černé jako saze.
Vyšplhali jsme se po lešení do druhého patra budoucího veleobchodu,posadili se do okna,víno jsme postavili mezi sebe a zoukali se na tančící Nočnicky.
Byli jsme dva mravenci,dva ovce puštěné z tvého stádu,Farářko.
Pod námi spala pasova pila přikryta igelitem a na ní se nagenou objevila

ve své dráždivě smutné kráse Tesknety,celá nahá a dívala se na nás.
Kamarád Noční Hlídač se začal chechtat,Nečnicky přestaly tancovat a ustrnsené pozerovaly,co se bude dít.
A já jsem neměl odvahu po Tesknetě něčím hodit.
"Musíme se opít,pak se nám bude Tesknota líbit!" řekl jsem a otočil se tak, abych neviděl stoveniště kolem,ale jenom tmu uvnitř stavby.Kamarád Noční Hlídač zapaloval sirky a házel je na spící pilu,aby si osvítil naheu Tesknetu,Nečnicky stály v půlkruhu kolem pily a zpívaly Píseň o stříbrném měsíci...tehle jsi měla vidět,Paráčko,te byla pro tveje oči,ne pro meje.
"Jdu pryč,nebo bych dostal chuť skočit!" řekl jsem,napil se naposledy vína a zamával Nečnickám.Tesknota po mně ani nemrkla,svádělá kamaráda Nočního Hlídače a dobře věděla,že se jí te dnes podaří.
"Natočím film,velkofilm,sáášjeme fikšn,světový princip,v barvě!!!" hulákal na mne,pil víno a nemohl odtrhnout oči od Tesknoty,která se na něho usmívala,chytala hořící sirky a ukazovala mu kousek po kousku svoje dokonalé a opálené tělo.
Slezl jsem po lešení dolů a utíkal po cestě ozářené fialovými záblivkami za tebou,Paráčko,do Blázince.
V hospodě Na rohu jsem koupil dvě lahvové piva a šel k malým vrátkům bez bedlin.
Z dálky jsem slyšel zvonivé hlasy Nečnicek,jak zpívají Píseň o stříbrném měsíci.

Mokrou travou jsem došel k Pavilonu,lehl si pod smrky do trávy a zubama otevřel pivo.
V nejhernějším patře Pavilonu,v podkrovní místnosti se ještě svítilo,ačkoliv už byla dvacet minut po desáté,kdy se musele v Pavilonu povinně zhasnout a usnout.
Sny se pacientům kontrolovaly Snovým Cenzorem.
Zase překračuješ zákony Blázince,Paráčko...lehl jsem si na záda a díval se do prostoru nad sebou,buňky vesmírného těla,zelené,červené a stříbrnomodré hvězdy,hlava se mi příjemně točila,Paráčko v podkroví,sehnutá nad učebnicemi s výrazy tvého Pána,chlapíka v bílém taláru s pohledem,který ti učaroval,letíš za ním na přídi své lodky Fantasie...
"Vítám tě,můj milý tajemný bojovníku,musím s tebou mluvit o důležitých věcech!"
"Mluv,Paráčko!"
"Víš,že jsem k tobě přiletěla z budoucnosti,z daleké budoucnosti..."
"Jsou te dvě vteřiny,ale jestli ke mně přicházíš z budoucnosti nebo z minulosti,te ti nesmím prozradit." skočil jí mírně chlapík do řeči.
"Mně se zdá,můj milý,že přicházím z daleké budoucnosti,z doby jemných a rafinovaných ukrutností a z doby,kdy se mně zdá,že všechno končí,že řeky doteče do moře a prameny vyschnou a já jsem bezradná a jdu tě popresit,aby sis mě vzal k sobě,můj milý!" pevdala tiše Paráčka a bouchala pěstí do svého stolu v podkroví,ustrašeně se rozhlédla,ale viděla jenom tmu za oknem a kolem slyšela ticho.
Jelikož sen nebyl nebezpečný,Snový Cenzor vyslal antisnovou vlnu a tím vymazal sen z Paráččina vědomí,aniž alarmoval Sestří.
Dopil jsem pivo a prázdnou láhev hodil na cestu vedoucí od vrat Pavilonu k budově Léčby Uměním.Otevřel jsem druhé pivo a podíval se do okna podkrovní místnosti.
Viděl jsem,jak Paráčka zhasla velké světlo a rozsvítila malou lampičku nad stolem,sklonila hlavu nad tlusté knihy o starých dobách,myšlenkách a zvycích...znovu vsedla na svoji malou loďku Fantasii a nechala ji pohánět větrem Přáním...
"Vítám vás,mi přátelé,na svém zlatém a rubínovém zámku,běžte do Fontánové zahrady,převléknu se a přijdu za vámi!" vítala Paráčka své hosty,písničkáře,vynalezce,básníky a malíře u brány zámku.Odešla do svých komnat chodbami,po kterých se procházela zvířata,lvi a antilepy,sedla si před zrcadlo, dívala se na svou čistou,bílou pleť a těšila se na večerní slavnost,zasvěcenou vynálezci vody Vělásky.
"Jenom abych se já líbila tomu,který se bude líbit mně,a aby se te podařilo všem!" říkala Paráčka zrcadlu,potom si oblekla dlouhé,svítivé šaty a šla za svými přáteli umělci do Fontánové zahrady.Leželi kolem fontán na trávníku, hráli na kytary,flétny a harmeníčky a zpívali písně,které slešili k této slavnosti.Vynálezce vody Vělásky chodil v lýkových sandálech od hloučku ke hloučku,naléval z malého soudku svou vodu a poslouchal písně,které slyšel poprvé.Hladil si dlouhý indický vous a nakonec si lehl pod vysoký strom obsypaný plody,vedle indiánské ženy,kojící syna.
"Malíři,namalujte tu krásu,básníci,napište o tom básně a rozešlete svoje obrazy a písně na všechny strany,ať dostanou všichni chuť na vodu Vělásku!!!" zpívala křišťálovým a slabým hlasem Paráčka.
"Ať je...!"
Citlivý detektor Snového Cenzora zaregistroval Paráččin sen a další antisnovou vlnu,jež celý smazal,nezůstal ani stín vzpomínky.V jednom ze spodních oken,která patřila Sestřím,se rozsvítilo slabé světlo.
Pil jsem pivo a se strachem pozoroval okolí,jestli se nechystá něco proti Paráčce za její ponocování a snění.Ale v okolí i uvnitř Pavilonu byla ticho, typické pro tento Blázinec,jenom vysoko nad Pavilonem letěla letadla a blikala červeným signálním světýlkem.
Najednou se v podkrovní místnosti zhasla,Paráčka přišla k oknu,otevřela je a jako by dýchala čistý noční vzduch...zatřepetala průsvitnými,zelenkavými křídly a obrovskou rychlostí vylétla,někde nad korunami stromů nasedla na svou vyšperkovanou loďku Fantasii a mizela vzhůru,až z ní byla malá hvězda...
"Děkuji vám za překrásné hudební uvítání,Hytesté,vyslali mě někteří z naší země s důležitým poselstvím!" řekla Paráčka řeči Vesmíru,když si svlékla zelenostříbrnou kombinézu a poklonila se Hytestím s křišťálovým viděním, kteří obývali Svět Času.
"Co si přejí někteří z vaší planety?" zeptal se jeden jako každý z Hytestí.
"Přejí si,abyste ohrozili Zemi,protože jedině globální nebezpečí sjednotí lidské pokolení a pomůže mu přežít."
"Známe všechny myšlenky,které létají mezi lidmi i uvnitř nich na vaší Zemi, ale myslelí jsme,že chcete změnit život jenom v Blázinci,kde teď žiješ!"
"Te také,ale slyšela jsem,že jiní,mimo Blázinec,říkají svému kraji také Blázinec...ale proč,když znáte všechny myšlenky naší Země,proč se ptáte?"
"Te je naše hra!" odpověděli jí krásnou symfonií Hytesté s křišťálovým viděním a jejich výrazy byly ztrnulé jako kámen.
"Zachraňte Zemi....." bzzzzzzzzz.....bzzzzzzzzz.....bzzzzzzzzz.....
Platinová ručička,která ukazovala koeficient nebezpečnosti snu na Snovém Cenzoru přesáhla herní hranici a automaticky spustila poplašné zařízení ve všech místnostech dohlížecího personálu Pavilonu.
Viděl jsem,jak se v kanceláři Vrchní sestry rozsvítilo zelené oko a v intervalech mrkala.
Polekaně jsem se podíval k podkrovnímu okýnku,stočil jsem zahlédnout jak Paráčka vlétla dovnitř,za několik vteřin se otevřela vrata Pavilonu a Paráčka vyběhla ve vlající noční košili ven,beseu nohou šlápla na prázdnou láhev od piva,na chvíli se zarazila,pak láhev vzala do ruky a utíkala po cestě,která vedla k jezírku v horním okraji areálu Blázince.
V Pavilonu začalo hemžení,Sestří pobíhaly mezi jednotlivými poschodími,v přízemí štěkala Vrchní sestra a všude blikala zelená,poplašná oka.
Dopil jsem druhé pivo,zvedl se ze země a utíkal za Paráčkou.
Neběžel jsem však po cestě,ale lesíkem,který lemoval celou cestu až k jezírku.
Tam jsem přiběhl právě ve chvíli,kdy Paráčka pokládala prázdnou pivní láhev na slečenou noční košili,aby se pojistila proti větru.
Poděkoval jsem Přírodě,že nechala na tu chvíli svítit měsíc a rozehnala mraky.
Paráčka chvíli poslouchala,jestli za ní někde neběží a potom pomalu sešla z mělkého břehu do vody jezírka.Jezírko bylo pokryto lekníny a žabinci,takže se voda zvlnila jenom málo,když se do ní Paráčka vnořila.
Najednou jsem pochopil,že vůbec nejsi jenom z tohoto věku,ale že jsi tady už dávno plavala mezi žabinci.Stál jsem třicet metrů od tebe,pod stromy mezi kapradím a všechno kolem mě láskle se svlékneut a skočit do jezírka za tebou.Odhodil jsem pivní láhev,kterou jsem pořád držel do tmy lesa a pomalu šel k jezírku za tebou,Paráčko.
Zarazila mě záře nad lesem a mezi stromy,hned jsem pochopil,že jsou to světla reflektorů,která hledají Paráčku.
"...říkám vám,že nemůže být jinde než tady u jezírka!" slyšel jsem někoho šeptat na cestě k jezírku.
Paráčka šplouchala vodou,takže nemohla nic slyšet a navíc si zpívala svůdivým a tichým hlasem Píseň bezstarostnosti.
"Tak tam běž a řekni jí,ať vyleze z vody,že se může nastydnout,tebe přece poslechne,když se tak znáte!" slyšel jsem hlas Vrchní sestry.
"Dobře,Vrchní sestre,udělám to proto,protože kdybyste šla vy,tak by se radši utopila." slyšel jsem první hlas a poznal v něm Puku Psycholega - Ofrelu.
"Samozřejmě,všichni chceme,aby žila!" sípala Vrchní sestra a viděl jsem,jak rukou postrčila Puku Ofrelu směrem k jezírku.
Chtěl jsem zakřičet na zpívající Paráčku,ale pak jsem si uvědomil,že by se skutečně chtěla utopit,a tak jsem byl ticho.
Puka došel k jezírku,chvíli se díval na Paráčku,pak sešel až k hladině a naléhavým hlasem začal šeptat:
"Paráčko,te jsem já,Puka Psycholeg,vylez ven,rychle vylez,musíš!"
"Proč,Puko Ofrele,nic nemusím!" zazpívala Paráčka a šplouchala vodu na Puku.
"Já vím,nic nemusíš,ale pelez,nastydneš,já te vyslíín v tvém dobru,Paráčko, víš,že tě mám rád,pelez!" hulákal Puka Psycholeg a uskočil,aby ho nezasáhla ani jediná kapka z jezírka.
Viděl jsem,jak se podél cesty,skrytá za keři,opatrně přibližuje Vrchní sestra s houfem Sestří a rozdělují si úkoly pro nastávající akci.
"Tak pelez,vždyť já tě miluji,Paráčko,nastydneš,pojď honem ven!"
"Nemiluj mě,Puko Ofrele,a schovej se za keř,lezu ven!" řekla Paráčka a tiše plavala ke břehu.
Puka šel za keř,kde se srazil s Vrchní sestrou a houfem šíhajících Sestří.
"Je mi špatně od žaludku" řekl Puka Psycholeg,"půjdu se vyspat,Vrchní sestre!"
"Běž,chlapče,běž!" zašeptala Vrchní sestra a natahovala krk,aby viděla, je-li už Paráčka na břehu.
"Už můžeš,Puko Ofrele,jsem oblečená!"
"Na nfff,Sestřffffffff!!!" zakvičela Vrchní sestra pevel a Sestří se vrhly na překvapenou Paráčku,která řekla Puku Psycholegu.
Popadly ji za ruce a nohy,Vrchní sestra ji vytrhla její pivní láhev a hystericky se rozkřičela na celý tichý les.
"Krche,te se musíš nejpřed ofrat,abys měla nebezpečné sny a ponocovala?"
Vyšel jsem z lesa a vyškubl Vrchní sestře láhev z ruky.
"Dejte te sem,te je moje koruna,Paráčka ji našla někde na cestě!" řekl jsem odevzdaně,zatímco Sestří táhly Paráčku po cestě k Pavilonu.
"Nešmejdi,Sládníku svrčků,etejně udělám oznámení Podlékaři,nému manželovi, a kde jsi vzal pivo,te ještě prodetříme!" křičela rozzuřená Vrchní sestra a utíkala přidržet Paráčce průsvitná,zelenkavá křídla.
Nedíl jsem pivní láhev do jezírka a dlouhou cestou přes les,kapradím a tichem jsem pomalu došel ke svému domku,který byl přistavený k budově Léčby Uměním.
Když jsem otvíral klíčkem dveře domku,všiml jsem si na východě kmitání svítání a někde nade mnou škvrodě zakřičel pták.

II.

Uběhl nějaký čas a Faráčku jsem nezahlédl ani někde nad korunami stromů,ani v oknech a na cestách.
Puka Psycheleg Ořzala se mi vyhýbal; dozvěděl jsem se,že byl zproštěn povinnosti docházet pacientům pro jídlo a dvakrát za týden byla vypnuta jeho frekvence na Snevém Censeru.
Na mne byl nasazen jeden z pavilenských Špicáků,takže jsem nemohl tak často chodit za kamarádem Nočním Hlídačem vrátky bez bodlin a byle mi oznámene expresem,který podepsal Podlékař,že moje sny jsou tímto průběžně kontrelevány,nikoliv však mazány antisnovou vlnou.

Seděl jsem na schůdcích svého domku,chroupal tepinky s kečupem a díval se na listí,jak padá ze stromů a pokrývá cesty,které spojovaly různé instituce,továrny a ústavy s Pavilonem.
Vybraní zahradníci denně shrabovali listí z trávníků a cest a ráno dejednehe nadávali,že jsou trávníky a cesty zase plné listí.
Jeden ze zahradníků se nenápadně prometl až ke mně,rozhlédl se a z tenisky vytáhl složený lístek.
"Te mně dala ta,které říkají Faráčka,když jsem zaléval v Pavilonu květiny!" šeptal spiklenecky a mrkal okem.
Poděkoval jsem mu a on metl svou hromadu listí dál po cestě.
Rozložil jsem lístek a četl:
POJĎ,PŘIPIJEM NA JEDNU Z TVÝCH ŘAS,
ALE NÁKDE JINDE A MINO ČAS!
/A ČESEJ SI OPATRNĚ RÁNO VLASY,
AŤ SI NEVYČEŠEŠ MLHU A MRÁZ!/ F.
Díval jsem se na lístek a snažil se pochopit,co mně Faráčka naškrábala ohefelými sirkami,ale nerozuměl jsem.Ze zvyku jsem lístek otočil a tam byle srozumitelnější sdělení:
BUDU TĚ ČEKAT PO TELEVIZNÍCH ZPRÁVÁCH U VRÁTEK BEZ BODLIN,CHCI SE S TEBOU OPÍT! F.
Vyhrnul jsem rukáv a podíval se na malý čas na zápěstí.Zároveň jsem si všiml,jak za stromem,asi deset metrů přede mnou,vykoukla hlava Špicáka a dlouhým nosem uprostřed tváře větřila Zakázanou činnost.
Vstal jsem a utekl Špicákovu nosu do domku.Byle sedm hodin a za půl hodiny mě bude čekat Faráčka u vrátek bez bodlin.
Vyčistil jsem si zuby,oblékl sáčko a do kapsy jsem si dal čistý kapesník a pravé peníze.
Pak jsem vytočil telefonní čísle do sedmnácté místnosti kamaráda Nočního Hlídače a když se ospale ozval,řekl jsem hlasitě a vesele:
"Áááááááááóóóóóóó,kus dua klok piviiiiiii!"
To znamenale v našich říkách: Ahoj,pojď večer na pivo.
"Dáááááááá,kus jáááááááá!" odpověděl a to byle: Je,přijdu.
Položil jsem sluchátko,otevřel okno a zavolal Špicákovi.
"Podívej se,kamaráde,já jsem si vzal domů inventuru svršků,tak se na te koukni a pak půjdu na televizi,tak běž napřed a já se ti ohlásím."
"Mnó,jenom abby!" zakoktal nevěřícně Špicák,začmuchal nosem uvnitř domku, ale pak se otočil a důstojně,s hrudou proti nebi,kráčel k Pavilonu.
"Stejně v tuto dobu musím podat naší paní Vrchní sestře denní zprávu!" broukal si pod nos.
Zavřel jsem okno,zatáhl roletu a nechal rozsvícene.Potichu jsem vyšel a rychle proběhl kuželem světla z reflekterů,které od posledního průšvihu s Faráčkou tancovaly nejenom na střeše Pavilonu,ale všech významných budov Blázince.
Utíkal jsem lesem k vrátkům bez bodlin a k tobě,Faráčko.
Faráčka už čekala,skrčená za vrátky a když mě uviděla,zatleskala rukama a sykla: "LEZ!!!"
"Oni zamkli?" zkusil jsem kliku.
"Nejspíš,lez!!!"
Podíval jsem se za sebe a pak se přehoupl přes vrátka.Faráčka mě drapla za ruku a táhla mě k hospodě Na rohu.Celou cestu jsme utíkali a kdybych ji nedržel,nejspíš by do hospody letěla pevětřím.
"Ce tě te po pad le u tí kat zBlá zin ce ?" křičel jsem na ni.
"Už jsem te ne moh la vy dr žet !" vzdychala a tiskla mně ruku.
"Te se ti ne di vím !"
Doběhli jsme k hospodě Na rohu a pak chvíli počkali,až se nám uklidní těla. Hospodský nás uvítal jako staré dobré hosty,nasadil na magnetofon pásek s hudbou,e které věděl,že ji máme rádi a zeptal se,co si dáme k pití.
"Pivo a dvě malé kořalky!" řekla Faráčka,hospodský si zakroutil knír,zatočil utěrkou a šel k výčepu.
Byla te hospoda podle našeho gusta,všichni se trochu podobali nám a my jim, všichni si podupávali do rytmu hudby a popíjeli pivo a kořalky.
Hospodský přinesl pití,Faráčka vzala malou kořalku do ruky,zvedla ji do výšky očí a vážným hlasem,kterého jsem se skoro polekal,řekla:
"Připíjím,Skladníku,na jednu tvoji fasu."
"Na tebe,Faráčko!" pokrčil jsem rameny,ale ona se už usmívala a hlavou kývala do rytmu hudby.
Chvíli jsme byli potichu a pak jsem se zeptal:
"Co Puka Psycheleg?"
"Vzkázal,že drží hladovku,a že asi umře.A že u něho zachytil Snový Censer částečně nebezpečné sny!"
"Viděla he?"
"Mě k němu nechtějí pustit!" řekla Faráčka a vážně pokývala hlavou.
"Dvě velké kořalky!" křikl jsem za hospodským,který odnášel prázdné skleničky.
"Je to vaše věc,ale nepijte,budeme tancovat a mám tady pár Bílých Venících Růží!" naklonil se nad nás hospodský a šeptal a pak začal odnášet stoly, aby udělal míste pro tanec.
"Tak nic!!!" křikli jsme s Faráčkou zároveň.
"Posedejte na zádech!" rozkřičel se hospodský na svoje království a začal rozhazovat barevné polštáře.
"Mně se to líbí,Skladníku!" povídala Faráčka,oči jí zářily,zelenkavá křídla visela spokojeně na jejích zádech,držela mě za ruku a špulila rty.
V tu chvíli se vřítil do hospody kamarád Noční Hlídač,nepřed jsem viděl ve dveřích jeho hlavu a pak vplule jeho tělo,v předklonu.Byl skoro na mel epilý.Stál uprostřed sálu a hledal nás,nikdo z hostů si ho nevšímal,jak byle v hospodě Na rohu dobrým zvykem,kymácel se a tisknul pěsti.Když nás uviděl, ukázal si na nás prstem a vyrazil k našemu koutu.
"Smím si přisednout?" zeptal se,skočil po volném,barevném polštáři a svalil se k nám.
"Kde ses tak ožral?" šukl jsem ho loktem.
"Tesknota,kamaráde Skladníku,Tesknota!"
"Jaká Tesknota?"
"Pamatuješ tenkrát,jak jsme šli levit planetární pocit do rezestavěného obchodního domu? Tenkrát mě sbalila ta děvka Tesknota a od té doby pořád piju!" vysvětloval.
"A obrazy?"
"K čemu...Tesknota,kamaráde Skladníku!" vzdychal a třel si dlaněmi tvář.
Pak vytáhl noviny a začal si číst články o převratech.
Hospodský zhasl lustr uprostřed místnosti a jako jediné osvětlení nechal malou bílou žárovičku na bříše sošky ukřižovaného chlapíka a zelené kontrolní světýlko na magnetofonu.
"Bílé Venící Růže!!!" vykřikoval a rozhazoval na všechny strany malé bílé květy; zapalovali jsme si trny a vdechovali jejich vůni a kouř.
"To je svobodná krása,Skladníku...můžeš mně utrhnout křídla,už je nebudu asi potřebovat!" šeptala mně Faráčka,ale já vdechoval kouř a smál se všemu, co v tu chvíli kolem mne tancovalo a hrálo.
Za chvíli jsem seděl na malém podiu v hlubokém,obláčkovém křesle,vedle děvčete s červenou čelenkou,z dálky jsem slyšel hluboké tóny Písně o květinách,kterou hrál kdosi v rohu místnosti na bílý klavír.
Faráčka seděla pořád na svém barevném polštáři,křídla měla složená vedle sebe,jak jí je utrhl kamarád Noční Hlídač,rozkládala rukama a něco povídala,ačkoliv jí nikdo neposlouchal,jak bylo v hospodě Na rohu zvykem.
"Dej mi cigaretu!" slyšel jsem z dálky-děvče s červenou čelenkou.
"Nemám,ale za výčepem jsou schovaná!"
"Dojdi mně,chlapče,pro ně,mám strašnou chuť kourit!" řekle děvče,sáhle si na červenou čelenku,pak na rty a zamyšleně se podívale z podia na známé i neznámé,kteří kouřili Bílé Venící Růže,naklánělí se ze strany na stranu a mluvili svobodná slova.
"Nepůjdu,poletím!" řekl jsem děvčeti, "cítím se jako pelikán!"
"Dobrá,leť!" pokynulo děvče a obrátilo se na druhou stranu,aby někomu vysvětlilo,jak je to s malou Mírovou revolucí.
Odlepil jsem se z křesla,přeletěl místnost ozářenou malým a pronikavým bílým světlem a přistál před výčepem.Levou ruku jsem protáhl až na pelíčku za výčepem,tři metry vysoko a vzal tam krabičku cigaret.Když jsem přelétal nazpátek do křesla,všiml jsem si zděšené tváře Faráčky a jak proti bílému světlu nervozně navléká zelenou nit na jehlu.Mávl jsem na ni vesele rukou, dosedl do křesla a podal děvčeti s červenou čelenkou cigarety.Naklonila se ke mně,zavřela oči,rukama si přidržela červenou čelenku,našpulila rty a já jsem ji políbil.
Byl jsem pelikán a bílý klavír pořád hrál hlubokými,přehlubokými tóny Píseň o květinách.
V tom se rozrazily hospodské dveře a dovnitř vrazil oranžový praporu na dřevěné žerdi,která byla opálená ohněm.Za praporem a žerdí vtrhl do hospody houf lidí,kteří se podobali nám,místo sandálů měli okované boty a v rukou měli megafony.
"Megafoni!" otevřelo oči děvče s červenou čelenkou.
"Marníte čas a říkáte tomu sladké chvíle,válíte se a zajímá vás jenom vaše skuhravé Já a nám bráníte v uskutečnění společenských přeměn,které jsou nutné,nutné,NUTNÉ!!!" vyřvávali přes megafony,mávali oranžovým praporem a kopali do barevných polštářů.
"Musíme do boje,potečou řeky krve...nikdo nemá modrou krev!!!" hulákali dál Megafoni.
Slétl jsem k Faráčce a přidržoval jí křídla,aby mohla rychleji přišívat.
"Další mnohamilionový národ vyrobil Pumu,jeho vědci,inženýři a dělníci mají ve svých rukou smrt lidstva!!!" křičeli Megafoni.
"Pusť,Skladníku,pusť moje křídla,už je mám zase pevně na sobě a poletím!" šeptala Faráčka a lokty mě odstrkovala od sebe.
"Kam bys letěla,Faráčko,to nic!" držel jsem ji na barevném polštáři a mával na Megafony,mezi kterými byli moji dřívější spolužáci,aby byli zticha.
"Pusť!" zasyčela Faráčka a vylétla mi z rukou.
"Nemůžeme dopustit,aby kdokoliv nezodpovědný měl přístup ke kneflíku,kterým se spouští smrtící mechanismus Pumy!!! Volte nás! Oranžovou vlajku,megafon a ohefeleu žerď! Volte nás!!! hulákali Megafoni a Faráčka létala někde mimo nás a čas.
"Zvítězíme dnes nebo později!!!" křičeli sborem Megafoni.
"Dejte nám pokoj!" zařval starý štamgast hospody Na rohu,poplácal svůj polštář a chystal se spát.
"Všichni nás budete volit,všichni!!!" zahučel megafonový houf,každý z Megafonů vytáhl obušek a začali bít hosty hospody po hlavách.
"Vřích..." prásk, "ni..." prásk.
U výčepu stál hostinský a se šedovlasým účetním Megafonů sepisovali na účtenku škody,které Megafoni způsobili a ještě způsobí.
"Měli by se trochu kretit,hoši!" řekl hostinský účetnímu,s kterým se znal od karet.Jeho poznámku zaslechl jeden z aktivistů Megafonů,rozmáchl se a

přetáhl hostinského obuškem přes tvář.
"Ky ti dáme se kretit!"
"Byť jsem nic neřekl,páni,už mlčím!" omluvil se spokojenému aktivistovi hostinský a podškrtl položky škody.
Megafoni zatím lepili na stěny hospody barevné plakáty s portrétem svého vůdce a s hesly vybízejícími k velké Totální revoluci.
Vůdce Megafonů stál rozkročený uprostřed sálu,mával vlajkou sem a tam a snažil se,aby jeho tvář byla nekybně vznešená a nepřístupná jako kámen.
Když viděl,že jsou plakáty vylepeny,přiložil si ke rtům zlatý megafon a zařval:
"Dest,chlapci!!! Jdeme jinam!!!" a v čele megafonního houfu vyrazil ze dveří.Jako poslední vyběhl z hospody starý,šedovlasý účetní a tiskl pod paží aktovku s pokladničkou.
Hostinský vešel do sálu a špičkou boty otočil hlavu děvčete s červenou čelenkou,která ležela pod stolem v bezvědomí.
"Prasáci.....pojďte,hoši,dáme to tady do pořádku!" řekl a začal sbírat střepy skleniček a zbytky Bílých Venicích Růží.
Někteří z hostů chyběli a věděli jsme,že odběhli s Megafony.
Kamarád Noční Hlídač seděl stočený v koutě,v ruce držel roztržený cár novin a četl článek s tučným titulkem:
V NOCE 2000 NÁS BUDE 6 MILIARD!!!!!!
Zaplatil jsem hostinskému za pivo,kořalky a dvě Bílé Venicí Růže,zamával děvčeti s červenou čelenkou,které se probralo z bezvědomí a vyšel na ulici.
Cestou,ozářenou fialovými zářivkami,jsem pomaličku šel k vrátkům bez bedlin,k Blázinci.
Se skleněnou hlavou jsem došel k plotu Blázince,sedl si na zem a opřel se o vrátka.Kdesi v dálce jsem slyšel zpívat Nočnicky Píseň o stříbrném měsíci.Díval jsem se nad koruny stromů,jestli neuvidím někde Paráčku,ale viděl jsem jenom signální světla letadel,kosmické družice a hvězdy.
Nevěřil jsem,že by Paráčka šla po takovém zážitku spát do Pavilonu,spíš odlétla na své vyšperkované loďce Fantasii prožít další nebezpečný sen.
"To je od tebe hezké,že na mne myslíš,Skladníku!" uslyšel jsem za sebou Paráčku,rychle jsem se otočil; Paráčka seděla za plotem a na klíně si čistila průsvitná,zelenkavá křídla.
"Letěla jsem na své loďce,pohánělo mě zvláštní vítr Přání,nerozhodný,pustila jsem kormidlo a nechala se unášet."
"A kam jsi doplula?"
"Letěla jsem prostorem,mávala na hvězdy a komety,které mě míjely,- představ si,že jsem si všimla,že jsou to také hmotná tělesa,- najednou jsem uviděla v dálce před sebou silnou záři a z té záře se ozývala nejkrásnější hudba, jakou jsem na svých cestách kdy slyšela.A představ si,že ta hudba byla jenom jeden tón!"
"Ale to je chudá hudba,jeden tón!" divil jsem se přes mřížky vrátek.
"V tom okamžiku,kdy jsem uviděla záři a uslyšela hudbu,uvědomila jsem si, že se všechno kolem,hvězdy i smítka,komety,prach i já,sbíhá v té záři a všechny zvuky,tóny i ticho splývají v jednom tónu,tónu vesmíru,a tvoří nejkrásnější hudbu!" mluvila tiše Paráčka.
"Tomu nerozumím,Paráčko!"
"Te nevadí,Skladníku!"
"A co bylo dál."
"Lekla jsem se,že mě záře přitáhne jako magnet,popadla jsem kormidlo,otočila svou malou loďku a jsem tady s tebou,Skladníku!"
Přeskočil jsem vrátka bez bedlin a sedl si na zem vedle Paráčky.Vzal jsem její průsvitná,zelenkavá křídla,složil ji je za záda,chytil ji kolem ramen a špičkou jazyka jsem jí olízl rty.
"Pojďme jinam,Skladníku!" řekla Paráčka,vstala a chytila mě za ruku.Vedla mě kolem plotu se špičatými,kovovými bodlinami,šlapali jsme kapradím,Paráčka pozorovala střídavě Pavilon,který byl vidět mezi stromy a byl ozářený reflektory ze všech stran,a nebe nad námi.
"Budeme se milovat u jezírka,Skladníku,ale dávej pozor!!!" řekla Paráčka, když jsme vyšli z lesíka a dostali se na cestu k jezírku.
"Proč máš tak ráda jezírko se žabincema?"
"Plaveu tam prvoci,pulci a krásnoočka,já se koupu a vykládám jim sny,ení mně hladí nahé tělo a souhlasí každý svobodně sám za sebe a jezírko pak řekne'Rozumíme ti´a mluví za všechny prvoky,pulce a krásnoočka - potom můžu jít teprve spát a nesnít."
"Zase nerozumím,Paráčko."
"Te nevadí,Skladníku,miluj mě a dávej pozor!!" řekla Paráčka,zastavila se na břehu jezírka,obrátila se ke mně a dívala se mi vážně do očí.Usmál jsem se,znovu jí složil zelenkavá,průsvitná křídla a pak jsem jí začal rozepínat blůzku,pořád se na mě vážně dívala a ruce měla smutně svěšené podél těla.
Když jsem ji svlékl a položil do kapradí,rozložila ruce a křídla vedle sebe,byla bílá a připomínala kříž.Klekl jsem si nad ni a začal trhavě rozepínat knoflíky u kalhot.
Najednou do nás vrazilo prudké,bílé světlo,obrátil jsem hlavu proti světlu a uviděl tři obrovské reflektory,vedle nich Vrchní sestru,jak něco naštěptává Podlékaři,svému manželovi a dál houf Sestří.
"Mrchóóó,mrchóóó,my ti dáme kurvit se se Skladníkem!!!" vřískaly Sestří,poskakovaly po trávě a kapradí,tleskaly rukama a chichotaly se.
Podlékař Blázince se divil zasmušeně do složek a hledil si bradu.
"Vytrhněte jí srdce,tak to dál nejde!!!" řekl nakonec,sklapl složky a šel spát.
"No tak,neslyšíte Podlékaře,mého manžela,Sestři?!" řvala Vrchní sestra a ukazovala nataženou paží s napnutým ukazováčkem na Paráčku.
Paráčka se vysoukala z mých nohou,políbila mě na čelo,zatřepetala křídly a zmizela v korunách stromů.
Sestří,které se vrhly vyrvat Paráččino srdce,zůstaly stát nade mnou; já jsem pořád klečel s rozepnutými kalhotami a čekal,co řekne Vrchní sestra.
"Zatkněte Skladníka,na mou odpovědnost!" kvikla Vrchní sestra.
"Hurááááááá!" zazpívaly falešně Sestří,chytily mě za ruce,ucítil jsem,jak mi jedna z rukou Sestří vyjela do kalhot a hladila mě.
"No tak!" řevnivě ostřila Vrchní sestra druzou ruku,ruka poslušně vyjela z kalhot a pevně chytila mou ruku.
"Otvořte ho do průhledného sklepa!" vydala Vrchní sestra instrukce.
"Do sklepa Průhlednosti,Vrchní sestro?" ptaly se falešně Sestří.
"Tam,děvčata,tam!" řekla Vrchní sestra poslední slovo a odešla spát.
Sestří mě vlekly za ruce k Pavilonu,hrály si s mým tělem a pořád falešně zpívaly: "Hejslíčík,Skladníčík,hejslíčík..."
Když jsme došli před Pavilon,zavázaly mně oči oranžovým šátkem.
"Nevidíčí,hejslíčík,nevidíčí,Skladníčík..." pískaly radostí a vedly mě kamsi dolů.Jak jsem slyšel bzučení automaticky otvíraných dveří,Sestří mě vstrčily dovnitř a já zůstal stát,ruce volné.Znovu jsem uslyšel bzukot dveří a pak bylo ticho.
Rozvázal jsem si oranžový šátek a sedl si na betonovou zem.
Sklep Průhlednosti osvětlovalo slabé modré světlo,ze zdí zářily modravé televizní obrazovky a přenášely přímým přenosem záběry z hadího terária.Ve všech čtyřech rozích byly instalovány obrovské reproduktory a z nich jsem slyšel samé vojenské pochody.
Přesně ve 22.00 zhasla světla obrazovek a reproduktory se ztišily na minimum.Lehl jsem si na betonovou zem,ruce dal za hlavu a pozoroval slabé, modré světlo uprostřed stropu.
Dlouho jsem si uvědomoval světlo,až najednou zmizelo a já uviděl oblohu nad Pavilonem; přesně nad kopulí Pavilonu třepetala svými průsvitnými a zelenkavými křídly Paráčka.Dívala se mi přímo do očí a já si prohlížel její tělo.

Ráno mě probudily vojenské pochody.
Z obrazovek zářil do Sklepa Průhlednosti monoskop Blázince,jenom na jedné z obrazovek byly v záběru staré věžní hodiny,které visely na kopuli Pavilonu a na obrazovce se objevovaly jenom ve sváteční,vyjimečné dny.
V tom zabzučela automatika otvírajících se dveří a do sklepa vešly Sestří, některé táhly veliké stříbrné křeslo a některé nesly podnosy s jídlem.
"Máš štěstí,Skladníku,že je dnes výročí Velké Packy a proto dostaneš snídani a možná i oběd!" řekla jedna ze Sestří,položila podnos s jídlem na betonovou zem a šla pomáhat ostatním umístit stříbrné křeslo do čtyř jamek v betonové podlaze,kterých jsem si dřív nevšiml.
Sedl jsem si k podnosům a snědl krajíc s máslem,dvě kvašené okurky a vypil půllitr kávy z melty.
"Můžete si to odnést!" řekl jsem a ukázal na podnosy.
"Pojď si sem sednout,Skladníku!" zazpívaly falešně Sestří a ukazovaly na velké stříbrné křeslo.
Šel jsem ke křeslu,protože jsem z doslechu věděl,že odpor je marný a posadil se.Sestří se na mne vrhly a začaly mě nasazovat na různá místa na hlavě stříbrné dráty a druhé konce drátů zastrkovaly do zásuvek na stěnách Sklepa Průhlednosti.
Na obrazovce,která byla o poznání větší než ostatní a která byla zasazená do zdi přesně přede mnou,se objevil Podlékař,jak sedí za stolem a zamyšleně listuje v modrých složkách.Pak zvedl hlavu a z obrazovky se dobrácky usmál.
"Něco se tě zeptáme a potom uvidíme!" řekl hlubokým hlasem a znovu se začal hrabat ve svých papírech.
"Zeptáááme,uvidíííííme,hejslíčíku,Skladníčíku!!!" poskakovaly Sestří kolem křesla a tleskaly rukama.
Za mnou se rozsvítilo kulaté,červené světlo a z reproduktoru nad světlem informoval neosobní hlas:
"RE GI STH NY ŠLE NÍ RE GI STNU JE MU ŽE TE ZA ČÍT"
"Máte povolení k nasazení Registru myšlení???" vykřikl jsem směrem k obrazovce,Sestří se hihňaly do dlaní,držely se kolem ramen a ukazovaly si na mne.
"Podle včera přijatého zákona § VF 3439/I/Bláz. není nutné mít ve výjimečných případech předem povolení!" oznámil mně klidným hlasem Podlékař a na Sestří udělal z obrazovky "Pasat!"
"Začneme.....ještě tohle,Skladníku: Nemusíš vůbec odpovídat,Registr automaticky registruje stav v tvém mozku a složité kybernety vyhodnotí správnou odpověď." řekl a z modrých složek vytáhl jeden z papírů.
"Otázka číslo jedna...Jak to,že jsi se opovážil stýkat s pacientem č.831484/258,kterého nazývají Paráčka a který je jeden z nejtěžších případů v našem ústavu!?"
Jedna ze Sestří stiskla kulaté tlačítko na stříbrném křesle,za mnou se z reproduktoru ozvalo chrčení a bublání a červené,kulaté světlo začalo v intervalech mrkat.
Koutkem oka jsem uviděl dvě Sestří,jak sedí v koutě,nalévají si do skleniček zakázané kořalky a obracejí do sebe panáky.
Chrčení a bublání přestalo,Podlékař na obrazovce si nasadil sluchátka,pokyvoval vážně hlavou a zapisoval si něco do papírů.
"Hmmm....hmmm...otázka číslo dvě...Je ti známo,Skladníku svrášků,že choroba, kterou trpí Paráčka,je silně infekční,že jsi mohl se nakazit,že jsi byl ve smrtelném nebezpečí.Co jsi proti tomu podnikl,Skladníku???" vyštěkl poslední otázku Podlékař.
Koutkem oka jsem viděl,jak ke dvěma Sestřím v koutě se přidaly ostatní a láhev zakázané kořalky už byla skoro prázdná.
Seděly na betonové podlaze,uši měly přitisknuté k rohovému reproduktoru, poslouchaly vojenské pochody,hledily se a líbaly.
"Sestří!!! Okamžitě opusťte Sklep Průhlednosti a dostavte se k Podpoděka-

ři,který si to s vámi vyřídí.A zbytek kořalky odevzdejte Vrchní sestře,mé manželce!!!"
Sestří se poleknuě rozprchly a prázdná láhev zakázané kořalky zůstala stát v koutě před reproduktorem.
Podlékař se dobrácky usmál,z pod stolu vytáhl velkou láhev zakázané kořalky, a puknutím vytáhl z láhve špunt a napil se.
"Já můžu,Skladníku svrčků...tak...otázka číslo tři...Naše citlivé přístroje ve spolupráci se Snovým Censorem zachytily jeden z posledních snů Faráři, kdy snila o jakési záři a o hudbě,jednom tónu,který byl podle našich expertů na objasňování snů jakýmsi sloučením miliard různě posazených tónů.Co nám můžeš říci k tomuto snu???"
"Hovno...hovnóóóóóóó,Podlékaři!!!" rozchechtal jsem se,vzadu v reproduktoru se ozvalo zvláště silné chrčení a bublání,kulaté,červené světlo mrkalo rychleji a už ne v přesných intervalech.
"Tak dost!!!" zařval Podlékař a bouchl pěstí do papírů,z uší si strhl sluchátka a přeštil s nimi někam ke kameře,která ho snímala v jeho mahagonové pracovně.
Obrazovka zčernala,Podlékař zmizel,kulaté červené světlo přestalo svítit a já jsem zůstal sedět sám,na stříbrném křesle,z hlavy mi trčely dráty a vedly do zdi.
Vojenské pochody zesílily a když jsem se podíval na ostatní obrazovky,zjistil jsem,že přenášejí přímým přenosem oslavy Výročí Velké Packy.
Najednou se bez bzučení rozletěly dveře,vešel Podlékař se Špicákem a s několika Sestřími,obstoupili mě,Podlékař pokynul rukou a Sestří strhaly z mé hlavy stříbrné dráty.
"Kde je pacient č.831484/258 zvaný Faráři??!!!" vyjekl Špicák.
"Já nevím,na to máte snad radary a reflektory,ne???"
"Radary na tu mrchu neplatí,ale z tebe to vytlučeme,Skladníku!!!"
Vyskočil jsem ze stříbrného křesla a stoupl si co nejdál od rozzuřeného Špicáka.Podlékař vytáhl z kapsy pláště láhev zakázané kořalky,rozchechtal se,nalil Špicákovi,přiťukli si a kořalku vypili na ex.
"Na Velkou Packu,ty můj kluku Špicácká,podej si trochu Skladníka!"
"Pojď sem!!!!!" zařval Špicák a prstem ukázal na svoje nohy.
"Póóójď blííííž,Skladníííku,hajzlííííku!" prozpěvovaly Sestří a tleskaly radostí dlaněmi.Podlékař se jejich nadšení spokojeně usmíval a upíjel z láhve kořalku.
"No pojď se napít,Skladníku,přece máš rád kořalku!" řekl přísně Špicák a ukázal na láhev.
"Pojď pííít,blíííííž,hajzlííííku,Skladníííku!" zpívaly falešně Sestří a hladily Podlékaři ruku s láhví.
V tu chvíli vskočil do Sklepa Průhlednosti Telegramák v šedočerné pelerínce,v ruce mával telegramem a bylo vidět,že je opilý.
"Lékař je na slavnosti Velké Packy a čte projev,tak to patří vám,Podlékaři!"
"Ukaž...a můžeš jít!!!" sebral Podlékař telegram,Telegramák odzdravil a odešel čekat další telegramy.
Podlékař luštil telegram a Špicák za jeho zády na mne dělal zuřivá gesta se zaťatou pěstí a bradou a hrál si se sukýnkou jedné ze Sestří.
Viděl jsem, jak se Podlékařova tvář zatíná do jakési grimasy nesmírného uspokojení, dočetl telegram a obrátil do sebe zbytek kořalky. Popadl Špicáka a jako lev zařval: "Jdeméééééééé!!!"
Telegram hodil na zem a oba dva vyběhli ze Sklepa Průhlednosti. Sebral jsem telegram z betonové země, Sestří se nahrnuly za mne a já jsem četl:
/FARAŘKA /C 831484/ 258/ MRTVA STOP VYSKRTNOUT Z EVIDENCE PACIENTU STOP SLAVA VYROCI PACKY STOP CENTRALA/
Podal jsem telegram Sestřím a vyběhl ze Sklepa Průhlednosti na vzduch. Prše lo a všude vládla slavnostní nálada. Z oken se třepotaly vlajky Blázince a z pouličních reproduktorů vyhrávala vojenská hudba.
Doběhl jsem ke svému domku u budovy Léčby Uměním, ale dveře byly zapečetěny Špicákovskou pečetí.
Utíkal jsem nazpátek a na lavičce za kuchyní jsem uviděl sedět pod deštníkem Puku Psychologa - Ožralu, v ruce choval hluboký talíř s ornamenty a pojídal knedlíky.
"Puko, Faráři je mrtvá!!! "
"Já vím, Skladníku, ostatně už nejsi Skladník, zřejmě budeš také pacient, to víš ??? " povídal Puka a nacpal do sebe další knedlík.
"A kde ji našli, Puko?" zeptal jsem se a sedl si na lavičku pod jeho deštník. Hrál jsem ze země zrnka písku a házel jsem je přes cestu na trávník.
"Někde na jižním plotu, nabodnutou na bodliny, a představ si, úplně nahou," povídal tiše Puka Psycholog a špičkou černých svátečných střevíců čmáral do písku kosočtverce.
"Nechceš knedlík, dnes dávají dvojnásob!" ukázal Puka Ožrala a chystal se mi nabodnout knedlík.
"Nejes se, Puko!" řekl jsem a rozběhl se k jižnímu plotu.
U plotu byl shluk pacientů, Sestří, několik Podlékařů, Podlékař a kameraman, který všechno zaznamenával na film.
Faráři jakoby seděla na bodlinách, jednu nohu měla ven z areálu Blázince a jednu ještě v Blázinci. Tělo měla skloněné a nabodnuté na bodliny.
"Odřezejte jí křídla a okamžitě je pošlete do Ústavu pro Neidentifikovaná létající přístroje. A ať obratem pošlou zprávu !!!" rozkázal Podlékař a opřel se o strom, protože byl z kořalky opilý.
"Díííívejtéééé, křííííídla, mrchááá, křííídla !!!" strašně falešně vřískaly Sestří, tleskaly rukama,přiskakovaly k mrtvé faráři a okukovaly její průsvitná zelenkavá křídla, deštěm zplihlá.
Jeden z Podlékařů je odehnal od Faráři, vytáhl malou laserovou pilku a ušmikl faráři křídla. Zabalil je do igelitu a odevzdal je pracovníkovi Ústavu pro NIP; ten okamžitě nastartoval malou helikoptéru a odletěl ke svým šéfům.
Stál jsem schovaný za stromem a měl velkou chuť na kořalku, ale tu měl v ruce podlékař a pil.
Napadlo mě, že už zde nemám co dělat a tak jsem běžel k malým vrátkům bez bodlin. Cestou jsem zahnul k jezírku, natrhal si kapradí a pak už jsem rychle přelezl vrátka ...

"Ó bůh, papíííííréééééé ! Sedni, kam jdeš ???" Zeptal se mě řidič náklaďáku, který zastavil na dálnici, a vzal mě do auta.
"Nevně, tam kam ty," odpověděl jsem mu a zadíval se na malou obrazovku, kterou měl na palubní desce.
"Dívám se na přenos oslav výročí Velké Packy ze sousedního Blázince a moc se mně to líbí!" řekl řidič a zapalil si Bílou Venici Růži.
"Tak tam běž bydlet!"
"Tak to zas ne!"
"No jo, dej mi taky jednu Růži!" poprosil jsem řidiče a rozevřel jsem noviny. Ale všiml jsem si telefonu vedle se dadla, vytočil jsem číslo kamaráda Nočního Hlídače a bez šifry mu řekl, ať se na dobře, že jsem změnil zaměstnání a ujíždím nevím kam.
Vykouřil jsem Bílou Venici Růži, přečetl noviny a usnul.
Měl jsem velice nebezpečný sen .....

/1974/

Hofman: Vím, že ji budu muset vypustit,

a přece pumpuju